

1 § Meddelande om inlämnande av interpellationer

Förste vice talmannen meddelade att talmannen efter samråd med gruppledarna fastställt att sista tidpunkt för inlämnande av interpellationer för besvarande under innevarande riksmöte skulle vara *onsdagen den 28 maj kl. 12.00*.

2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att val av justitieombudsmän skulle tillkomma *tisdagen den 29 april kl. 15.30*. Därefter skulle votering äga rum.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:426

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:426 Åtgärder med anledning av Riksrevisionens kritik mot riskkapitalförsörjning
av Jennie Nilsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 3 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 22 april 2014

Näringsdepartementet

Annie Lööf (C)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2013/14:443

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:443 Varsel hos Green Cargo och förutsätt-
ningarna för godstrafik på järnväg

av Anders Ygeman (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 maj 2014.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 22 april 2014

Näringsdepartementet

Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2013/14:448

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:448 Avregleringen av apoteksmarknaden
av Monica Green (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 maj 2014.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 22 april 2014

Socialdepartementet

Göran Hägglund (KD)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Interpellation 2013/14:449

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:449 Landsbygdsprogrammet
av Johan Löfstrand (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 26 maj 2014.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor i Sverige.

Stockholm den 23 april 2014

Landsbygdsdepartementet

Eskil Erlandsson (C)

Enligt uppdrag

Mats Wiberg

Expeditions- och rättschef

4 § Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om för-
slag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till
utskott:

2013/14:FPM70 Direktiv om mjölkproteinerna kaseiner och kaseinater
KOM(2014) 174 till miljö- och jordbruksutskottet

5 § Ärenden för hänvisning till utskott

Prot. 2013/14:104
28 april

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2013/14:222 till justitieutskottet

2013/14:223 till trafikutskottet

2013/14:225 till civilutskottet

Skrivelse

2013/14:196 till finansutskottet

Motioner

2013/14:Ub16–Ub19 till utbildningsutskottet

2013/14:MJ24–MJ27 till miljö- och jordbruksutskottet

2013/14:U27 och U28 till utrikesutskottet

2013/14:A11 till arbetsmarknadsutskottet

2013/14:MJ20 till miljö- och jordbruksutskottet

2013/14:Sf25–Sf27 till socialförsäkringsutskottet

2013/14:MJ17–MJ19 och MJ21–MJ23 till miljö- och jordbruksutskottet

EU-dokument

KOM(2014) 144 till justitieutskottet

KOM(2014) 164 till socialförsäkringsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 11 juni*.

KOM(2014) 219 till socialutskottet

KOM(2014) 221 till arbetsmarknadsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 9 juni*.

6 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:

Justitieutskottets betänkanden 2013/14:JuU26 och JuU28

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU27

Socialutskottets betänkanden 2013/14:SoU19 och SoU21

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14:MJU21

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 INGEMAR NILSSON (S):

Fru talman! Denna debatt handlar om näringsutskottets betänkande 18, och vi behandlar regeringens proposition *Genomförande av energieffektiviseringsdirektivet* samt de fyra följdmotioner som den propositionen har givit upphov till.

Låt mig inledningsvis yrka bifall till reservation 2. Det är en reservation som är gemensam för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Fru talman! För två och en halv vecka sedan stod jag i den här talarstolen och inledde en annan energipolitisk debatt med att konstatera: Sverige är i många avseenden ett energi- och elberoende land. Vårt geografiska läge och därav följande klimat, det svenska näringslivets struktur och ett i övrigt relativt sett högteknologiskt samhälle är några av omständigheterna som medverkar till detta. För att effektivisera debatten duger detta utmärkt som bakgrund även till dagens energipolitiska debatt.

Fru talman! Det här betänkandet och den proposition som ligger till grund för det baseras alltså på EU:s direktiv för energieffektivisering fram till och med 2020 och vad Sverige anser sig behöva vidta för åtgärder för att klara sina åtaganden.

Det handlar om vad som behövs, exempelvis i form av lagstiftning, för att vi ska klara våra åtaganden för att år 2020 ha en 20 procent effektivare energianvändning än jämförelseåret 2008. Det kan vara viktigt att påminna sig om detta efter den debatt som har varit nu i närtid, om huruvida EU ska anta bindande mål för energieffektivisering för tiden efter 2020. Det är en debatt där regeringen och riksdagens allianspartier intar en egendomlig, närmast obegriplig inställning om att bindande mål på det här området är något som inte behövs i framtiden. Jag tror och hoppas att dagens debatt kommer att bidra till att visa hur oerhört fel man har hamnat i det avseendet: Utan bindande mål kommer inga konkreta resultat att nås.

Fast på det här området känner jag dock en viss optimism. Mycket talar i nuläget för att EU kommer att besluta om bindande mål, även för energieffektivisering efter 2020. Det återstår att se på vilken nivå. Det är nog klokt om den svenska regeringen tar in det i sin planering.

Fru talman! Låt oss redan här och nu slå fast att energieffektivisering är en grundläggande och näst intill avgörande del av den framtida energipolitiken, i Sverige, inom EU och också globalt. Det handlar om att använda, inom viktiga och stora delar, ändliga resurser med stor försiktighet. Det handlar om att värna klimat och miljö.

Vi socialdemokrater är övertygade om att en ökad effektivisering och ett bättre nyttjande av energin inte bara bidrar till en bättre klimat- och miljöpolitik utan också stärker den svenska konkurrenskraften. Om

svenska företag lyckas i utvecklingen av ny energieffektiv teknik kan detta dessutom bidra till att skapa många nya arbetstillfällen i Sverige och skapa nya exportmöjligheter.

Fru talman! Propositionen tar upp ett stort antal förslag baserade på de olika artiklarna i EU:s direktiv. Låt mig här peka på några av dem och vad vi socialdemokrater anser behöver göras, både för att klara kraven till och med 2020 och för att efter år 2020 klara de utmaningar som finns på detta område.

Ett av dem finns i artikel 8.4 och handlar om energikartläggningar i stora företag. Det är ett bra initiativ, men det är alldeles för tandlöst, anser vi. Bland annat tycker vi att definitionen av stora företag i detta avseende är tveksam.

I ljuset av det framgångsrika PFE-programmet i Sverige, som vi just nu tvingas fasa ut på grund av EU:s statsstödsregler och de vackra löften regeringen ställde ut om att lägga fram ett nytt program, omfattande större delar av industrin, känns detta förslag som oerhört tunt. Kravet på regeringen att återkomma till riksdagen med ett förslag på PFE 2.0 kvarstår från vår sida. Svensk industri behöver ett nytt program för energieffektivisering, så slösa inte bort den möjligheten! Det behövs inte mer utredande – det behövs att regeringen agerar nu!

Fru talman! Enligt artikel 9.1 ska individuell mätning ske av bland annat el, fjärrvärme och varmvatten för hushållsbruk. Regeringens bedömning, efter mycket tydlig kritik från en stor majoritet av remissinstanserna, är att individuell mätning av exempelvis värme, kyla och tappvarmvatten kan och ska ske när det är tekniskt möjligt och kostnadseffektivt. Samma sak gäller vid ombyggnad. Vi socialdemokrater välkomnar det ställningstagandet och delar den uppfattningen.

Men med detta sagt, och kopplat till artikel 4 i direktivets krav när det gäller renovering av byggnader, vill vi understryka behovet av en långsiktig nationell strategi för att få i gång renovering och upprustning av beståndet av bostadshus och kommersiella byggnader. Denna sektor står för ungefär en tredjedel av den samlade energiförbrukningen. Vi vet att det finns en oerhört stor, outnyttjad besparings- och effektiviseringspotential här.

Mest påtagligt blir detta naturligtvis när det gäller bostäder. Behovet av att staten tar ett ansvar för upprustningen av miljonprogrammet är uppenbart.

Vinsterna i form av energieffektivisering, nya arbetstillfällen och en förbättrad bostadsstandard för hundratusentals människor talar sitt tydliga språk. Tyvärr tvingas vi även här konstatera att regeringen är helt utan några som helst förslag. Det är beklagligt ur många avseenden. Vi säger: Vänta inte, agera nu!

Fru talman! Jag ska säga några ord också om energieffektivisering inom den offentliga sektorn. Här finns i artiklarna 5 och 6 en rad regler och krav. Vi vill från vår sida understryka att den offentliga sektorn ska vara en föregångare på detta område. Att använda sin roll som stor upphandlare och att med tydligt uttalad innovationsupphandling främja energieffektiva lösningar ska vara en självklarhet. Ett område som vi har lyft fram som ett exempel är belysningsområdet.

Avslutningsvis: I artikel 7.1 stipuleras förutsättningarna för ett kvotpliktssystem på energieffektiviseringsområdet. Det handlar om att distri-

butörer, företag som säljer energi i detaljistledet, också ska vara med och ta ansvar för att uppnå en ökad effektivisering i slutanvändarledet. Det är ett i grunden marknadsbaserat system som brukar kallas för vita certifikat.

Men, fru talman, regeringen avvisar modellen med vita certifikat. Efter en lång rad uppräknings av diffusa motiv, och trots sin extrema, nästan religiösa övertro på marknaden och marknadens mekanismer i alla möjliga och omöjliga sammanhang, anser regeringen tydligen att marknaden inte duger denna gång.

Vi socialdemokrater delar inte den uppfattningen när det gäller att finna incitament för en nödvändig effektivisering där också energimarknadens aktörer måste ta sitt ansvar. Vi är övertygade om att vita certifikat enligt denna modell leder till att största möjliga energieffektivisering kommer att genomföras till lägsta möjliga kostnad.

Vita certifikat kommer att bidra på ett kraftfullt sätt till ökad effektivisering och att de därför är ett viktigt inslag i det arbete som ligger framför oss på det här området.

Fru talman! Energieffektivisering, ibland omnämnd som det största bränslet, är grundläggande för att vi ska klara många av de utmaningar som vi står inför. Klimat- och miljöfrågorna visar på det. Energipolitikens i det närmaste obehagliga inslag av säkerhetspolitik i vår omedelbara närhet, såväl geografiskt som i tid, i just de här dagarna visar på det. En del är gjort och uppnått. Det mesta återstår att göra. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 2 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! Ett gammalt talesätt säger att den bästa energin är den som inte behöver produceras. Det har aldrig varit mer sant än i dag, när världen söker lösningar på klimatutmaningen.

Den senaste rapporten från FN:s klimatpanel, IPCC, säger att det är bråttom men möjligt att nå tvågradersmålet. Vägen dit går genom stora satsningar på energieffektivisering och på att byta ut fossil energi mot förnybar. Fram till 2030 bör, enligt FN:s klimatpanel, fokus vara på energieffektivisering.

Att använda energin smartare och därmed kunna minska energianvändningen är helt avgörande för om vi kommer att kunna nå våra klimatmål. Att använda energin klokt ger också stora vinster för miljön, människors plånböcker och Sveriges konkurrenskraft. Tyvärr är potentialen i stora delar outnyttjad.

Att låsa upp de knutar som hindrar lönsamma investeringar i energieffektivisering är även en nyckel för att skapa ett hållbart energisystem, baserat på 100 procent förnybar energi.

Sverige är ett av de länder i världen som använder mest energi per person. Det hänger delvis samman med ett kallt klimat, en relativt stor industri och stora avstånd. Men det räcker inte som förklaring. En starkt bidragande orsak är även en tradition av låga elpriser och avsaknad av politik för energieffektivisering. Vissa bedömare menar att vi i Sverige skulle kunna spara så mycket som hälften av den energi vi i dag använder.

Men arbetet med energieffektivisering går trögt i både Sverige och Europa. EU:s mål om 20 procent minskad energianvändning till 2020 blir

svårt att uppnå om inte mer görs än i dag. Det är bakgrunden till att EU nu har lagt fram ett direktiv för hur medlemsländerna ska bidra till att minska energianvändningen. Men när alliansregeringen nu lägger fram sitt förslag om hur Sverige ska bidra är det tydligt att man försöker komma undan så lätt det går.

Miljöpartiet beklagar att regeringen väljer att se energieffektivisering som någonting man försöker undvika. EU:s energieffektiviseringsdirektiv gav en möjlighet att ta ett övergripande grepp för minskad energianvändning. Men regeringen har valt den enklaste vägen ut när det gäller de frågor som EU har lyft upp. Regeringen petar i mindre frågor. Men de stora åtgärderna, som skulle kunna läggas fram, lämnas åt sidan.

De förslag som regeringen i propositionen har lagt fram om energikartläggning för stora företag, kvalificeringssystem för energitjänster och individuell energimätning i de fall det är kostnadseffektivt ser vi övergripande positivt på. Men regeringens förslag är på marginalen, sett till de möjligheter som finns för energieffektivisering.

Att anta ett ambitiöst mål för minskad energianvändning är det viktigaste för att skapa förutsättningar för energieffektiviseringsarbetet. Sverige borde, precis som Danmark, anta ett mål om minskad energianvändning. Målet måste vara att energianvändningen kan minska även när ekonomin växer. Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet föreslår i dag att Sverige ska ha ett mål om ett ambitiöst och långsiktigt arbete för minskad energianvändning. Det är en politik som överensstämmer med IPCC:s rapport om att ta klimatansvar.

Sverige har också fått kritik från EU-håll när det gäller hur alliansregeringen vill hantera frågan om energieffektivisering. Energy Coalition är en sammanslutning av branschorganisationer för energieffektivisering och miljöorganisationer som granskat alla medlemsländers planer för energieffektivisering och hur länderna planerar att uppnå direktivets krav om 1 ½ procents årlig energibesparing. Sverige pekas ut som ett av de länder som får kritik. Kritiken gäller felaktiga beräkningar av målet, ogiltiga åtgärder och inräknande av energibesparingar som ändå skulle ha gjorts.

Medan regeringens förslag till åtgärder gapar tomt föreslår Miljöpartiet åtta konkreta förslag som gör reell skillnad för klimatet, hushållens ekonomi och industrins konkurrenskraft.

Vi vill att Sverige inför vita certifikat, precis som EU förordar. I ett system med certifikat måste elleverantörer medverka till att elanvändningen effektiviseras med en viss andel av den mängd el de säljer. Det är valfritt för bolagen att genomföra åtgärderna själva eller att köpa intyg, vita certifikat, från andra aktörer som visar att de minskat energianvändningen.

Vilka investeringar, till exempel byte till treglasfönster eller elsnåla vitvaror, som ger rätt till försäljning av vita certifikat är upp till Energimyndigheten att bedöma. Marknaden gör att de billigaste effektiviseringsåtgärderna efterfrågas, vilket ger möjlighet att styra resurserna till de mest kostnadseffektiva besparingsåtgärderna. Alla internationella erfarenheter visar att ett system med vita certifikat är effektivt och fungerar som drivkraft.

För att hjälpa industrin att minska sin energianvändning har det funnits ett program för energieffektivisering, det så kallade PFE-program-

met. Det finns fortfarande stor potential att minska industrins energianvändning och därmed stärka Sveriges konkurrenskraft. Vi vill därför att ett liknande program införs igen.

Miljöpartiet vill minska energianvändningen i bostadssektorn och därmed hushållens energikostnader. Jag är av övertygelsen att människor och företag som får större makt över sin energisituation använder energin klokare och mer sparsamt. I dag har människor i praktiken inga andra möjligheter att reagera på det elpris som erbjuds än att avstå från att använda el. Möjligheterna att kontrollera, eller ens förstå, sin elanvändning är i dag små. Om elkunderna kunde läsa av sin elmätare och elpriset kontinuerligt skulle många anpassa sin användning av el till de tider då elen är billigast. Därför vill Miljöpartiet att alla hushåll får timmätning.

En stor del av hushållens elkostnader består av fasta kostnader, så konsumenterna kan i praktiken inte påverka elkostnaderna annat än genom att minska sin elanvändning. De fasta delarna av elräkningen försvagar därför incitamentet för energieffektivisering. För att man ska få bättre styrning bör de fasta kostnaderna i stället bakas in i den rörliga kostnad som bolagen tar ut av sina kunder.

Det finns en stor potential i att göra energideklarationen till ett aktivt verktyg som ger ordentliga resultat i form av minskad energianvändning. För att energideklarationen ska bli ett effektivt verktyg bör den innehålla förslag på åtgärder för minskad energianvändning. För att en nödvändig energieffektivisering ska uppnås föreslår Miljöpartiet att åtgärdsförelägganden ska baseras på varje byggnads verkliga förutsättningar och att man ska införa ett mål om att man med de här förslagen, om möjligt, ska kunna halvera byggnadens energianvändning.

Byggbranschen bygger redan i dag hus som använder långt mindre energi än vad som är tillåtet enligt regeringens riktlinjer. Miljöpartiet vill att det fastställs mål om att de nya hus som byggs från 2020 ska ligga på omkring passivhusstandard. Då skulle branschen få en tydlig signal om åt vilket håll man bör utveckla tekniken, och äldre byggtekniker skulle fasas ut. I dag ligger byggbranschen långt före regeringens politik.

Regelverket när det gäller krav på energianvändning vid byggnation styr i dag mot ökad elanvändning för uppvärmning, eftersom man endast utgår från köpt energi i stället för krav på byggnadens energiprestanda. Att använda el för uppvärmning är ineffektivt och leder till högre elpriser på vintern, när det är kallt. Det här bör ändras genom att Boverket tar fram nya byggregler som utgår från husets energibehov i stället för köpt energi, vilket styr fel i dag.

I dag saknas ofta pengarna för att göra en större investering även om den är lönsam på sikt. Vi föreslår därför att Sverige, som många andra länder, inför en statlig investeringsfond. Från denna kan företag som arbetar med energieffektivisering låna för att göra energieffektiviseringar direkt hos kund mot en avbetalning utifrån den insparade el- eller värmekostnaden.

Detta var åtta konkreta förslag från Miljöpartiet på hur Sverige skulle kunna minska energianvändningen. Detta står mot regeringens passivitet i frågorna om energieffektivisering. Miljöpartiet ser energieffektivisering som avgörande för att nå klimatmålen, minska hushållens och industrins energikostnader samt stärka Sveriges konkurrenskraft.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 3 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! I frånvaro av vår ordinarie ledamot i utskottet har jag tagit mig hit endast i syfte att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation, reservation nr 1 i betänkandet, av Anna Hagwall.

Anf. 4 KENT PERSSON (V):

Fru talman! När vi i dag ska debattera energieffektiviseringsdirektivet konstaterar jag att detta är den sista energipolitiska debatt som näringsutskottet kommer att ha i kammaren. Resterande energipolitiska betänkanden kommer inte att debatteras. Därför finns anledning att se över vad regeringen har åstadkommit under de åtta åren.

Låt mig börja med de prognoser som finns för utvecklingen i världen. De pekar på att det runt 2050 kommer att finnas ungefär 9 miljarder människor. Det är människor som kommer att efterfråga varor, tjänster och billig energi. Detta ska ses i perspektivet att hela den ekonomiska utvecklingen förskjuts från de gamla industriländerna i Europa och USA mot Asien. Konkurrensen kommer att öka betydligt för våra råvaror och tillgången på billig energi.

För att möta den klimatutmaning vi står inför behövs det mer förnybar energi. Det behövs mer energirelaterad forskning. Framför allt behöver vi jobba med energieffektivisering – det som en del kallar det glömda bränslet.

IEA, energibyrån, skriver i den senaste rapporten, publicerad i december, att fossila bränslen kommer att öka med ungefär en tredjedel fram till 2035 utifrån 2009 års nivå – om inget görs, alltså om vi fortsätter att producera varor och tjänster och konsumera så som vi gör i dag. I ett perspektiv där klimatutmaningarna är påtagliga, där vi kan se effekterna framför allt i de fattiga länderna, måste vi också inse att något behöver göras.

Det framgår också vidare i rapporten att det går att klara både konkurrenskraften och klimatutmaningen. Det heter alltså energieffektivisering. IEA menar i rapporten att förslagen är billiga och klimatriktiga och att de kommer att stärka konkurrenskraften bland Europas industrier.

Vad har regeringen gjort? Hur ser regeringen på politiken? Låt oss se på de klimatmål regeringen har satt upp utifrån EU:s direktiv. Efter 2020 finns i princip ingenting. Det finns inga bindande mål för energieffektivisering. Regeringen har sålt utsläppsrätterna så att andra länder kan fortsätta att spy ut koldioxid. Regeringen har slopat CO₂-skatten för kraftvärme. Vattenfall investerar i kolkraftverk, och pensionsfonderna investerar i oljebolag. Allt sker med regeringens goda minne. Inte att förglömma: Löftena om klimatinvesteringar i fattiga länder är slopade eller har blivit ingenting.

Därför är det med spänning som man läser betänkandet och propositionen. Det står i artikel 7 i EU-direktivet att det årligen ska sparas 1 ½ procent av använd energi. Det ska bli 20 procent fram till 2020. Det är ingenting nytt. Detta fastställdes redan 2009 i samband med 2020-målen. Det har diskuterats i kammaren vid åtskilliga tillfällen. Med tanke på regeringens politik har mina förväntningar på regeringens proposition och utskottets betänkande uppfyllts till fullo. Det blev ingenting. Det blev en tummetott, trots de möjligheter som finns.

Prot. 2013/14:104

28 april

*Genomförande av
energieffektiviserings-
direktivet*

Den kilowattimme som aldrig produceras är den billigaste och mest miljövänliga. Så sade Maud Olofsson i en debatt med mig 2008/09. Detta har upprepats vid åtskilliga tillfällen av de borgerliga ledamöterna. Jag instämmer. Visst är det så. Men var är politiken? Det är en fråga som jag måste ställa till regeringens representanter. Det blir tomma ord.

Vad är huvudförslaget? Jo, man säger att det ska bli en minskad energianvändning med minst 20 procent till 2020. Men det räcker inte. Siffran är kopplad till ett intensitetsår. Det blir en koppling till den ekonomiska tillväxten. Det innebär i värsta fall att energianvändningen kommer att öka fram till 2020, givet att tillväxten också ökar. Hur kan man styra till ett mål där EU-direktivet säger något helt annat än vad regeringen föreslår? För mig är det obegripligt.

Jag kan inte påstå att jag är besviken på regeringens politik, men det är med sorg som jag ser bristerna på åtgärder från regeringens sida. Det är alldeles som om man inte ser vad som händer. Man gör som strutsen, det vill säga stoppar huvudet i sanden och låtsas som att omvärlden inte finns, att klimatutmaningarna ligger någon annanstans i världen och inte drabbar oss.

Visst går det att göra annorlunda. Visst går det att med hjälp av politik klara klimatutmaningen, spara energi och klara konkurrenskraften för svensk industri.

Vad säger de rapporter som finns? Ingenjörsvetenskapsakademien säger att det går att halvera energianvändandet i fastigheter med hjälp av lönsamma åtgärder – bara politiken finns. De har också föreslagit inom vilka områden.

Ungefär 40 procent av svensk energi används just i fastigheter och byggnader, till en kostnad av 150–200 miljarder kronor. Utslaget per hushåll och person är det mellan 10 000 och 20 000 kronor per person och år. Det finns alltså en potential att spara pengar och energi, vilket är bra för klimatet.

Vänsterpartiet har i tidigare debatter föreslagit åtgärder för halverande av energianvändning i fastigheter.

Byggbranschen är också inne på samma linje och pekar i sina rapporter ut tio förslag på hur energianvändningen kan minska. Det gör branschen med utgångspunkt i att konkurrenskraften ökar om man får den typen av förslag från regeringens sida.

Svenskt Näringsliv har i en rapport från 2012 pekat på ungefär samma saker. Det går att vidta åtgärder inom energieffektivisering så att svenskt näringsliv kan öka sin konkurrenskraft. Vi har föreslagit att något ska komma efter Programmet för energieffektivisering inom industrin.

IPCC, FN:s klimatpanel, har under de senaste månaderna lämnat tre rapporter om klimatets påverkan på människor. Av rapporterna ser man att det är människan som är orsaken till klimatförändringarna. Effekterna av det drabbar framför allt de fattiga länderna först. Det tredje som sägs i rapporterna att det faktiskt går att göra någonting åt utvecklingen om den politiska viljan finns. Man säger att det handlar om energieffektivisering. Det är vad det handlar om: det glömda och största bränslet.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till reservation 2.

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkan-
det och avslag på reservationerna.

Energi är liv. Energi är förutsättningen för vårt välbefinnande och vår till-
växt. Men energi ska användas på rätt sätt, och vi ska använda energikäl-
lor som inte bidrar till klimatförändringar.

EU:s energieffektiviseringsdirektiv är ett verktyg som vi har för att
värna om klimatet, samtidigt som det bidrar till att öka vår industris kon-
kurrenskraft. Energi använd klokt spar jordens resurser och bidrar till
ökad lönsamhet. För hushållen är jakten på energibovär en möjlighet att
stärka sin hushållsekonomi, samtidigt som man bidrar till att minska
klimat- och miljöpåverkan.

Men bara för att något är bra betyder inte att alla gör så. Det själv-
klara kloka i att energieffektivisera behöver lyftas fram. Informationsin-
satsen tillsammans med politiska både morötter och piskor måste till.

Ska världen nå sina klimatmål måste vi börja använda energin på ett
smartare sätt. Vi i den rika delen av världen har ett ansvar att gå före.
Argumentet att Sverige och Europa bara står för en liten del av de glo-
bala utsläppen håller inte. Det är vi som har de ekonomiska förutsätt-
ningarna och de tekniska möjligheterna. Att åstadkomma resultat är ett
måste. Vi får inte låta bli, även om våra utsläppsminskningar totalt sett
inte utgör majoriteten av den globala påverkan. Det är viktigt i det sam-
manhanget att vi kan visa att det går att ha en ekonomisk tillväxt samti-
digt som vi effektiviserar vår energianvändning.

Fru talman! Det är viktigt att EU agerar gemensamt i denna fråga.
Det är bra att EU agerar för att få till stånd en effektivare användning av
vår energiförbrukning. Som jag tidigare nämnt är det av stor betydelse att
vi går före och visar att det är möjligt att både ha en effektiv energian-
vändning och samtidigt erbjuda invånarna en hög levnadsstandard där
jobb och tillväxt skyddas och utvecklas.

I en värld där energipriser är avgörande även för konkurrenskraft
finns det ytterligare ett incitament för vår europeiska industri att satsa på
en smartare energianvändning. I dag ser vi nämligen att energikostnader-
na i Europa är höga jämfört med konkurrerande marknader i Asien och
USA.

Fru talman! Sverige har valt att mäta energieffektiviteten i hur myck-
et vi får ut av varje använd kilowatt. Att kunna producera mer med
samma mängd energi tyder på att energieffektiviseringstekniker utveck-
las, att vi värnar och utvecklar vår ekonomi och att samhällets utvecklas.
Att, som oppositionen kräver, vi i stället ska mäta hur mycket primär-
energin minskar skulle kunna sätta stopp för utvecklingen i till exempel
vår svenska elintensiva industri. Det skulle kunna betyda att vi måste
tacka nej till investeringar i Sverige för att vi har nått taket för vår ener-
gianvändning. Ett sådant förslag är tillväxtfientligt och jobbfientligt.

Det finns en orsak till att vi har en stor energianvändning i Sverige,
och det är vår industri. Den vill vi i Alliansen ha kvar. Tydligt är det
mindre viktigt för de rödgröna att ha kvar industrin än vad det är att få
ned vår energiförbrukning.

Fru talman! Återigen för oppositionen fram krav på vita certifikat.
Jag måste berömma deras uthållighet. Vanligtvis brukar även opposition-
en berömma Energimyndigheten för dess kompetens, men när det gäller

just fallet vita certifikat har de rödgröna bestämt sig för att vår expertmyndighet inom energiområdet har fel. Energimyndighetens argument att vita certifikat i dagsläget inte skulle tillföra något, utan tvärtom riskera en överlappning och därmed ett dåligt utnyttjande av våra resurser, biter inte på en opposition som utifrån politiska motiv och inte sakliga har bestämt sig för att de har rätt. Hanteringen av ett identiskt förslag våren 2013 konkluderades med att en förstärkning av befintliga styrmedel är att föredra framför inrättandet av helt nya styrmedel.

Fru talman! EU:s energieffektiviseringsdirektiv är i sig inget detaljerat förslag om hur de enskilda länderna ska uppnå målen. Det är upp till varje enskilt land att besluta hur det ska göra utifrån vad som ger mest effekt och vad som är mest kostnadseffektivt. I regeringens skrivelse om hur energieffektiviseringsdirektivet ska implementeras i Sverige får vi en gedigen översikt över vad som görs på de olika områdena. Energieffektivisering måste genomföras på alla samhällsområden – bostäder, industri och transporter.

I det förslag vi diskuterar i dag finns det därför lagändringsförslag inom bland annat miljöbalken, jordabalken, bostadsrättslagen, ellagen, naturgaslagen och fjärrvärmelagen. Det är med andra ord ett betänkande som omfattar de flesta av våra samhällsområden med avsikt att styra Sverige mot ett mer energieffektivt samhälle.

Fru talman! Mycket är redan gjort, till exempel energideklaration för byggnader samt timvis elmätning, och en färdplan till nära-nollenergi-byggnader är lanserad och ska delredovisas 2015. Våra kommunala energi- och klimatrådgivare bidrar till att öka kunskapen bland våra invånare. Energikartläggningscheckar är ett incitament för mindre företag att se över sin energihushållning.

När det gäller vår elintensiva industri var Sverige tidigt ute med insatser. Sverige, som är och ska vara ett industriintensivt samhälle, var på rätt väg med sitt PFE-program. Tyvärr har det fått kritik både från EU-håll och från vår egen riksrevision. Men ett nytt program med en industriell inriktning behövs, och jag hoppas att vi snart får se ett förbättrat och även juridiskt hållbart program som vi kan ta ställning till.

Vi kan konkludera med att energieffektivisering kräver en bred palett av åtgärder som rätt genomförda gör att vi alla vinner på att vi blir ett energieffektivt samhälle.

Anf. 6 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! På en punkt hör jag att jag och Cecilie Tenfjord-Toftby är helt överens, men det verkar inte som att Moderaternas egen statsminister håller med. Det är på punkten att det inte är en hållbar ursäkt att säga att Sverige står för en liten del av världens utsläpp, utan vi måste ta ansvar på hemmaplan. Där är jag och Cecilie helt överens, och jag önskar och hoppas att hon kan övertyga sin statsminister om att även Sverige behöver minska sina utsläpp.

Cecilie Tenfjord-Toftby hänvisade till Energimyndighetens analys av vita certifikat. Jag ska be att få citera vad som faktiskt står i Energimyndighetens utredning. Man skriver: Vita certifikat syftar inte till att hantera något marknadsmisslyckande som inte redan hanterats av något annat styrmedel.

Den bedömning som Energimyndigheten gör av vita certifikat utgår från de mål som i dag finns i Sverige för energianvändning.

Energimyndigheten tittar inte på potentialen för hur mycket Sverige skulle kunna minska energianvändningen, om vi väljer ett ambitiöst mål för minskad energianvändning.

Ja, oppositionen är väldigt tålmodig – det var nog det ord som Cecilie använde – när det gäller att återkomma med förslag om vita certifikat. Jag är glad över att vi har varit uthålliga, för nu har även EU föreslagit vita certifikat i medlemsländerna för att vi ska ha en chans att nå EU:s mål om 20 procents minskad energianvändning.

Jag håller med Energimyndigheten – och kanske också Cecilie – om att vita certifikat i dag inte är en lösning på ett marknadsmisslyckande. Men med en annan politik och ett annat mål för minskad energianvändning skulle vita certifikat vara väldigt positivt.

Jag vill avsluta med en fråga till Cecilie Tenfjord-Toftby. FN:s klimatpanel säger att energieffektivisering är det viktigaste vi kan göra för att nå våra klimatomål. Vilka slutsatser drar Cecilie Tenfjord-Toftby av det, eftersom Sverige inte har något mål om minskad energianvändning?

Anf. 7 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Oppositionen är uthållig, det står jag för.

I EU:s skrivning om vita certifikat lyfts de fram som en möjlig väg för att nå energieffektivisering. Det som Energimyndigheten tar upp och det som har debatterats ett flertal gånger i den här kammaren är att för Sveriges del skulle de vita certifikaten bli överlappande. De vita certifikaten skulle inverka på de åtgärder som redan vidtas. Därför skulle det inte bli kostnadseffektivt med vita certifikat. För länder som inte gör de insatser som Sverige gör kan vita certifikat vara bra. Det är också därför som man i EU:s energieffektiviseringsdirektiv överlämnar till de olika länderna själva att avgöra vilka åtgärder som är bäst lämpade för att uppnå målet i just det landet.

Sverige har kommit långt på många områden när det gäller energieffektivisering. Jämfört med många andra länder har vi en helt annorlunda situation. Det blir därför lätt fel om man alla länder ska göra samma sak. I ett land skulle det vara mycket lyckat med vita certifikat, i ett annat land skulle kostnaden bli väldigt hög, och det skulle inte alls vara lika lyckat.

När det gäller Fredrik Reinfeldt och energieffektiviseringsåtgärder vet jag att Lise har helt fel. Vi har i dag en statsminister som är mycket engagerad i miljö- och klimatfrågorna. Vi hade inte stått här i denna kammare och över huvud taget diskuterat implementering av EU:s energieffektiviseringsdirektiv, om vi inte hade en alliansregering som brett står bakom behovet av åtgärder för att även Sverige ska nå målen. Att nå målen om energieffektivisering är viktigt för alla, både för klimatet och för vår konkurrenskraft.

Anf. 8 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Att vi står här i dag och äntligen diskuterar energieffektivisering beror över huvud taget inte på att alliansregeringen har tagit ett initiativ, utan det beror på att EU har utfärdat ett direktiv där det krävs att

länderna ska införa åtgärder, eftersom målet om 20 procents minskad energianvändning inte verkar nås.

EU har satt upp ett mål om 20 procents minskad energianvändning, och Sverige räknar med att öka sin energianvändning. Jag kan inte se på vilket sätt det skulle innebära att Sverige bidrar till en minskad energianvändning. Tvärtom, i arbetet med energieffektivisering är Sverige en bromskloss när det gäller uppfyllelsen av EU:s mål om 20 procents minskad energianvändning.

I EU:s direktiv sägs att vita certifikat är en möjlig väg. Om länderna inte använder det verktyget ska de presentera andra förslag till åtgärder. Men det har ju regeringen inte gjort. Man säger nej till vita certifikat, som många andra länder inför, men man presenterar inte några andra åtgärder som vidtas. Det är ett exempel på hur den här regeringen väljer att göra så lite som möjligt för att åstadkomma en energieffektivisering.

Miljöpartiet anser att det är ett marknadsmisslyckande att Sverige är ett av de länder i Europa som har högst energianvändning per person. Det är ett marknadsmisslyckande när vår industri tillverkar produkter som kräver mer energi än i andra länder. Ett av de mest kända exemplen är Volvos fabrik i Torslanda, där man insåg att konkurrenterna i Belgien tillverkade exakt samma Volvobil men att det där gick åt hälften så mycket el. Det är förstås någonting som gör det svårare för den svenska industrin att konkurrera. Ett mål för minskad energianvändning skulle både hjälpa oss att nå klimatomålen och stärka Sveriges konkurrenskraft.

På vilket sätt menar Moderaterna att Sverige bidrar till EU:s mål om 20 procents minskad energianvändning genom att vi räknar med att öka vår energianvändning?

Anf. 9 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Sverige har hela tiden stått bakom EU:s 2020-mål på alla områden. Tyvärr har Lise Nordin rätt i att just energieffektiviseringsmålet är det mål som hela EU i dag har svårast att nå. När det gäller förnybarhetsmål är EU på rätt väg, men i fråga om energieffektivisering har vi inte kommit så långt som vi borde.

Under de senaste årens utveckling i Europa är det bara ett land, eller kanske några få länder, som uppfyller Miljöpartiets krav på en minskning av primärenergiförbrukningen, och det är Grekland. Orsaken till det är att Grekland drabbades mycket hårt av lågkonjunkturen och finanskrisen. Det gjorde att den grekiska industrin och ekonomin gick tillbaka. Det var därför som man minskade sin energiförbrukning.

Jag vill ha ett Sverige som även i framtiden attraherar nyinvesteringar. Jag vill gärna se att man etablerar sig i Sverige för att vi ska få nya företag och nya arbetstillfällen. Här i Sverige har vi en politik som gör att vi på bästa möjliga sätt utnyttjar och använder varje kilowatt, som självklart ska vara klimatsmart producerad. Det är ett bra sätt att leda utvecklingen fram mot ett energieffektivt samhälle där även de länder som i dag befinner sig långt bakom oss – speciellt utvecklingsländerna – kan se att det är möjligt att få en tillväxt. Det är möjligt för oss att använda vår energi på ett smart sätt, så att vi åstadkommer en utveckling för våra invånare som går framåt.

Att reducera primärenergianvändandet är inte ett steg i rätt riktning. Då riskerar man att företag läggs ned. Det är inte rätt väg att gå.

Anf. 10 INGEMAR NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Cecilie Tenfjord-Toftbys anförande och på replikskiftet. Om Cecilie Tenfjord-Toftbys framställning av Sveriges statsminister som en progressiv kraft på klimat- och miljöområdet är den verklighetsuppfattning som man har kanske det förklarar en del av de relativt – som jag uppfattar det – tunna förslagen i den här propositionen. Då ska man kanske inte ha så höga förväntningar.

Jag vill anknyta till det som Lise Nordin sade. Man kan mycket slarvigt uttrycka det som att industrin står för ungefär en tredjedel av den totala energiförbrukningen, transportsektorn står för en tredjedel och bostadssektorn för ungefär en tredjedel. Det brukar vara ett mått som vi använder oss av och som är ganska relevant.

Nu försökte Cecilie Tenfjord-Toftby tidigare påstå att våra förslag skulle vara fientliga mot den svenska industrin och ett hot mot konkurrenskraften. Om det hade funnits ett enda konkret förslag för att sänka energiförbrukningen inom transportsektorn och bostadssektorn skulle det finnas enorma expansionsmöjligheter för industrin. Problemet är att det inte finns några förslag i er proposition och i er politik för vare sig transportsektorn eller bostadssektorn.

Cecilie Tenfjord-Toftby säger någonstans att det finns ett stort antal förslag. Ja, men de är av mer eller mindre redaktionell karaktär, men var i den här propositionen är de faktiska förslagen för att sänka energianvändningen inom bostadssektorn? Var är förslagen för att sänka energianvändningen inom transportsektorn? Det skulle vara väldigt intressant att höra, innan vi går över till att diskutera de vita certifikaten.

Anf. 11 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Ingemar Nilsson säger att de lagändringsförslag som regeringen i dag lägger fram är av redaktionell karaktär. Om Ingemar Nilsson skulle ha rätt i att den här regeringen är utvecklingsfientlig när det gäller energieffektivisering hade man inte brytt sig om att lägga fram några lagändringsförslag. Då hade man sagt att den utveckling som vi redan har är tillräcklig för att nå de mål som vi vill nå.

Den här regeringen är övertygad om att energieffektivisering, genomförd på rätt sätt, kommer att gynna den svenska industrins konkurrenskraft. Den kommer att gynna ekonomin för de svenska hushållen, och den kommer att gynna klimatet. Inte minst är det viktigt att Europa nu går i land med olika åtgärder för hur vi ska kunna energieffektivisera.

Som jag sade i mitt anförande har vi en skyldighet i förhållande till de mindre utvecklade länderna att visa att det är möjligt att ha en bra ekonomi för hushållen och industrin, att ha en tillväxt och en framtidstro samtidigt som man effektiviserar sin energianvändning.

De förslag som finns i dag för att effektivisera vår energianvändning handlar bland annat om energikartläggningar. Regeringen uttalar tydligt i sitt förslag att offentliga byggnader måste gå före. De byggnader som ägs av staten ska man gå före med för att visa vad som är möjligt att göra. Staten har skyldighet att ta ett större ansvar i den utveckling som vi vill se här i Sverige i dag.

Detta är som sagt en bred palett; det är många lagförslag som ligger här i dag. Jag hoppas att vi kommer närmare in på dem senare.

Anf. 12 INGEMAR NILSSON (S) replik:

Fru talman! Om jag ska försöka summera det som Cecilie säger är det att de konkreta förslag som här räknades upp består av energikartläggningarna i de stora företagen och den besparing eller effektivisering på 3 procent i offentliga byggnader som finns omtalad. Om det är summan av konkreta, kraftfulla förslag finns det nog all anledning att vara orolig för energieffektiviseringen och för klimat- och miljöpolitiken i Sverige.

Det är detta som är lite av problemet, Cecilie: Det saknas konkreta förslag på ett så stort och viktigt område som bostadssektorn. Vi har ett miljonprogram i Sverige, och vi har en bostadssektor som har ett stort behov av energieffektivisering. Vinsterna skulle vara gigantiska om politiken vågade anvisa en väg och om man vågade sätta ned foten. Om man inte gjorde som när det gäller de vita certifikaten – där man har en övertro på att marknaden ska lösa det hela – skulle man kunna få jättestora vinster i och med energieffektivisering. Vi skulle kunna sänka energianvändningen och på så sätt skapa utrymme i andra sektorer. Men här finns inga som helst förslag.

Det är likadant när det gäller transportsektorn; det finns inga som helst konkreta förslag i propositionen. Problemet blir, precis som när det gäller de vita certifikaten, att det är lätt att säga nej och svårt att säga ja.

Min fråga blir: Vad är era, och dina, konkreta förslag när det gäller att nå de mål som ni uttrycker att ni har men som ni inte redovisar alternativen för?

Anf. 13 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Jag utgår ifrån att Ingemar Nilsson har läst de lagändringsförslag som ligger till grund för dagens debatt. Det finns en rad lagändringsförslag som skärper de befintliga styrmedlen för ett mer energieffektivt Sverige.

När det gäller transportsektorn kan jag hålla med Ingemar Nilsson om att det saknas förslag. Men där har vi en utredning om en fossiloberoende fordonsflotta, som även ser på energianvändandet inom transportsektorn. Om man läser regeringens skrivning i förhållande till energieffektiviseringsdirektivet ser man att det i direktivet står att transportsektorn inte behöver räknas in. Den svenska regeringen har dock uttalat att även transportsektorn ska räknas in när vi går mot ett mer energieffektivt samhälle.

Anledningen till att det inte finns några förslag i dagens skrivning är att vi har en utredning om en fossiloberoende fordonsflotta som kommer att läggas fram. Jag förutsätter att där finns förslag inte bara om hur vi går över från fossila bränslen utan även om hur vi går över till tekniker som är mer energieffektiva än de som vi har i dag.

Ingemar Nilsson nämnde vita certifikat lite snabbt här igen. Det var han som tog upp det. Nu kan han inte svara på min fråga eftersom han inte har fler repliker, men jag undrar vilka utredningar som Socialdemokraterna lutar sig mot i sin kritik mot Energimyndighetens slutsatser när det gäller verkningsgraden av vita certifikat i det svenska energieffektiviseringssystemet.

Anf. 14 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar dig, Cecilie Tenfjord-Toftby. Det var en intressant inledning i ditt anförande: Energi är liv. Morötter och piskor behövs. Det är vi som har de ekonomiska och tekniska förutsättningarna. Vi måste gå före när det gäller energieffektivisering.

Jag skriver givetvis under på detta. Sedan kom den andra halvan, och då blev det konkret från Cecilie Tenfjord-Toftbys sida. Du sopade undan det här med vita certifikat; det var liksom ingenting att satsa på. Du är egentligen nöjd med politiken, och du hänvisar till en statsminister som du säger är ledande och engagerad i klimatfrågorna.

Ja, jag vet inte. Jag läste upp vad regeringen har lyckats åstadkomma under perioden inom miljöområdet, och det är dyster läsning. Det är inte första gången vi diskuterar energieffektivisering. Det har gjorts åtminstone under de senaste sju årens tid. Ingenting av det som har framförts har regeringen tagit till sig. Inte ens Ivas rapport om möjligheten att halvera energianvändningen i fastigheter har regeringen lyssnat till. Man har inte heller lyssnat till byggbranschens förslag till nya, tuffare och bättre spelregler när det gäller energianvändning, och man har inte lyssnat till Svenskt Näringsliv.

Vad är då problemet med förslagen? Det undrar jag givetvis. Jag skulle gärna vilja ha någon form av analys från Cecilie av de förslag som har presenterats och som ligger nära det som Vänsterpartiet har presenterat tidigare i debatten.

Anf. 15 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Kent Persson för att han gillar min inställning till energieffektiviseringsåtgärder och behovet av att Europa går före.

När det gäller kommentaren om att jag sopade undan de vita certifikaten handlar det om det svenska systemet som det ser ut i dag. Energimyndigheten säger i sin kommentar att vita certifikat inte skulle tillföra något för Sveriges del som inte finns redan i dag. I stället skulle det kunna medföra en överlappning och därmed en merkostnad i energieffektiviseringsarbetet.

Energieffektivisering är i sig själv någonting som vi kanske pratar mycket om i den här kammaren, men tyvärr pratas det inte tillräckligt mycket om det ute i samhället. Jag var på en debatt för ett tag sedan – jag kommer nu inte ihåg vem som arrangerade den – om att Greenpeace faktiskt fick bära en del av skulden för att energieffektiviseringsarbetet i Sverige inte hade kommit längre. Det beror på att man säger att energieffektivisering är så bra eftersom den är lönsam i sig själv. Därför har man både från branschens och kanske även från politikens sida varit lite för bekväm och tänkt att något som är så bra och som lönar sig så mycket borde ske av sig självt.

Därför påpekade jag också i mitt anförande att det är viktigt att vi får ut diskussionen om de möjligheter som en energieffektivisering för med sig för vår industri, för hushållen och för bostadssektorn. Vi ska föra ut diskussionen från denna kammare. Därför tycker jag att våra energirådgivare ute i kommunerna borde få en mycket tydligare och mer framstående plats.

Regeringen står bakom EU:s 2020-mål. Vi kommer att nå dem.

Anf. 16 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag delar inte Cecilie Tenfjord-Toftbys uppfattning om att det inte talas om energieffektivisering ute i samhället. Vi har diskuterat detta med ABB. ABB har i olika rapporter presenterat förslag på vad det skulle innebära för industrins del om man energieffektiviserade. Vi har även energiföretagens sammanslutning, som är oerhört aktiv och som visar på möjligheterna med energieffektivisering. Jag delar alltså absolut inte Cecilie Tenfjord-Toftbys uppfattning.

Inte minst byggbranschen har varit aktiv under de fem sex senaste åren med att komma med förslag. Detta har man gjort tillsammans med fackliga organisationer och med Hyresgästföreningen.

Jag delar inte uppfattningen om att det inte förs en debatt. I så fall är vi ute på helt olika ställen, och så kan det givetvis vara. Jag har följt denna diskussion när jag träffar företrädare för branscherna och när jag träffar folk som sitter med sina elräkningar och funderar lite grann på hur de ska kunna spara energi så att de kan bidra. Det finns många som gör så redan i dag. Det kan säkert göras mer. Men vi måste komma ihåg att när företrädare för olika branscher föreslår konkreta åtgärder hade jag faktiskt förväntat mig att regeringen hade lyssnat på dem.

Jag kan leva med att ni inte lyssnar på vad jag har sagt – det är jag van vid. Jag kan upplysa om att vi från Vänsterpartiets sida i 15 års tid har föreslagit slopande av sjuklöneperioden. Det tog 15–16 år innan regeringen lyckades prestera något som i alla fall liknade ett förslag. Jag är tålmodig och van att jobba i motvind.

Anf. 17 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Frågan kvarstår dock. Om nu debatten är så livfull när det gäller energieffektivisering ute i Sverige som Kent Persson uppfattar det som, varför vidtas inte redan lönsamma åtgärder? Det är en av de stora frågorna.

Ett svar på den frågan tror jag är att vi – även om oppositionen uppfattar det som små, obetydliga ändringar i befintlig lagstiftning – hela tiden måste trycka på. Jag kvarstår vid min uppfattning att vi måste öka informationen och kunskapen. Om det är som Kent Persson säger, att hushållen tittar på sina elräkningar och är förtvivlade eller i alla fall oroad över kostnadsutvecklingen, borde det vara självklart att man själv utför åtgärder.

Jag ser – kanske lite präglad av att jag har jobbat med information på det här området i många år och har suttit i styrgruppen för Hållbar utveckling Väst, där det faktiskt finns energi- och miljörådgivare – att kunskapsnivån är för låg bland allmänheten i Sverige om hur snabbt man kan tjäna in energieffektiviseringsåtgärderna.

Men för att gå tillbaka till dagens betänkande: Alliansens uppfattning kvarstår när det gäller primärenergiförslaget från oppositionen. Det är direkt jobbfientligt och skulle kunna hindra en utveckling av industrin i Sverige. När det gäller vita certifikat säger Alliansen inte att vi tycker att vita certifikat generellt är en dålig idé, men vi tycker att det i Sverige i dag är andra åtgärder som behövs och att de vita certifikaten inte skulle tillföra något.

Fru talman! Energieffektivisering är en viktig del i att minska vår klimatpåverkan, men det är också – som flera här har varit inne på – betydelsefullt för att stärka våra företags konkurrenskraft och förbättra vår egen ekonomi som enskilda energikonsumenter. Energieffektivisering är ofta väldigt lönsamt, och spännvidden på vad vi kan göra är stor – från enkla saker som att byta till lågenergilampor till att tilläggsisolera, byta till energieffektiva fönster och se över ventilationen.

Därför välkomnar jag EU:s energieffektiviseringsdirektiv, som ska vara uppnått år 2020 och som senast den 5 juni i år måste vara i gång i alla EU:s medlemsländer. För att Sverige ska kunna följa direktivet måste vi ändra en del lagar och regler. Det har nu regeringen lämnat förslag på, och det är bland annat det vi ska debattera i dag.

Mänsklighetens största utmaning är tveklöst klimatet. Om vi fortsätter med utsläpp av växthusgaser i den takt vi gör kommer det att få ödesdigra konsekvenser för jordens befolkning. Det tar EU på allvar, och även om jag skulle önska att Europa skulle förändra sin fossilberoende energipolitik än snabbare, är det viktigt med varje steg mot ett mer förnybart samhälle.

I dag baseras EU:s energisystem till 80 procent på fossila bränslen. Det innebär att olja, kol och naturgas dominerar energianvändningen i EU. Sverige använder betydligt mindre fossila bränslen än genomsnittet i EU och använder i stället mer vattenkraft, kärnkraft och även en ökande andel förnybar energi.

Användning av fossila bränslen vid energitillförsel leder till ökade utsläpp av växthusgaser. Därför har EU beslutat om olika direktiv som ska motverka detta. År 2008 antogs ett klimat- och energipaket om mål till 2020. Det är de målen som är styrande för energi- och klimatpolitiken. För Sveriges del ska vi år 2020 ha energieffektiviserat med 20 procent jämfört med år 2008. I Sverige ska även andelen förnybar energi vara 50 procent år 2020. Växthusgasutsläppen ska minskas med 40 procent jämfört med år 1990.

Fru talman! I Sverige har vi gjort en hel del för att använda energin mer effektivt, men vi har enorma möjligheter att göra ännu mer än vad vi redan har gjort. Utgångspunkten för den svenska politiken för energieffektivisering är påverkan på priser genom generella ekonomiska styrmedel, exempelvis genom koldioxidskatter och utsläppsrätter. Det är effektivt, men det är inte tillräckligt. Därför finns en rad olika insatser för en effektivare energianvändning för våra transporter och för våra bostäder och lokaler, liksom för industrin.

Energiminister Anna-Karin Hatt och regeringen har lagt fram flera förslag för att öka energieffektiviteten i vårt samhälle och nå de energieffektiviseringsmål som vi tillsammans med EU har satt upp.

Två av de förslagen handlar om att vi framöver vill att det ska bli obligatoriskt för alla stora företag att göra en energikartläggning av sin verksamhet. Jag tror att det berör ungefär 1 500 företag. Samtidigt föreslår vi att man när det är kostnadseffektivt ska installera individuell mätning av värme, kyla och varmvattenförbrukning i nya och ombyggda lägenheter.

Det finns många energieffektiviseringsåtgärder som är lönsamma att göra men som inte görs därför att man som enskild eller företagare inte

vet hur den egna förbrukningen ser ut eller hur stor nytta med en viss insats skulle vara.

En första förutsättning för att man ska kunna agera och ta ansvar för sitt energiliv är att veta vilken energianvändning man har. Det är för att främja just det som Alliansregeringen sedan tidigare till exempel ger stöd till energikartläggning i små och medelstora företag. Det är av samma skäl som vi har infört möjligheten att få sin el mätt och debiterad per timme.

Jag hoppas att många stora företag, nu när det blir obligatoriskt för dem att återkommande göra en energikartläggning, kommer att spara rejält, både i rena pengar och när det gäller energi och miljö.

Fru talman! Ett område där det finns stora möjligheter att använda energin mer effektivt är i vår bebyggelse – gammal som ny. En tredjedel av den samlade slutanvändningen av energi sker i bostäder och lokaler. Men till skillnad från industrin och marknaden, som reagerar på prissignaler och förändrar sin energianvändning när koldioxidskatter och andra ekonomiska styrmedel styr i rätt riktning, funkar inte den sortens styrmedel lika bra i bostads- och servicesektorn, eftersom energikostnaden inte alltid är synlig. Just därför är minimikrav och regelverk viktiga styrmedel för att göra vår bebyggelse grönare.

Genom den nya lagstiftningen om byggnaders energiprestanda har vi i EU slagit fast att alla nya byggnader från år 2021 ska vara så kallade nära-nollenergihus, vilket innebär att alla nya hus som byggs ska ha väldigt låg energianvändning. Exakt vad det ska innebära i termer av energikrav i Sverige återstår att slå fast.

Att nära-nollenergihus kommer att innebära skärpta energikrav står bortom allt tvivel. Men för att regeringen ska kunna avgöra exakt hur skarpa framtidens krav behöver vara krävs ett bättre kunskapsunderlag och en utvärdering bland annat av olika lågenergibyggnader och demonstrationsanläggningar.

Just därför satsar regeringen 120 miljoner kronor över tre år fram till 2015 på att utveckla energieffektiva byggnader för framtiden. De erfarenheter vi får genom den satsningen kommer att ligga till grund för de nya energikrav som ska gälla alla nya byggnader från 2021.

Fru talman! Sist men inte minst skulle jag vilja ägna några minuter åt energieffektivisering inom industrin.

Sverige är ett energiintensivt land, till stor del beroende på vår basindustri. Vi har här en utmaning i att ständigt effektivisera vår energianvändning, inte bara för miljön och klimatets skull utan också och inte minst för att fortsatt främja vår konkurrenskraft. En industri som gör mer men med mindre insats av energi kan hävda sig bättre mot sina konkurrenter.

Vi kan se att vi är framgångsrika. Den svenska industrin har en hög grad av energieffektivitet, och trots att den vuxit de senaste tio åren ökar inte dess energiförbrukning.

Vi ser en trend där de fossila bränslena i vår ekonomi minskar samtidigt som de förnybara ökar. Detta i kombination med historiskt låga elpriser ger industrin goda förutsättningar att både bli grönare och hävda sig internationellt. Samtidigt är inte energieffektivisering något som automatiskt behöver innebära minskad energianvändning.

När man blir bättre på någonting och gör det mer effektivt får man en konkurrensfördel och kan öka sin produktion. Det ska vi väl inte vara rädda för? Tvärtom, säger jag. Om svensk verkstads-, stål-, skogs- och massaindustri kan hävda sig gentemot andra länders mindre energi- och klimateffektiva industrier bidrar det till en effektivare resursanvändning och minskade utsläpp ur ett globalt perspektiv.

Fru talman! Det finns en samsyn mellan de flesta partierna om att energieffektivisering är nödvändig och viktig. Vad som är oroande är dock Socialdemokraternas kritik mot regeringens val av minskad energiintensitet som målsättning och deras oro över ökad energianvändning.

Socialdemokraterna är oroliga för att basindustrin flyttar utomlands och över hur svensk basindustri kan fortsätta att vara konkurrenskraftig gentemot andra länders basindustri. För mig klingar det ganska ihåligt om Socialdemokraterna samtidigt är beredda att sätta ett tak för dess energianvändning och tillväxt.

Regeringens syn är den motsatta. Kan vi använda energin på ett effektivt sätt ska vi göra det, och kan vi ersätta klimatskadlig fossil energi med förnybar ska vi absolut göra det. Men energianvändningen i sig ser vi inte som något problem om den är effektiv, miljövänlig och leder till fler jobb.

Anf. 19 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Minskad energianvändning till år 2030 är avgörande för att nå klimatmålen, enligt FN:s klimatpanel IPCC. Med dagens politik når vi inte målet att minska energianvändningen. Vilka slutsatser drar Centerpartiet av det?

Anf. 20 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag får dryfta mig till att upprepa det min kollega Cecilie Tenfjord-Toftby sade tidigare. När det gäller energieffektivisering, om vi bara tittar på Europa, ligger vi ganska långt efter EU-länderna. Egentligen är vi globalt dåliga på att energieffektivisera.

Många länder är fattiga, och de vill uppnå samma välstånd som vi. Om vi då kan visa att vi kan öka tillväxten, och göra det på ett miljövänligt sätt utan att för den skull sätta ett tak för energiintensitet när det gäller företagande och industri, tror jag att vi har större möjligheter att uppnå energieffektivisering än om vi bara lägger ett förbud.

Problemet i dag är att många företag i Sverige flyttar utomlands. Då undrar jag: Vad händer om man sätter ett tak för förbrukningen av energi? För mig är det nästan viktigast att visa att vi kan gå före genom att använda hundra procent förnybart. Då är det inte något större problem att använda energin så länge energin produceras på ett hållbart sätt.

Jag tror att vi kommer att bita oss själva i svansen om vi kommer att sätta ett tak. Då kommer omvärlden inte att energieffektivisera, och då kommer vi att få stora problem med att uppnå tvågradersmålet.

Anf. 21 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! I alla de olika beräkningar som har gjorts av hur Sverige kan nå målet hundra procent förnybar energi är minskad energianvändning en avgörande pusselbit.

Det allra bästa för miljön och klimatet är om vi kan minska energianvändningen och se till att energin används mer effektivt och därmed kan minska samtidigt som ekonomin växer.

Flera jämförbara länder, såsom Danmark och Tyskland, har mål för minskad energianvändning, därför att man ser att det är det som är klokast för att stärka sin industri i konkurrensen med andra länder.

Miljöpartiet har i dag presenterat åtta konkreta förslag för hur Sverige kan minska energianvändningen och därmed göra en stor miljöinsats och sänka hushållens och företagens kostnader samt stärka vår konkurrenskraft.

Min fråga blir till Centerpartiet och Helena Lindahl på vilket sätt det skulle vara en styrka för Sverige och vår konkurrenskraft att vår industri gör av med mycket energi och har höga energikostnader. För att ta det exempel som jag använde tidigare: På vilket sätt skulle det stärka Sveriges konkurrenskraft om vi i Sverige tillverkade en Volvobil med dubbelt så mycket el per bil som Belgien?

Anf. 22 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! För Centerpartiet är det viktigast att energin är förnybar. Vi tycker att energin absolut kan användas. Det som är viktigast är hur den produceras.

Om energianvändningen kan maximeras, det vill säga att man kan göra mycket mer av den energi som används än vad man gör i dag, är det bra. Sverige är ju ett exportberoende land, och många av de jobb som vi har i Sverige är beroende av hur mycket vi säljer. Om Sverige dessutom kan gå före och visa att man kan vara konkurrenskraftig samtidigt som man är miljövänlig tror jag att det sänder signaler till omvärlden som på sikt kommer att göra att vi kommer att kunna uppnå tvågradersmålet.

För mig känns det främmande när Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet vill sätta ett tak för energianvändningen. Det är klart att när vi nu har haft en global lågkonjunktur har vi använt mindre energi även i industrin. Men nu är konjunkturen på väg upp. När Sverige är så beroende av basindustrin och dess export ska vi väl inte säga till basindustrin, ABB och LKAB: Nej, stopp! Här ska vi sätta ett tak för energianvändningen. Det spelar ingen roll om energin är hundra procent förnybar, utan vi ska sätta ett stopp för energianvändningen. Det tror jag är kontra-produktivt.

Anf. 23 INGEMAR NILSSON (S) replik:

Fru talman! Det är nästan rörande att höra omsorgen om socialdemokratis industripolitik. Jag måste säga att det föranledde mig att begära replik.

Helena Lindahl får det nästan att låta som ett självändamål att förbruka energi. Om vi ska ha en hög kostnadseffektivitet och energieffektivitet i svensk industri måste det väl vara ganska elementärt att använda en minimal mängd energi per producerad enhet. Jag förstår inte hur det kan vara någon vits med att förbruka mer energi än vad som är absolut nödvändigt.

Den bild som Helena Lindahl försöker ge av hur den tillverkande industrin flyr Sverige är inte sanningsenlig. Den var till viss del sann under en del av slutet av 80-talet och under 90-talet. Så ser det inte ut i dag. Det

är snarare så att industrin och tillverkningsverksamheten återvänder till Sverige, eftersom Sverige har komparativa fördelar på en rad områden. Om vi ytterligare skärper energieffektiviseringen blir det ytterligare en komparativ fördel som vi kan dra nytta av och ha mer industri i Sverige, och det är vår absoluta målsättning att det så ska vara.

Om Helena Lindahl kunde presentera ett enda konkret förslag inom de sektorer som vi har talat om tidigare, nämligen bostadssektorn och transportsektorn, skulle det egentligen skapa utrymme för industrin att förbruka obegränsat med energi. Det finns ingen motsättning i det. Du talade vackert i ditt anförande om nyproducerade bostäder men sade inte ett ord om det som är det stora problemet på det här området, nämligen beståndet. Hur ser Centerns politik för miljonprogrammet ut? Vad ska vi göra åt bostadssektorn? Ingenting presenteras. Det är bara en massa retorik kring nyproduktion, men vad är Helena Lindahls politik för beståndet? Vad är Helena Lindahls och Centerns politik för transportsektorn? Ingenting presenteras.

Anf. 24 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! När det gäller transport tror jag inte att det är helt främmande för Ingemar Nilsson och Socialdemokraterna att det nyligen har presenterats ett förslag om hur vi uppnår en fossiloberoende fordonsflotta till 2030, och det kommer en rad skarpa förslag.

Jag kan hålla med om att när det gäller transportsektorn skulle vi behöva ha nått mycket längre, för en stor del av energiförbrukningen och fossila utsläpp kommer därifrån. Där har vi en hemläxa att göra, och det kan jag villigt erkänna.

När det gäller bostäder sade jag i mitt anförande att regeringen satsar mycket pengar på hur vi ska jobba med bostadsbeståndet, både det nya och det gamla. Jag kanske bara nämnde det nya i mitt anförande, så då passar jag på att säga att det även gäller det gamla. Utredningen pågår till 2015, så vi återkommer med förslag på detta område. Ingemar Nilsson kan vara lugn. Vi har det under lupp och är medvetna om att en stor del av energiförbrukningen sker i bostäder, närmare bestämt en tredjedel.

Jag är glad över att en del företag flyttar tillbaka till Sverige. Det är mycket tack vare regeringens politik. Vi har till exempel sänkt bolagsskatten. Vi har haft världens högsta bolagsskatt, men nu har vi den näst högsta. Inget gläder mig mer än om företag vill flytta tillbaka till Sverige.

Jag är fortfarande förvånad, Ingemar Nilsson, över att ni kritiserar regeringens val av minskad energiintensitet som målsättning och är oroliga över ökad energianvändning. Vad ska du, Ingemar Nilsson, säga till ABB, LKAB eller andra energiintensiva företag? Är ni beredda att sätta ett tak på deras energianvändning och tillväxt? För mig, Centerpartiet och alliansregeringen är det hur man nyttjar energin som är det viktiga.

Anf. 25 INGEMAR NILSSON (S) replik:

Fru talman! För mig är det nog lika viktigt hur energin produceras, Helena Lindahl. Om energin är producerad av fossila råvaror är varje del som används och förbrukas ett problem.

I fredags besökte jag ett företaget SCA Östrands massafabrik. För tjugo år sedan var de en av Sveriges riktigt stora konsumenter av energi och el. I dag är de en nettolieferantör på hälften av sin produktion när det

gäller energi och el. De är den överlägset största leverantören av fjärrvärme i den regionen. De levererar grön el.

Det händer en massa saker på detta område. Jag är inte alls orolig för det som Helena Lindahl försöker måla upp. Den svenska industrin kommer att klara detta utmärkt. Den har klarat det tidigare. Med hjälp av bland annat PFE-programmet har svensk industri varit framstående på detta område.

Det är summan av den förbrukade energin som är det intressanta för industrin. Så länge ni blir svaret skyldig när det gäller bostadssektorn och transportsektorn är det den samlade mängden energi vi diskuterar. Det är inget problem för industrin om vi klarar våra åtaganden på resten, men det gör vi inte eftersom propositionen saknar konkreta förslag på det området. Det är problemet.

Det blir intressant att höra vad Helena Lindahl säger i sin slutreplik. Om utredningen om en fossiloberoende fordonsflotta 2030 är svaret på hur vi ska lösa det finns anledning att vara djupt bekymrad, fru talman.

Anf. 26 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Låt mig kommentera Ingemar Nilssons påstående att propositionen saknar konkreta förslag. Ingemar Nilsson kan inte ha läst propositionen. Jag medger att den var något tungläst men att den skulle sakna konkreta förslag är en stor överdrift. Jag får nog be Ingemar Nilsson att läsa den en gång till och återkomma.

Vi har en samsyn när det gäller energieffektivisering. Det har de flesta partier. Men min fråga, som Ingemar Nilsson inte har svarat på, är varför ni tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet skriver att ”det nationella målet för energieffektiviseringen bör ses över och att regeringen därefter bör återkomma till riksdagen med förslag om ett nytt mål som inte bygger på det relativa måttet energiintensitet utan som inriktar energieffektiviseringsarbetet mot en absolut minskning av energianvändningen i Sverige”.

Det som oroar mig är att Socialdemokraterna under ledning av Stefan Löfven gärna framhåller den svenska basindustrin kraft. Jag kan därför inte för mitt liv förstå varför ni vill sätta ett tak för energianvändningen i Sverige. Så länge energin är förnybar och nyttjas på ett effektivt sätt måste man inte sätta något tak. Vad skulle ett tak innebära för vår basindustri som är i stort behov av export?

Det finns all anledning att återkomma till denna debatt, Ingemar Nilsson, och jag tror att många inom basindustrin i Sverige oroar sig över Socialdemokraternas förslag.

(Applåder)

Anf. 27 MATS ODELL (KD):

Fru talman! Näringsutskottet föreslår i sitt betänkande nr 18 att riksdagen ska bifalla alla de förslag som finns i propositionen om genomförandet av energieffektiviseringsdirektivet – med en liten ändring i naturgaslagen, som hade fallit bort i beredningen.

Detta är inte vad man får intryck av när man lyssnar på mina goda vänner i oppositionen, men s. 40–67 är fulla av paragrafer som underställs denna kammare för beslut om att ändras. Det är alltså 27 sidor med konkreta förslag som regeringen lägger fram och som näringsutskottet

har behandlat. Av detta har kommit en reservation från S, MP och V och en från Sverigedemokraterna, som yrkar avslag på alltsammans.

Det är i grunden kloka och ändamålsenliga åtgärder som i direktivet förs fram på olika områden. Regeringen har, som vi har hört, tagit fram ett förslag för att implementera detta direktiv i Sverige. Det ska ske till den 1 juni.

Jag tänkte inskränka mig till ett par saker, bland annat frågan om vita elcertifikat. Detta har, som några har påpekat, blivit något av en följetong i denna kammare. Bara i år är det redan andra gången vi tar sats för att få in synpunkter på vita certifikat i riksdagens protokoll.

I direktivet står det om detta, och det är fullständigt klart i artikel 7.1 att man inte behöver införa vita certifikat för att uppfylla direktivets förslag. Som ett alternativ kan man införa andra åtgärder som leder till samma eller bättre resultat.

Det var en massiv remissopinion som på goda grunder sade nej till vita certifikat. Energimyndigheten har faktiskt vid två tillfällen utrett om kvotpliktssystem för energieffektivitet, alltså vita certifikat, är ett lämpligt styrmedel för Sverige. Myndigheten kom entydigt fram till att ett sådant system inte bör införas i Sverige.

Bakgrunden är inte alls bara det som Lise Nordin läste upp, en liten kort bit, utan Energimyndigheten har fyra konkreta skäl till att de avstyrker detta.

För det första är det de bristande effekterna på energianvändningen. Det premierar genomförande av åtgärder, men inte effekt på energianvändningen i sig. Det är nämligen den bedömda effekten av åtgärderna som summeras till kvoten, varför det finns en skillnad mellan reell effekt och certifierad effekt.

För det andra är det den samhällsekonomiska effektiviteten. Som Lise Nordin mycket riktigt sade syftar det inte till att korrigera något marknadsmisslyckande som inte redan hanteras av något annat styrmedel. Det är tur det, för om det syftade till att korrigera något som redan är omhändertaget hade det funnits ett argument för de vita certifikaten.

För att dessa certifikat som oppositionen pläderar för över huvud taget ska vara ett samhällsekonomiskt effektivt styrmedel behöver det så kallade energieffektiviseringsgapet kunna bestämmas. Det, fru talman, är något som Energimyndigheten inte ens anser är möjligt att göra. Kanske kan den rödgröna oppositionen delge oss sina beräkningar av energieffektiviseringsgapet. Det skulle i alla fall tillföra debatten något nytt efter alla omgångar som har varit.

För det tredje avstyrker Energimyndigheten på grund av bristande kostnadseffektivitet mot de klimat- och energipolitiska målen för 2020 och säger att man har små möjligheter att uppnå dessa mål på ett kostnadseffektivt sätt. Men de trosvisa rödgröna reservanterna vet bättre – tyvärr hittills utan att på något som helst vis ge några indicier för detta.

För det fjärde konstaterar Energimyndigheten att stora problem uppstår i samverkan med andra styrmedel. Man säger att vita certifikat som omfattar eleffektivisering på ett olyckligt sätt kommer att påverka och påverkas av EU:s system för handel med utsläppsrätter, ETS, och elcertifikat.

Prot. 2013/14:104
28 april

*Genomförande av
energieffektiviserings-
direktivet*

Dessutom bedömer man att det är osannolikt att vita certifikat betraktas som additionella till dessa styrmedel och riskerar att överlappa både energiskatter och bidrag.

Nu undrar man vilka analyser och analysresurser Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern har anlitat för att kullkasta vår egen expertmyndighets slutsatser? Är inte risken ganska stor för att det blir någon sorts rysk roulette med svensk industris konkurrenskraft och jobben?

Man undrar i sitt stilla sinne om detta förslag – att förslag som är jobbfientliga inte ska ha något stöd – verkligen har passerat Stefan Löfvens senaste utspel om någon sorts jobbsscreening. Jag tror att ni borde tala lite med honom om detta. Det är en handfast man som har sina rötter i svensk industri och kanske har kommit upp från de mer teoretiska diskussionerna, som inte ens reservanterna tycks ha kunnat bevisa är relevanta i sammanhanget.

Fru talman! Regeringen konstaterar att den alternativa metod som regeringen och näringsutskottet föreslår också har tillstyrkts av en majoritet av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan.

Det finns mycket att säga om detta, men jag tycker att debatten har belyst en hel del av dessa saker. Jag tänkte i stället säga något om det som har varit uppe, nämligen vilka generella åtgärder som verkar i de olika program som är antagna. Kent Persson var inne på att riksdagen redan 2009 i samband med antagandet av energipropositionen antog ett program för att bli 20 procent effektivare till 2020.

Det var ett antal styrmedel med energiskatter, koldioxidskatt och utsläppshandel, för att nämna några av de generellt verkande åtgärderna. Sverige är såvitt jag vet det enda land i Europeiska unionen som har infört en koldioxidskatt. Det är ett väldigt kraftfullt styrmedel också mot energieffektivisering.

På oppositionen låter det som om ingenting har gjorts, att ingenting planeras och att det bara är oppositionens reservation som är frälsningen för svensk energieffektivisering. Så är det inte, fru talman.

Det finns anledning att nämna den nya lagen om energikartläggning i stora företag. Där föreslår regeringen att företag som sysselsätter fler än 250 personer och har en årsomsättning på över 50 miljoner euro ska bli föremål för en oberoende och kostnadseffektiv energibesiktning. Detta ska ligga till grund för konkreta åtgärder som ska utvärderas, och det ska också fastställas åtgärder för att minska utsläppen. Detta är något helt annat än att lägga tak för den totala användningen.

Det finns också anledning att säga något kort om den nya lagen om energimätning i byggnader, som också föreslås. Det kom ett förslag i förarbetena som fick mycket tung kritik från remissinstanserna.

I näringsutskottet hade vi besök av ett antal aktörer på energimarknaden. Jag har inget papper på det, men jag tror att det gjorde att vi samtliga där tyckte att det var rätt att man i stället kom fram till den skrivning som utskottet nu har ställt sig bakom.

Regeringen föreslår nu, till skillnad från det förslag som först lades fram, att installationskraven för värme, kyla och tappvarmvatten begränsas så att kostnadseffektivitet blir ledstjärna också vid nybyggnation och större renoveringar. Det ska vara begränsat så att det är kostnadseffektivt och avse ombyggnader där det är kostnadseffektivt och tekniskt genom-

Anf. 28 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! När den här kammardebatten om energieffektivisering närmar sig sitt slut kan jag konstatera att den har handlat väldigt lite om alliansregeringens förslag och mycket mer om oppositionens förslag. Jag tycker att det är ganska talande för den här regeringens brist på både ambitioner och idéer för energieffektivisering och energipolitiken i stort. Men jag tycker att det är väldigt trevligt att prata om Miljöpartiets förslag för energieffektivisering, så inte mig emot.

Det är inte bara Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet som föreslår mål för minskad energianvändning. Det är även så EU:s mål till 2020 ser ut: 20 procent minskad energianvändning. Det är det som är grunden för debatten i dag, och det är därför EU har lagt fram ett direktiv om att medlemsländerna måste öka tempot och ambitionerna när det gäller att minska energianvändningen.

En aspekt som inte har nämnts här i dag handlar om den sårbarhet det innebär att ha en hög energianvändning och behov av att importera energi. Förutom att energieffektivisering innebär stora miljövinster, minskade kostnader och stärkt konkurrenskraft innebär det också att Sverige och EU kan bli mindre beroende av att importera energi.

Det är en fråga som är särskilt viktig i dessa tider när vi ser vad som händer i Ryssland. Både EU och Sverige importerar i dag både ryskt uran och fossil energi. Om Sverige minskade sin energianvändning och bidrog till att EU kunde minska sin energianvändning skulle det innebära kraftigt minskad sårbarhet och minskade kostnader för importerad energi.

I den pågående diskussionen om ett nytt mål för energieffektivisering i EU till 2030 har EU-kommissionens egen konsekvensanalys pekat på att ett mål för minskad energianvändning också skulle minska importen av energi, vilket leder till minskad sårbarhet och minskade kostnader. Det tycker jag och Miljöpartiet är väldigt viktigt.

Anf. 29 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Jag har sedan länge förstått att detta är en viktig fråga för Miljöpartiet. Det är det nog för alla partier här. Vi ska ha en ansvarsfull hantering av vår energi och våra naturresurser.

Men det kommer ändå till en punkt där ingenting hjälper för Miljöpartiet. Även om energin används efter att ha effektiviserats så mycket man kan, även om det är en koldioxid- och klimatneutral energi man använder och även om den är förnybar spelar det ingen roll. Den ska ned. Den ska bort.

Problemet är att Lise Nordins politik är genomförd i till exempel Tyskland. Jag vet inte om Lise Nordin hörde på *Ekot* i morse. Det var ett ganska långt inslag om energin i Tyskland och hur Sverige påverkas. De badar i elektricitet. De har overshooting, som den tyske politikern sade på engelska, när det gäller hur mycket el de får ut. De prackar den på omvärlden så till den grad att de förstör elsystemen i andra länder när det blåser och solen skiner.

Hur ansvarsfull blir egentligen Miljöpartiets politik om man ska ha 100 procent förnybart och det är helt väderberoende? Vad blir det för

*Genomförande av
energieffektiviserings-
direktivet*

problem man skapar? Det bekymrar inte Lise Nordin, utan hon är troviss och går på i ullstrumporna om att det är detta som ska genomföras, och vi ska inte använda energi, utan ha ett tak för det.

Jag tror att de flesta kloka människor inser att om el eller biobränslen framställs på ett klimatneutralt och förnybart sätt är det inte farligt att de används, att det är ljus, att det är varmt och att man kan åka och hälsa på mormor utan att ha dåligt samvete för det.

Anf. 30 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Jag inledde med att säga att den här debatten har handlat väldigt lite om regeringens politik och desto mer om oppositionens. På det svarade Mats Odell med att recensera vad som händer i Tyskland och vad Miljöpartiet vill göra.

Jag tycker att det är lite beklagligt att vi i denna riksdag inte kan diskutera vad det är för förslag regeringen har lagt på bordet. Det är nämligen väldigt lite. Jag noterade att Mats Odell och Kristdemokraterna inte tycks vilja prata alls om att Sverige i dag importerar energi i form av ryskt uran och fossil energi från Ryssland.

Jag skulle önska att regeringen tog ansvar för både klimat- och säkerhetspolitik och ville prata om den situation vi har i dag. I stället vill Mats Odell prata om Tyskland. Så mycket kan jag absolut säga: Det finns ingen i Sverige som har föreslagit att Sverige ska ställa om till 100 procent förnybar energi på det sätt som Tyskland försöker göra. Sverige har unika förutsättningar. Det finns väldigt få likheter mellan Sverige och Tyskland i fråga om vilka möjligheter vi har att bygga ut vindkraft och solenergi och energieffektivisera. Men en sak som Tyskland har gjort och som jag skulle önska att Sverige gjorde är att sätta ett mål för minskad energianvändning.

Jag skulle också önska att vi var ett att de medlemsländer som faktiskt hjälper EU att nå sitt mål om 20 procent minskad energianvändning. Det är det dagens debatt har handlat om. Bakgrunden är att EU har sett att vi inte når målet för minskad energianvändning och lagt ett krav på medlemsländerna att redogöra för hur de tänker bidra. Regeringens förslag, vad den vill göra för att Sverige ska minska sin energianvändning, har ekat tomt i debatten.

Mats Odell har varit mer intresserad av att recensera vita certifikat, som är en av de åtgärder som Miljöpartiet föreslår och som även EU föreslår. Vad Mats Odell missar är att de beräkningar som Energimyndigheten har gjort av förslaget utgår från dagens mål för energieffektivisering i Sverige. Om man i stället skulle ge myndigheten uppdraget att titta på om vita certifikat skulle kunna vara ett av verktygen för att höja våra ambitioner för energieffektivisering är jag säker på att man skulle få ett annat resultat.

Anf. 31 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Jag erkänner gärna att Miljöpartiet har bra målsättningar för sin politik. Problemet är att när den ska genomföras i praktiken blir det ungefär som i Tyskland.

Det är kärnkraften som ska bort. Det har vi talat om här i dag; det är första gången på länge. Men det är den, fru talman, som ligger under ytan hela tiden. Det är målsättningen att bli av med kärnkraften som ligger

bakom väldigt många av de åtgärder och förslag och de synsätt som Lise Nordin för fram. Det är det som skiljer oss åt, och jag konstaterar att där möts vi inte.

Det märkliga är att ni nu på något sätt har en gemensam reservation på området, och det står klart och tydligt att det ska inriktas mot en absolut minskning av energianvändningen i Sverige. Ni väljer inte några exakta målnivåer och tidshorisonter nu, utan det är någonting som ni ska återkomma till. Det skulle vara intressant att höra var de nivåerna skulle ligga och vad det skulle få för effekter på olika sektorer i det svenska samhället. Det tror jag skulle vara klargörande.

När det gäller åtgärderna sade jag att det är inte mindre än 27 sidor med konkreta åtgärder, paragrafer, som regeringen föreslår ska genomföras och som riksdagen ska fatta beslut om i morgon.

Jag tror att det här sammantaget är en politik som leder till en rimlig nivå av åtgärder som är kostnadseffektiva, som inte styrs av önsketänkande, som är genomarbetade och som leder till att Sverige kan fortsätta att vara ett av de länder i världen som släpper ut minst per capita trots att vi har ett kallt land med långa avstånd och har en stor basindustri som bygger på förädlingen av våra stora naturresurser skogen och malmen. Det kommer vi inte ifrån.

Anf. 32 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Mats Odell kan man verkligen lita på. I alla lägen kommer kärnkraften in. Det gjorde den även i dag – sent. Och sent ska syndaren vakna.

Vi återgår till det du, Mats Odell, tog upp i ditt anförande. Du lyfte upp de generella åtgärder som ni har presterat under den här perioden och tyckte att de var väldigt bra. Då tittar vi lite grann på dem. Vad är det för någonting som ni har gjort? Jo, det överskott av utsläppsrätter som Sverige hade har ni helt enkelt sålt. Jag tycker att det hade varit bra om ni hade annullerat dem, för det hade faktiskt spelat en roll när det handlar om utsläppsminskningar.

Ni har också slopat CO₂-skatten på kraftvärme, stick i stäv med vad Mats Odell faktiskt sade – att ni har infört koldioxidskatt. Det är klart att den typen av politik har följt ett mönster under de senaste åtta åren, då ni har innehaft regeringsmakten. Det är mycket prat och lite verkstad. Den verktygslåda som jag hade hoppats få se innehålla någonting när vi diskuterar energieffektiviseringsdirektivet är ganska tom, tycker jag.

Om man tittar på byggnaders energiprestanda – det är det man ska titta på, inte köpt energi utan energiprestanda, för då får man ett systemtänkande – ser man att tanken bakom det är att byggnader och fastigheter ska bidra med upp till en tredjedel av energibesparingen. Det är det som är tanken fram till 2020. Men i förslaget finns det som jag ser det ingenting.

Anf. 33 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! För att påminna om betänkandet och som Kent Persson ser om han tittar på de konkreta förslagen talade jag vid sidan av det också om de redan beslutade styrmedel som vi presenterade 2009 och som Kent Persson också nämnde. Det är en väldigt bred styrmedelsportfölj. Vi menar att statens roll är att identifiera och undanröja marknads-

Prot. 2013/14:104
28 april

*Genomförande av
energieffektiviserings-
direktivet*

misslyckanden, framför allt externa effekter men också brist på information som gör att man inte gör de rätta valen som leder till ökad effektivitet och minskad förbrukning.

Vi talar konkret om energi- och koldioxidskatter och om utsläppshandel men också om de riktade styrmedel som finns, till exempel att reglera tillstånd för att bedriva miljöfarlig verksamhet, krav på energiprestanda samt energimärkning av produkter som förbrukar mycket energi och av byggnader. Dessutom talar vi om statligt stöd till energikartläggning i mindre företag. Nu kommer det en lag om energikartläggning i stora företag. Vi har regionala klimat- och energistrategier, som Helena Lindahl var inne på. Vi har olika nätverksaktiviteter, teknikupphandling och andra åtgärder för tidig marknadsintroduktion och nu även för innovationsupphandling. Det finns alltså, Kent Persson, ett antal generellt verkande styrmedel som jag inte tycker att man kan bortse från i sammanhanget.

Anf. 34 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Regeringen tycker alltså att det är helt okej att slopa CO₂-skatten för kraftvärme och helt enkelt sälja det överskott av utsläppsrätter som vi har. Det är en bra strategi i arbetet för att minska klimatpåverkan.

Dessutom är det ju så att vi subventionerar fossila bränslen i Sverige ganska rejält. Det är bara att gå in och läsa Naturvårdsverkets rapport när det gäller den delen.

Boverket är en annan del om vi ska kunna åtgärda frågan om att minska energianvändningen i fastigheter. IVA, Ingenjörsvetenskapsakademien, har lagt fram en alldeles utmärkt rapport om hur det ska kunna gå till, vilken potential som finns och vilka tekniska möjligheter vi har. Men regeringen har inte lyssnat på det och inte heller på byggnadsbranschen – som också har presenterat det alldeles nyligen – utan tillsatt ytterligare en utredning, som ska vara klar 2015.

Det här med fastigheter diskuterades i kammaren 2010–2011 om jag inte missminner mig. Men än en gång tar ni inte till er vad omgivningen säger och föreslår för åtgärder som behöver göras för att nå målen till 2020. Det är ju därför direktivet har kommit. Vi antog det 2009 när vi antog våra 2020-mål. Då antog vi målet om minskad energianvändning fram till 2020. EU-kommissionen insåg att det inte skulle gå. Inget land skulle klara av uppgiften. Det är därför direktivet kommer nu. Det finns de som gör bedömningen att det faktiskt inte var speciellt bra. Lise Nordin hänvisar till en grupp.

Anf. 35 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Det har varit en intressant och klagörande debatt. Mycket är repriser från tidigare, men icke desto mindre.

Man känner också igen Kent Persson, som inte har särskilt stor tilltro till den så kallade marknaden. Den är ju resultatet, den sammanlagda effekten, av det vi efterfrågar och det andra bjuder ut.

Det är klart att slopandet av CO₂-skatten på kraftvärme handlar om att det faktiskt ska gå att sälja den el som kommer fram vid kraftvärmeproduktion – en icke oväsentlig del av deras verksamhet, eller hur? Men sådant kan man bortse från om man inte tycker att marknaden har någon

funktion utan tycker att andra regleringar ska styra tillgång och efterfrågan.

Sedan underkänner Kent Persson hela systemet med utsläppsrätter, såvitt jag förstår. Jag medger att det finns stora brister i det nuvarande systemet som har framkommit bland annat genom att det har varit framgångsrik energieffektivisering. Det har kommit fram mycket. Men framför allt är det på grund av lågkonjunkturen.

Fru talman! Jag är glad över det förslag som kommissionen nu har ute på remiss och som handlar om ett system för att balansera tillgången på utsläppsrätter. När jag läste detta kom jag att tänka på arbetet med att tillskapa en självständig riksbank, alltså ett system som på något sätt i slutändan korregerar och ser till att det är förutsägbart hur mycket utsläppsrätter det kommer att finnas och vad priserna på dem kommer att vara. En sådan utveckling bejakar jag. Jag tror att den skulle ha en mycket positiv inverkan. Det skulle kunna vara en punkt där Kent Persson och jag skulle kunna enas.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 april.)

Prot. 2013/14:104
28 april

*Genomförande av
energieffektiviserings-
direktivet*

8 § Svar på interpellation 2013/14:412 om en nationell strategi för MOOC

*Svar på
interpellationer*

Anf. 36 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Thomas Strand har frågat mig om jag är beredd att arbeta för en nationell strategi för hur svenska lärosäten ska förhålla sig till MOOC och om jag är beredd att ge Universitets- och högskolerådet i uppdrag att tillsammans med lärosätena påbörja ett utvecklingsarbete för en öppen utbildningskultur via MOOC i Sverige.

Inledningsvis vill jag säga att den öppna utbildningskultur som interpellanten efterfrågar redan finns hos svenska universitet och högskolor. Under de senaste tio åren har antalet utbildningar på distans, inklusive renodlat nätbaserade kurser, ökat kraftigt. Utbildning på distans gör det möjligt för studenter att studera kurser som inte ges på den egna bostadsorten och ger personer med förankring på arbetsmarknaden möjlighet att fort- och vidareutbilda sig inom högskolan. Detta främjar det livslånga lärandet. Samtidigt har många av utbildningarna på distans haft en låg prestationsgrad och uppvisat bristande kvalitet. Det är därför viktigt att utbildningsutbudet på distans är relevant och håller hög kvalitet för att studenterna ska ges möjlighet till högkvalitativa utbildningar oavsett bostadsort.

Den nya formen av öppen nätbaserad utbildning, så kallade MOOC:s, Massive Open Online Courses, har ökat under de senaste fem åren. Några svenska universitet planerar att starta sådan utbildning. Med MOOC:s ökar möjligheterna att nå ut med svensk högskoleutbildning till många. Men det finns också svårigheter som man ska peka på till följd av utvecklingen. Prestationsgraden på öppen nätbaserad utbildning är ofta mycket låg, inte sällan under 10 procent. Det finns således ett antal frågor som behöver undersökas närmare, till exempel reglerna för tillgodoräknande av kurser och studenternas rättssäkerhet. Regeringen beslutade

i början av april att en särskild utredare, nämligen universitetskansler Lars Haikola, ska utreda frågor som berör högskolans utbildningsutbud. En av de frågor som utredaren ska titta närmare på är vilka möjligheter och eventuella hinder det finns för ett införande av så kallade MOOC:s i svensk högskola i relation till den internationella utvecklingen. Utredaren Haikola ska i sitt uppdrag samråda med lärosäten och med övriga berörda högskolemyndigheter, inklusive Universitets- och högskolerådet. Uppdraget ska redovisas under hösten 2015. Det utvecklingsarbete som Thomas Strand efterfrågar i sin interpellation har regeringen således redan påbörjat.

Anf. 37 THOMAS STRAND (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret. Naturligtvis är det positivt att regeringen nu har fattat beslut om att utreda frågan om MOOC, Massive Open Online Courses. Men det har suttit långt inne, vill jag påstå. Redan för ett år sedan drev vi socialdemokrater denna fråga. Vår utbildningspolitiske talesperson, Ibrahim Baylan, skrev då följande i Upsala Nya Tidning: Regeringen bör därför snarast ge Universitets- och högskolerådet i uppdrag att tillsammans med lärosätena påbörja utvecklingsarbetet för en öppen utbildningskultur och MOOC i Sverige. Sverige ska inte bara följa utvecklingen – Sverige skulle kunna leda den.

Men fram till nu har det varit ganska tyst från utbildningsministern vad gäller just frågan om MOOC. Jag googlade på begreppet MOOC och Jan Björklund men fann inget särdeles matnyttigt. Jag var nyfiken på om utbildningsministern under den senaste tiden signalerat ett nyvaknat intresse för frågor kring det digitaliserade lärandet. Utbildningsministern har inte gjort sig känd för att gå i bräsch för en nationell it-strategi för skolan. Han har till och med motarbetat en nationell it-strategi för skolan, tills alldeles nyligen då utbildningsministern gjorde en kovändning och meddelade att det ska bli en it-strategi för skolan. Till detta kommer att jag tycker att utbildningsministern har behandlat distansutbildning i högskolan på ett styvmoderligt sätt och gjort neddragningar inom detta område.

Därför var jag lite nyfiken på hur utbildningsministern ser på MOOC, om han har samma hållning till MOOC som till vikten av en it-strategi i skolan och hur han ser på distansutbildningar. Nu har utbildningsministern en chans att delge sin vision och sina tankar om vad MOOC kan innebära för det svenska samhället och för de svenska lärosätena.

Det är intressant att utbildningsministern nu sjösätter en utredning kring den svenska högskolan med tanke på att han tidigare har avfärdat vårt förslag från Socialdemokraterna om en parlamentarisk utredning av det svenska högskolelandskapet. Nu backar utbildningsministern även i den frågan och ger oss socialdemokrater rätt.

Man kan inte beskylla utbildningsministern eller regeringen för att hasta i frågan. Redan för över ett år sedan drev vi och många andra den frågan. Nu kom förslag på en utredning i början av april som beslutats av regeringen. Förslagen ska presenteras den 15 oktober 2015. Sedan vidtar en remissomgång, och därefter ska en ny regering presentera ett beslut i frågan. Då är vi framme någon gång på senvåren 2016, i bästa fall.

Man kan alltså säga att det inte går snabbt. Det är synd att frågan har hamnat i långbänk. Man skulle ganska snabbt ha kunnat agera i frågan och gjort som vi tyckte redan för ett år sedan och börjat ett utvecklingsarbete.

Jag vill fråga utbildningsministern om följande: Vilka möjligheter ser han med MOOC? Vad är visionen? Tror han att vi behöver en nationell strategi för MOOC i Sverige?

Anf. 38 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Det finns en skillnad mellan Thomas Strand och mig, och det är att Thomas Strand tror att om inte utbildningsministern pekar med hela handen sker det ingenting på svenska universitet. Det är faktiskt precis tvärtom i verkligheten. Utvecklingen har pågått i flera år. Till och med innan Socialdemokraterna skrev en artikel i Upsala Nya Tidning pågick denna utveckling. Det är otroligt. Universitet och lärosäten i Sverige har haft distansundervisning under lång tid och utvecklar den hela tiden och funderar på hur den ska bli bättre.

Begreppet MOOC fick en väldig fart i och med att Harvard lanserade det för ett par år sedan, inte förra året – det var faktiskt i USA det lanserades och inte i UNT. Då började alla diskutera detta, som interpellanten skriver.

Jag tror inte att Utbildningsdepartementet bör dirigera utvecklingen i högskolan. Syftet med att tillsätta en utredning är inte att få fart på utvecklingen, som redan är i gång med full fart, utan att fundera över om det finns legala frågor som behöver regleras och om det finns andra statliga beslut som särskilt behöver fattas. Men utbildning online förekommer hela tiden utan att riksdag och regering fattar några beslut. Just i detta nu finns det studenter som pluggar online.

Men detta väcker frågor till exempel kring hur examinationer ska gå till. Inom de utbildningar som hittills är utlagda inom konceptet MOOC, exempelvis i USA, går det inte att ta examen på nätet, utan det är andra typer av kurser som ligger utlagda. Det kanske kan vara samma typer av kurser, men det går inte att avlägga examen, vilket är en kraftig begränsning. Ska en utbildning ha ett verkligt och relevant värde på arbetsmarknaden, åtminstone som det fungerar nu, måste man också titta på och reglera frågor kring examination. Ett av syftena med utredningen är naturligtvis att titta på det och hur det skulle kunna gå till.

Interpellanten skriver i sin interpellation att detta är ”en möjlighet att ytterligare flytta fram positionerna vad gäller lärande”. Han skriver också: ”Vi vet inte exakt vart denna utveckling kommer att föra oss.” Jag delar helt denna attityd. Det här är spännande, men i dag tror jag inte att någon kan formulera exakt hur det kommer att utvecklas. Det är en utveckling som pågår, och vi får se vart den leder. Vi stimulerar den gärna och funderar över regelverk. Men exakt vad som är de lämpliga avvägningarna är för tidigt att säga. Utvecklingen går snabbt.

Anf. 39 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att en utbildningsminister är tydlig och säger sin mening när det gäller något som är banbrytande. Jag vill nog påstå att MOOC är något som hör framtiden till. Det är flera aktörer och debattörer som har efterlyst vad politiker tycker i den här

frågan. Vi har därför satt ned foten och sagt att vi behöver en nationell strategi för MOOC.

Nu var det väl Stanford som hade den första MOOC-kursen, som jag tror lockade 160 000 deltagare. Sedan har flera hakat på. Även i Sverige har vi en del lärosäten som är på gång. Nu i höst startar Karolinska Institutet fyra kurser i MOOC, tror jag att det är. Det händer alltså saker, och det är inte oviktigt vad utbildningsministern tycker i frågan.

Det här är mer än distansutbildning. Det rör lärosätena och hör givetvis till högskolesfären. Men det öppnar också andra möjligheter vad gäller det livslånga lärandet. Det öppnar helt nya dörrar. Vem som helst som vill och har möjlighet kan via nätet ta del av bra undervisning och få ny kunskap och kompetens. Det är det här som är det spännande. Jag tror att det kan vara utvecklande för våra svenska lärosäten. Det är inget hot. Tvärtom kan det vara något som vitaliserar och hjälper oss att flytta fram positionerna.

Som jag skrev i min interpellation är det svårt att veta exakt vad som kommer att hända. Men jag tror att MOOC kan vara ett sätt att vidga folkbildningen i Sverige. Här kan man gå in på nätet och delta i en kurs. Det kräver inte att man har en viss behörighet, inte nu i alla fall. Man kan vara med och studera och visa att man vill ta del av undervisningen. Sedan är det givetvis så att det måste relateras till högskoleutbildning; där håller jag med utbildningsministern. Men det öppnar nya möjligheter för att nya personer som vill studera på högskolenivå ska kunna göra det.

Jag tror också att detta kan höja kvaliteten inom högre utbildning i Sverige. Nu kan svenska studenter genom MOOC ta del av de bästa föreläsarna och föreläsningarna i hela världen. Svenska universitet och högskolor kan då samverka med andra universitet och högskolor i världen och göra gemensamma kurser. Då kan duktiga svenska lärare, professorer och forskare vara med och sprida kunskap. På så sätt lyfter vi fram de svenska högskolorna och lärosätena i världen.

Jag tror att det här leder till att vi får mer fördjupning genom att lärare kan få mer tid för att handleda, undervisa och hjälpa studenterna. Men det har också att göra med företagen i Sverige och kompetensutvecklingen. Helt plötsligt kan man utifrån sina egna förutsättningar ta del av fördjupad kunskap som är ett lyft även för företag och näringsliv.

Här finns stora möjligheter. Det är därför vi har drivit frågan om att vi behöver ha en nationell strategi för MOOC. Utbildningsministern har inte gått i bräsch för it i den svenska skolan utan varit negativ till en nationell it-strategi för skolan, även om utbildningsministern nu ändrat sig och gjort en kovändning. Det får inte bara vara så att det är under galgen som man nu ska utvärdera den här frågan. Här gäller det att vara tydlig, sätta ned foten och säga att vi behöver en nationell strategi för MOOC i Sverige. Det efterlyser jag. Jag hör inte riktigt det från utbildningsministern.

Anf. 40 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Vi gör samma analys av utvecklingen, tror jag. Den är spännande, men vi vet inte riktigt vart den bär oss. När Thomas Strand sedan blir riktigt entusiastisk finns det inte ett enda problem i högskole- och universitetssektorn som inte ska lösas med hjälp av MOOC.

Utvecklingen är på gång, och vi får se vart den för oss. Det är lätt att se möjligheter, men det är också lätt att se svårigheter. Det är därför vi behöver fördjupa kunskaperna. Men flera av lärosätena i Sverige är på gång att anamma konceptet och pröva sig fram, och de kommer alltid att vara före statliga utredningar. De ligger i framkanten med känslspröten och känner vad som funkar och inte funkar, hur studenterna reagerar och så. Jag tycker att det är bra.

Det finns en otrolig förkärlek för nationella strategier hos Socialdemokraterna. För allting ska det finnas ett särskilt dokument som kallas nationell strategi. På så sätt tror man sig kunna påverka utvecklingen allra mest. Jag är inte så säker på det.

Jag tycker att det är bra att universitetskanslern nu har fått ett uppdrag att ordentligt gå igenom förutsättningarna för hur MOOC skulle kunna utvecklas i Sverige och ta fram en analys och förslag på området. Vi får se vart det leder. Utvecklingen är på gång för länge sedan, oavsett statliga utredningar. Den sker därför att det finns en efterfrågan och för att det finns lärosäten som erbjuder detta efter amerikansk förebild.

Det finns flera fördelar som Thomas Strand anger. Den utmaning som Thomas Strand konsekvent undviker att nämna är att erfarenheten är att genomströmningen är enormt låg. Det är mindre än 10 procent som går igenom utbildningarna. Det krävs en väldigt självdisciplin hos den som pluggar. Det finns väldigt lite av interaktivitet mellan lärare och student. Det är utmaningen i det hela. För en del studenter och studerande är det säkert helt rätt metod, men inte för alla.

Anf. 41 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Jag märker på utbildningsministern att han ofta kommer tillbaka till problem och hinder i de här frågorna. Jag håller med om att det finns saker som man måste utreda och som kan vara problematiska. Men för mig är det ändå en stor möjlighet att ha MOOC i Sverige. Det är en möjlighet för många människor, studenter, företag och näringsliv och en folkbildande insats.

Jag skulle i mitt sista anförande vilja citera Nabil Zary, som är universitetslektor och ansvarig för MOOC-kurserna på KI. Han säger i tidningen Curie: "Det har länge pratats om utbildning på nätet, men nu händer det på riktigt och universitetsvärlden kommer att förändras på sikt. Då ska Sverige vara med vid frontlinjen; bevaka och påverka. — — — Det handlar om ett livslångt lärande-perspektiv. Det här är ett utvecklingsprojekt där vi vinner kunskap tillbaka till den vanliga utbildningen, och kan hitta former för bra fortbildning till tidigare studenter samtidigt som vi tar ett viktigt socialt ansvar." Det är det anslaget som tilltalar mig. Det handlar om att se möjligheterna och visionerna.

Jag är glad över att vi har den här debatten och att utbildningsministern efter ett år ändå har lyssnat på Socialdemokraterna och andra och tillsatt en utredning. Nu är det val till hösten, och vi kommer sedan förhoppningsvis att ha en ny regering som kan sätta ned foten och säga att vi måste ha en nationell strategi för MOOC i Sverige.

Anf. 42 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Tack för interpellationen, Thomas Strand! Det är en spännande utveckling med MOOC i universitetsvärlden för utbildningar.

Utvecklingen är i full gång. Jag kanske skulle akta mig för att säga att utvecklingen nu sätter i gång. Den har varit i gång i över tio år med akademiska utbildningar på nätet. Flera svenska lärosäten har hållit på långt innan Socialdemokraterna tog sitt initiativ. Mittuniversitetet och Högskolan i Dalarna är två lärosäten bland många som har ganska omfattande distansundervisning.

Sverige är redan ledande på detta område, och jag tycker att det är bra. Vi ska fortsätta att vara ledande. Det är bland annat därför som vi tillsätter utredningen där universitetskanslern ska titta på detta. Vi får se vad det leder fram till. Det är utan tvekan en spännande utveckling. Att det dock inte är så att all undervisning på universitet skulle kunna ske i form av MOOC tror jag till om med Thomas Strand tycker. Han skrev att det finns plats för campusstudier också i fortsättningen. Det är jag helt övertygad om att det gör.

Man får passa sig för att säga: Nu ska alla göra så här. Detta passar en viss grupp studenter. Erfarenheten från både de distansutbildningar vi själva har och MOOC internationellt är att väldigt många studenter börjar men slutför inte studierna därför att det kräver en väldigt hög självdisciplin att studera via nätet. Därför tror jag att vi ska vara klara över att utvecklingen är spännande men att det kommer att behövas även campusstudier också i framtiden. Men MOOC är spännande, och utvecklingen rullar på för fullt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2013/14:413 om tidsbegränsade anställningar vid lärosätena

Anf. 43 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Thomas Strand har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att minska den stora andelen tidsbegränsade anställningar vid landets lärosäten. Vidare har Thomas Strand frågat om jag är beredd att riva upp och göra om den reglering av meriteringsanställningar som regeringen gjort så att den ger rätt till prövning för tillsvidareanställning och kan utgöra en verklig förutsättning för karriärvägar i akademien.

Inledningsvis vill jag säga att det är av yttersta vikt att återväxten av forskare säkras för att också säkra kvaliteten på svensk forskning. Det behövs tydliga karriärvägar för yngre forskare för att akademien ska vara attraktiv. Jag håller med Thomas Strand om att det är viktigt att unga forskare ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Regeringen har också initierat ett antal insatser just med denna inriktning.

Några exempel på sådana insatser är att de årliga anslagen till universitet och högskolor för forskning och forskarutbildning beräknas att öka med 2,4 miljarder under perioden 2009–2016 i enlighet med regeringens två forskningspropositioner. Vidare har Vetenskapsrådets resurser ökat med 50 miljoner kronor per år för att ge bidrag till rekrytering av framstående yngre forskare. Medlen ska vara ett stöd för fortsatt anställning som inledning till en tillsvidareanställning vid ett svenskt lärosäte. Rege-

ringen har även vidtagit ett antal åtgärder för att skapa likvärdiga förutsättningar och stärka de studiesociala villkoren för doktorander vid statliga universitet och högskolor.

Genom en ändring i högskoleförordningen har det införts en möjlighet att anställa lärare på meriteringsanställningar i som längst fyra år. Syftet är att ge en forskare efter postdoktorandanställning möjlighet att meritera sig ytterligare för att kunna bygga upp ett eget forskningsområde med en egen forskargrupp.

Regeringen följer noga utvecklingen i frågan och kommer att göra en översyn som innefattar kartläggning och analys av meriteringsanställningen i syfte att analysera behov av justeringar för att fortsatt stärka den framtida återväxten av forskare. Utgångspunkten är därvid de meriteringsanställningar som finns i dag och vars syfte är att skapa tydligare ingångsanställningar och bra möjligheter till meritering och utveckling för yngre forskare, såväl för kvinnor som för män.

Meriteringsanställningarna ska inte följas av ytterligare tidsbegränsade anställningar utan är ett led i att skapa rimliga villkor och förutsägbarhet för yngre forskare, vilket innebär att det efter en sådan anställning bör följa en prövning av förutsättningarna för en tillsvidareanställning.

Anf. 44 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret. Jag kan konstatera att utbildningsministern håller med mig om vikten av att unga forskare ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Det är bra.

Däremot är jag förvånad över att utbildningsministern inte delar mitt bekymmer angående den stora andelen tidsbegränsade anställningar vid våra lärosäten. Inte med ett enda ord berör utbildningsministern att det finns så många tidsbegränsat anställda vid lärosätena.

Antalet tidsbegränsade anställningar bland forskande och undervisande personal på landets lärosäten ligger skyhögt över arbetsmarknaden i stort. Omkring var tredje universitetslärare är i dag tidsbegränsat anställd.

Ingen gillar nuvarande tingens ordning. Studenter, doktorander, forskare och Sveriges universitetslärarförbund har höjt sina röster. Även lärosätena själva inser att detta är ett stort problem. Nu senast var det åtta ledamöter vid Kungliga Vetenskapsakademien som i Dagens Nyheter skrev: Dåliga jobbvillkor gör att Sverige tappar elitforskare.

Utbildningsministerns tystnad är förbryllande med tanke på den skrivelse som Europeiska kommissionen lämnade till regeringen den 27 mars i år. Kommissionen vill ha regeringens förslag på hur man har för avsikt att förändra LAS så att det blir stopp för att kunna stapla visstidsanställningar på varandra. Det är andra gången som regeringen får kritik från EU i samma ärende. Risker är uppenbar att Sverige hamnar i EU-domstolen om man inte agerar.

Tyvärr ger inte heller utbildningsministern något klart besked om regeringen är beredd att riva upp och göra om den reglering av meriteringsanställningar som gjordes 2012. Här tycker jag att svaret blir lite luddigt från utbildningsministern. Han säger att regeringen ska följa utvecklingen och att det kommer att göras en analys i syfte att analysera behoven av

Prot. 2013/14:104
28 april

*Svar på
interpellationer*

förändringar. Jag tycker att det blir lite svävande vad utbildningsministern egentligen säger.

Sulf, Sveriges universitetslärarförbund, har tagit fram nya siffror för 2013. De visar att antalet biträdande lektorer snarast minskat mellan 2012 och 2013 från 353 helårspersoner till 340 helårspersoner 2013. Det är bara en dryg procent som i dag har något som skulle kunna betecknas som meriteringsanställning i Sverige.

I oktober 2013 hade sådana stora forskningstunga lärosäten som Stockholms universitet bara 13 personer anställda som biträdande lektorer, Lunds universitet 29 personer och Uppsala universitet 30. Landets mest forskningsintensiva lärosäte KI hade ingen person anställd i karriärväg med rätt till prövning.

De meriteringsanställda som SCB karakteriserar är således försvinnande få. Räknar vi in postdoktorer och forskarstudenter är det omkring 10 procent av den forskande undervisande personalen som har en meriteringsanställning.

Jag tycker att det är beklagligt att utbildningsministern inte lovar att göra om regleringen så att det blir en rätt till prövning för tillsvidareanställning. Den finns inte i dag. Den reglering som ni gjorde 2012 har förvärrat situationen. Man kan till och med stapla visstidsanställningar upp till 16 år på grund av den reglering ni gjorde.

Jag är förvånad över att utbildningsministern är tyst vad gäller just de många visstidsanställda vid lärosätena. Jag är också förvånad över att det inte finns ett löfte om att göra om och göra rätt och förändra högskoleförordningen och den meriteringsreglering som finns.

Anf. 45 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Thomas Strand kan inte ha lyssnat på vad jag svarade. Du håller ett inlägg som är helt gripet ur luften. Jag säger precis just detta. Jag delar uppfattningen att meriteringsanställningarna inte ska följas av ytterligare tidsbegränsade anställningar. Det var precis det jag sade.

Anf. 46 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Du sade så, och det står i svaret att ni ska följa utvecklingen och göra analyser. Men den reglering som ni gjorde 2012 ger inte rätt till prövning till tillsvidareanställning. Det är problemet. Den reglering ni gjorde öppnar ju upp för att man kan stapla visstidsanställningar på varandra i upp till 16 år. Det är ett jättebekymmer.

Jag skulle vara jättenöjd om utbildningsministern nu sade så här: Den reglering som vi gjorde blev inte perfekt och bra. Vi måste riva upp den, göra om den och se till att det står att man efter meriteringsperioden har rätt till prövning för en tillsvidareanställning mot tydligt definierade mål.

Det säger du inte. Däremot säger du att ni ska analysera och följa utvecklingen. Det är en stor skillnad.

Jag skulle vilja återvända till den debattartikel som de åtta ledamöterna i Vetenskapsakademien nyligen publicerade i Dagens Nyheter. De är meriterade och välkända forskare, och de tar upp detta problem och skriver följande:

”Det största hotet mot Sveriges framtida forskningsförmåga är en svag tillväxt av antalet unga forskare i det internationella toppskiktet. Vi

tar inte tillräckligt väl till vara de unga forskarnas potential till nytänkande och kreativitet. I stället går vi miste om forskningsbegåvningar som hittar bättre anställnings- och karriärvillkor i andra länder. Dessutom är det svårt att rekrytera internationellt framstående unga forskare till Sverige.”

De skriver i sin artikel att vi inte har en ordnad karriärväg, som man har i andra länder, typ USA, Kanada, Tyskland, Nederländerna, Schweiz och Singapore. De har meriteringstjänster på fem år med en tydlig rätt till prövning för tillsvidareanställning.

Problemet är att ni inte vill föra in i regleringen att det ska finnas en rätt till prövning för tillsvidareanställning. Därför kan det bli ett abrupt slut efter de fyra åren. Det visar sig att den reglering ni gjorde inte har lett till någon framgång, utan vi ser en negativ trend. Det är detta som måste förändras.

Därför kvarstår min fråga. Jag hörde vad utbildningsministern sade, och läste till och med innantill, men det är inte tydligt. Varför kan inte utbildningsministern bara säga att det inte blev bra och att ni nu ska se till att reglera detta i högskoleförordningen så att det blir en automatisk rätt till prövning för tillsvidareanställning efter meriteringsanställningen? Man kan diskutera dess längd, som nu är fyra år här och fem år i andra länder. Det ska också vara så att det till denna meriteringsanställning finns tillräckliga finansiella muskler så att det är möjligt att utvecklas som forskare.

Men frågan kvarstår. Ni ger inte per automatik rätt till prövning. Där måste ni tänka om, och där måste ni förändra regleringen så att det ges rätt till prövning för tillsvidareanställning.

Anf. 47 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Detta är komiskt. Vi landar i samma slutsats, men Thomas Strand måste upprätthålla en skillnad i debatten. Därför påstår han att jag inte säger saker som jag faktiskt säger. Jag säger i klartext att vi ska ha en rätt till prövning efter meriteringsanställning. Det står i svaret.

Men vi ska inte riva upp meriteringsanställning. Socialdemokraterna röstade ju emot meriteringsanställning – det var fel. Det är klart att vi måste ha meriteringsanställning. Men efter det ska det ske en rätt till prövning. Det står i sista raden i svaret att det ska ”följa en prövning av förutsättningarna för en tillsvidareanställning”.

Det betyder inte, som Thomas Strand slant på här, att det finns en rätt att få en tillsvidareanställning. Det gör det inte, utan det är en prövning för tillsvidareanställning. Jag delar den uppfattningen. Därför behöver den författningsmässiga regleringen med största sannolikhet kompletteras. Den ska inte rivas upp, för meriteringsanställning är bra. Men det behöver följa en rätt till prövning.

Skälen för detta är att Sverige ska vara en attraktiv forskarnation. Vi ska ha förutsättningar för attraktiva anställningsvillkor. Men det är en balansgång. Det är inte så att alla som räcker upp handen har rätt att bli fast anställda som forskare i Sverige, utan det ställs väldigt höga krav på de personer som ska få en tillsvidareanställning som forskare.

Det sker en omfattande prövning, och den sker i omgångar. Först ska man disputerat, sedan ska man ha en postdoktorstjänst och så ska man ha meriteringsanställning. Men sedan ska man ha rätt till prövning. Proble-

met i dag är att väldigt många lärosäten missbrukar lagstiftningen på det sätt som Thomas Strand beskriver. Dessa personer staplas långt upp i 40–45-årsåldern och får hanka sig fram på tillfälliga projektanställningar. Det är det som är problemet.

Det är klart att detta kommer att leda till en författningsmässig förändring, men först måste man analysera exakt hur det ska se ut. Men innebörden är precis den som står här: ”Meriteringsanställningarna ska inte följas av ytterligare tidsbegränsade anställningar.” Efter en sådan anställning ska det följa en prövning av förutsättningarna för en tillsvidareanställning.

Det är regeringens besked. Där uppfattar jag att vi är eniga.

Anf. 48 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Det är bra att vi får den här debatten för att klargöra situationen. Om jag nu tolkar utbildningsministern rätt menar han att den reglering som gjordes 2012 ska göras om, även om utbildningsministern inte tar de orden i sin mun, så att det läggs till och blir tydligt att den som har en meriteringsanställning får rätt till prövning mot en tillsvidareanställning med definierade, tydliga mål. Var och en ska ha den rätten, och det ska skrivas in i förordningen.

Ska jag uppfatta att det är det utbildningsministern menar nu, så att det inte bara är vackra ord? Här står det att det ”bör” följa en prövning. Jag tycker att det ska stå att det ”ska” följa en prövning.

Det är den här frågan som vi måste borra lite i, och jag ska noga följa den. Är det så att utbildningsministern nu håller med mig om att den reglering ni gjorde 2012 inte var till fyllest och inte blev så bra som ni hade tänkt er? Den blev egentligen ett misslyckande, för man får inte en automatisk rätt till prövning för tillsvidareanställning. Jag säger inte att alla ska få en tillsvidareanställning, för man ska provas mot tydliga och väl definierade mål. Men man ska veta att man har rätten att provas mot en tillsvidareanställning, och det har man inte i dag.

Den reglering ni gjorde 2012 uppfyller inte de kraven. Då tycker jag att ministern ska säga: Den reglering vi gjorde 2012 var inte perfekt och bra, och vi ska komplettera den så att man får rätt till prövning för tillsvidareanställning. Då är jag nöjd.

Anf. 49 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Vi har från regeringens sida redan offentligt redovisat vår position i denna fråga, och Sulf är väldigt nöjt över den positionen – om det nu är det som räknas. Det är otrygga anställningar på alltför många lärosäten i Sverige, och man staplar tillfälliga anställningar på varandra.

Det är ingenting som inträffade 2012, utan det har varit så i alla tider, eller i alla fall i modern tid, att projektanställningar har staplats på varandra för yngre forskare.

Låt mig säga att det inte bara är det att det skapar en bristande attraktivitet för forskarspåret. Ibland kommer storföretag och erbjuder forskarna en fast anställning, dessutom med högre lön, och så försvinner de från akademien. Det finns också en klar jämställdhetsaspekt med de tillfälliga projektanställningarna. Ett problem är att unga kvinnor i familjebildande ålder oftare hoppar av denna typ av anställningar, och det bidrar till att

rekryteringen av framtida professorer blir obalanserad när det gäller kvinnor och män.

Ja, det finns behov av att komplettera dagens regelverk. Meriteringsanställning, som Socialdemokraterna röstade emot 2012, tycker jag att vi måste ha kvar. Det måste finnas kvar en lagreglerad meriteringsanställning, men efter det ska det finnas rätt till prövning. Svaret på den frågan är ja.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:104
28 april

*Svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 2013/14:421 om utvecklingen på fritidshemmen

Anf. 50 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Monica Green har frågat mig vad jag avser att göra för att minska antalet barn per fritidsgrupp, vad jag avser att göra för att öka antalet fritidspedagoger samt vad jag avser att göra för att höja kvaliteten på fritidshemmen.

De kvalitetsbestämmelser som finns för fritidshemmens verksamhet ska följas. I skollagen och i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet anges bland annat att utbildningen i fritidshemmen ska stimulera elevernas utveckling och lärande och erbjuda eleverna en meningsfull fritid och rekreation. Enligt gällande rätt ska eleverna erbjudas en god miljö för sitt lärande och sin utveckling.

Staten har uppfyllt sitt ansvar avseende reglering och tillsyn, vilken bedrivs av Statens skolinspektion. Huvudmännen ska fullgöra sitt åtagande att följa skollagens och läroplanens reglering och därmed se till att verksamheten i fritidshemmet håller god kvalitet. Det är huvudmannens och rektors ansvar att anpassa elevgruppernas sammansättning så att omsorgen och det pedagogiska uppdraget kan tillgodoses, liksom att följa upp och utvärdera gruppernas sammansättning och storlek.

I den nya lärarutbildningen finns en tydlig profilering mot arbete i fritidshem, som numera är en egen inriktning inom grundlärarexamen. Fritidspedagoger kan dessutom vara behöriga att bedriva undervisning inom grundskolans årskurser 1–3 och 4–6 i de ämnen som de har tillräckliga ämnesstudier i. Fritidspedagoger har dessutom tillgång till flera kurser i regeringens kompetensutvecklingsinsats Lärarlyftet. Detta torde dels bidra till att fler intresserar sig för att bli lärare med inriktning mot arbete i fritidshem, dels bidra till att fler stannar kvar i läraryrket.

Talmannen konstaterade att interpellanten inte var närvarande i kammaralen och förklarade överläggningen avslutad.

11 § Svar på interpellation 2013/14:444 om resursfördelning till skolor

Anf. 51 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Cecilia Dalman Eek har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka kommuners möjlighet att agera i enlighet med internationell forskning och besluta om kompensatoriska insatser enbart riktade till skolor med de största behoven.

Till att börja med vill jag påminna om att kommuner eller enskilda är huvudmän för de skolor de bedriver och är ansvariga för resursfördelningen till skolorna.

Den möjlighet som Cecilia Dalman Eek efterlyser är redan inte en möjlighet utan ett krav på huvudmännen. Av läroplanen för grundskolan framgår att hänsyn ska tas till elevers olika förutsättningar och behov. Regeringen har dessutom nyligen föreslagit att skollagen förtydligas med att kommunernas resursfördelning mellan skolor såväl som rektorernas resursfördelning inom skolor ska göras efter elevernas olika förutsättningar och behov.

Vidare har regeringen vid flera tillfällen de senaste åren uppdragit åt Statens skolverk att undersöka hur kommunernas resursfördelning är utformad. Skolverket har konstaterat att resursfördelningen inte är tillräckligt differentierad men att medvetenheten om behovet av att kompensera för elevers olika förutsättningar tycks öka. Staten har dock självklart ett ansvar för skolväsendets utveckling. Sedan 2006 har regeringen varje år föreslagit reformer som syftar till att sätta fokus på kunskap i skolan för att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten.

Flera satsningar har varit riktade. Bland annat pågår en försöksverksamhet för att stödja skolor i utanförskapsområden, och särskilda medel har avsatts för fler karriärtjänster i skolor i dessa områden. Dessutom pågår en försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska och svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan.

Därutöver har regeringen i 2014 års ekonomiska vårproposition, det vill säga den som nyss har lagts fram till riksdagen, redogjort för kommande förslag om bland annat ett lågstadielyft som möjliggör fler speciallärare, mindre klasstorlekar och skyldighet att erbjuda både sommarskola och läxhjälp samt en permanentning och en fördubbling av försöksverksamheten med mer undervisning i svenska för de nyanlända eleverna. Dessa förslag bedöms ytterligare bidra till alla elevers möjlighet att nå kunskapsmålen för utbildningen.

Anf. 52 CECILIA DALMAN EEK (S):

Herr talman! Jag får tacka utbildningsministern för svaret. I min fråga till utbildningsministern ville jag veta vad han avser att göra för att kommuner ska kunna rikta extra resurser till skolor med lägst måluppfyllelse. Skälet är naturligtvis det vi båda är medvetna om, nämligen att situationen i den svenska skolan är allvarig och behöver åtgärdas. Resultaten faller snabbast av resultaten i OECD-länderna, och allvarigast är den bristande likvärdigheten mellan elever och mellan skolor.

Internationell forskning har länge visat att skolsegregationens effekter måste kompenseras med system som styr resurserna dit där de bäst behövs. OECD:s utbildningschef talar om att de bästa lärarna och de största

resurserna måste riktas till de skolor som har de största behoven. De länder som har höjt sina resultat i PISA-undersökningarna och brutit en negativ trend har gjort just den typen av insatser.

Prot. 2013/14:104
28 april

Under lång tid har Socialdemokraterna krävt att man också ska ta socioekonomiska hänsyn när kommuner fördelar resurser till skolor. Därför är det bra att utbildningsministern nu efter sju åtta år har insett att det behövs.

Många kommuner har redan gjort det här i större eller mindre uträkning, till exempel min hemkommun Göteborg, och därför är det bra att detta har regelfästs.

Men min fråga gällde alltså vad ministern avser att göra för att kommuner ska kunna rikta extra resurser till skolor med låg målpuppfyllelse. I Göteborg har kommunen gjort en särskild satsning för att stärka skolor i utsatta situationer. 70 miljoner riktas över två år till de elva skolor som har lägst resultat och störst behov. Detta är helt i enlighet med vad forskningen säger om hur resurser ska riktas i ett skolsystem med skolval. Därför är det rimligt att reglerna för finansiering av skolsektorn tar hänsyn till vikten av att rikta särskilda stöd som enbart går till de skolor som har de största behoven. Det är detta som min fråga till utbildningsministern handlar om.

Sedan 2009 har regeringen sett till att alla resurser som riktas till kommunala skolor också ska läggas in till den fristående skolsektorn där resurserna inte behövs i samma omfattning. Likafördelningsprincipen talar man om, men den har omöjliggjort för kommuner att vidta de extra åtgärder som krävs för att komma åt skolsegregationen. Det är helt orimligt att extra resurser sedan ska riktas också till andra skolor som inte behöver sådana åtgärder. Ingen kommun har ekonomiskt utrymme att flerfaldiga sådana extrasatsningar för att rikta dem också till skolor som det redan går bra för.

Jag frågar igen: Vilka åtgärder avser utbildningsministern att vidta för att stärka kommuners möjlighet att agera i enlighet med internationell forskning om kompensatoriska insatser enbart riktade till skolor med de största behoven?

Anf. 53 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Det finns inga som helst hinder för en kommun att göra detta, och många kommuner gör det. Det finns absolut inga regler som säger att man måste ge lika mycket pengar till alla skolor. Tvärtom, man ska som kommun ge olika mycket pengar till olika skolor. Man måste inte alls ge pengar bara till friskolor eller bara till kommunala skolor, men däremot får man inte systematiskt missgynna fristående skolor. Om en fristående skola också har en elevsammansättning som är av den arten att man behöver extra resurser ska den få det på samma villkor som de kommunala skolorna. Att det ska vara på lika villkor är den enda reglering som finns, men det innebär inte lika mycket pengar, utan det betyder att en skola som har många elever med stora svårigheter ska kunna få extra resurser, och den ska få det oavsett vem som är huvudman. Det finns inga hinder alls för det.

Det är bra att Göteborg har tänkt om, för Göteborg har fördelat om väldigt lite resurser i jämförelse med till exempel alliansstyrda Stockholm som har haft en mycket mer långtgående socioekonomisk omfördelning än vad Göteborgs kommun har haft.

Det är modigt av Cecilia Dalman Eek att nämna Göteborgs skolväsen här i kammaren. Den politiska styrningen av skolväsendet i Göteborgs kommun har ju närmast havererat under lång tid. Man har lagt ut ansvaret på stadsdelsnämnder som inte klarar av att styra skolorna. Det är bra att Göteborg har tagit initiativ när det gäller de här 70 miljonerna. Det borde man ha gjort för länge sedan. Det här har aldrig varit förbjudet, utan det är bara att köra på.

Skolor som har stora behov ska ha mer resurser än de skolor som har mindre behov. Så är det. Vi är överens. Vi skrev in det i lagen, men det har stått i läroplanen hela tiden. Den regeln har gällt hela tiden, och om Göteborgs kommun har vaknat nu och gör så är det utmärkt. De borde ha gjort det för länge sedan. Tack för att ni har gjort det, Göteborg!

Anf. 54 CECILIA DALMAN EEK (S):

Herr talman! Detta var verkligen ett glädjande besked! Jag ska ta med det tillbaka till Göteborg. Och att jag är modig är beröm som jag gärna tar till mig.

Att det här är rätt väg att gå ska jag ta med mig tillbaka till utbildningsministerns partikollegor i Göteborg, för de har motsatt sig det här beslutet. De har nämligen krävt att alla extraresurser i utvecklingsfonden ska fördelas lika för varje elev.

Det innebär inte att man gör den kompensatoriska åtgärd som behövs för att motverka skolsegregationen. Internationell forskning, svensk forskning, Skolverket och OECD är helt överens om att det behövs, precis som utbildningsministern här säger. I resursfördelningen ingår att de kommunala satsningarna till skolorna ska läggas in i fördelningen till den fristående sektorn. Menar utbildningsministern att det inte stämmer eller att han nu har en annan inriktning? I så fall är det ett mycket bra besked, och jag tar med det till Göteborg.

Anf. 55 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag tycker att skollagen ska vara neutral beträffande vem som är huvudman för skolan. Man kan inte som kommun säga att alla skolor ska ha exakt lika mycket pengar per elev, för då gör man fel. Man ska fördela efter elevers förutsättningar och behov.

Om vi har en kommunal skola och en friskola som båda har en elevsammansättning med stora svårigheter och de är ungefär likvärdiga när det gäller behovet av extra stöd, har ungefär samma svåra förutsättningar och behov, då kan man inte ensidigt gynna den kommunala skolan före den fristående. Man ska absolut ge mer resurser till de skolor som har stora problem.

Oftare är det kommunala skolor i utanförskapsområden och så vidare som har de eleverna. Föräldrarna har kanske nyligen anlänt till Sverige, har inte hunnit orientera sig och utnyttjar inte det fria skolvalet på samma sätt. Jag vet att det är så. Det gör att kommunala skolor oftare har stora behov och många elever med svårare förutsättningar för undervisningen. Då ska de ha mer resurser. Därav följer inte att friskolor ska ha samma resurser, såvida de inte har samma problem, för då ska de ha samma resurser. Det är inga konstigheter med det.

När jag var skolborgarråd i Stockholm för tio tolv år sedan gjorde vi så redan då. Att Göteborg nu har vaknat är väl utmärkt, men det borde ha skett för länge sedan. Självklart ska skolor med stora svårigheter, med elever som har stora behov, ha mer resurser. Det är självklart. Det har gällt hela tiden, och det har också stått i läroplanen.

Anf. 56 CECILIA DALMAN EEK (S):

Herr talman! Det är välkomna besked, men det som utbildningsministern hänvisar till från sin tid som skolborgarråd gäller inte längre. I sitt yrkande, som jag i och för sig inte räknar med att utbildningsministern ska ha läst eller kunna utantill, säger Alliansen, där Folkpartiet ingår, att reglerna om bidrag till fristående skolor ändrades 2009. Det handlar om 14 kap. 2 § skolförordningen. Där står hur man ska hantera ytterligare resurser. Det innebär att borgarna i Göteborg helt enkelt säger nej till den typen av fördelning som utbildningsministern berömmar. Det måste vi ta ad notam i Göteborg. Jag välkomnar det beskedet.

Det ligger någonting genuint gott i att elever och föräldrar kan välja utbildningsinriktning och välja skola. Men det här handlar inte om skolval. Att välja *till* något gott är bra. Skolvalet i Sverige har säkerligen bidragit till att vi har bredare utbildningsinriktningar och en pedagogisk bredd, men när det gäller skolval har det också inneburit att man väljer *från* någonting. De skolor man väljer från behöver insatser. Den internationella forskningen har vid ett flertal tillfällen visat att extra insatser behöver riktas hit.

Herr talman! Den utvecklingsfond som Göteborg använt har inneburit att man ger extra resurser till skolor där det inte gått så bra. Det är kommunala skolor, men det kunde lika gärna ha varit fristående skolor i utsatta områden. Då hade de fått del av pengarna. Nu är det elva skolor som får dessa resurser. Jag måste fråga vad som händer med skolegregationen om extrapengar till utsatta skolor ska dubbleras och sedan ges till de skolor som inte har samma problem. Det är det som är fallet här.

Anf. 57 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag har naturligtvis inte satt mig in exakt i hur just resursfördelningen av de 70 miljonerna i Göteborg går till. Vi har 290 kommuner och alla detaljer i varje resursfördelningssystem kan jag inte, men principerna kan jag mycket väl. Skolor som har stora problem ska ha mer resurser än skolor som inte har stora problem. Det är en glasklar princip. Den är inte ny. Den har gällt i modern tid, och den är kodifierad först i 1994 års läroplan, sedan i 2011 års läroplan, och nu skriver vi dessutom in den i skollagen. Egentligen står det redan i läroplanen, så det gäller, men för att markera tyngden i det skriver vi in det i skollagen. Det har alltså gällt hela tiden.

Däremot får man inte systematiskt missgynna en fristående skola, om man nu är ute efter det, men det uppfattar jag inte att det handlar om. Man sätter upp ett antal kriterier, och när man ser att vissa skolor har stora problem får de extra resurser. Om det sedan råkar vara kommunala skolor – ja, då är det så. Om en fristående skola har stora problem får man inte systematiskt missgynna den. Så får man inte göra. Men jag uppfattar inte att det är det som interpellanten frågar om. Jag ser inga problem med det.

Om man sedan fördelar ur just den utvecklingsfonden eller av andra medel till skolor som har problem är upp till kommunerna. I slutändan ska en skola som har stora utmaningar i sin elevsammansättning, till exempel socioekonomiska utmaningar, ha mer resurser än en skola som inte har den typen av utmaningar. Det framgår glasklart i både läroplan och skollag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:104
28 april

*Svar på
interpellationer*

12 § Svar på interpellation 2013/14:363 om samvetsklausul och fallet Ellinor

Anf. 58 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Julia Kronlid har frågat mig vad jag avser att göra för att garantera rätten till samvetsfrihet för svensk sjukvårdspersonal i enlighet med resolution 1763.

Inledningsvis vill jag betona att i Sverige har arbetsgivaren generellt sett rätt att ställa krav på att arbetstagaren utför sina arbetsuppgifter så länge dessa utförs för arbetsgivarens räkning och faller inom ramen för arbetsgivarens naturliga verksamhetsområde. Arbetsskyldigheten framgår av kollektivavtal och ibland av personliga anställningsavtal.

Enligt svensk abortlagstiftning har kvinnan rätt till abort. Den person som ansvarar för att leda arbetet på en klinik som utför aborter måste därför se till att det finns anställda som är villiga att hjälpa patienter som kommer till kliniken för att få sin abort utförd.

Julia Kronlid hänvisar till Europakonventionen och rätten till samvetsfrihet. Det stämmer att Europakonventionen är en del av svensk lagstiftning, och enligt artikel 9 har var och en rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Enligt samma artikel kan rätten att utöva dessa rättigheter få ge vika för andra intressen såsom skyddet för hälsa eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

Jag vill framhålla att resolution 1763 från Europarådets parlamentära församling inte är något juridiskt bindande dokument. Vidare konstaterar jag att riksdagens konstitutionsutskott har behandlat och avslagit motionsyrkanden som gäller samvetsfrihet och möjlighet att införa en samvetsklausul inom sjukvården och högskoleutbildningen. Även utrikesutskottet förhåller sig kritiskt till resolutionen.

Regeringen gör bedömningen att våra internationella åtaganden på området inte medför att några förändringar av svensk lagstiftning behöver genomföras. Mot bakgrund av det sagda har regeringen inte för avsikt att vidta några åtgärder med anledning av Julia Kronlids interpellation.

Anf. 59 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka socialminister Göran Hägglund för svaret. Sammanfattningsvis menar socialminister Göran Hägglund att på grund av att kvinnor har lagstadgad rätt till abort och att resolutionen från Europarådet inte är bindande ska Sverige fortsatt vara ett av de få länder i Europa där vi inte kan vara så barmhärtiga att vi respekte-

rar rätten till samvetsfrihet för vårdpersonal. Det fungerar med samvetsfrihet i många länder i Europa, såsom Danmark, Norge, Tyskland, Frankrike och Nederländerna, och möjligheten och rätten till abort finns också i dessa länder. Varför skulle det då inte kunna fungera i Sverige?

Svaret från socialministern innebär alltså att den som på grund av samvetsbetänkligheter inte vill utföra aborter, eller som anser det vara för svårt att exempelvis bevittna sena aborter där foster ska lämnas att självdö, hellre ska diskrimineras och kanske bli av med jobbet eller inte ens kunna bli anställd, i stället för att få stanna kvar på jobbet och utföra andra arbetsuppgifter än just aborter. Det blev verkligheten för barnmorskan Ellinor Grimmark som uppmärksammats mycket i medierna. Hon blev nekad jobb på grund av att hon inte vill utföra aborter, trots att hon säkert är en kompetent och duktig barnmorska på andra sätt.

Socialminister Göran Hägglund har naturligtvis rätt i att kvinnor inte ska nekas sin lagstadgade rätt att få en abort utförd, men jag är övertygad om att vi kan lösa det även om vi har en lagstadgad rätt till samvetsfrihet i Sverige. Resolution 1763 från Europarådet, som jag hänvisar till, tar upp just vikten av att kvinnor ska garanteras att få aborten utförd samtidigt som vi kan garantera en lagstadgad rätt till samvetsfrihet.

Herr talman! Jag tänkte nu läsa upp ett citat, vars författare jag tänkte meddela på slutet: "Samvetet kan ... definieras som en etisk medvetenhet i var människa. Denna medvetenhet är beroende av den bakomliggande etiken och kulturen och inte minst de grundläggande värden som vår demokrati ytterst vilar på. ... Om Sveriges riksdag skulle lagstifta om rätt till dödshjälp i någon form och om det skulle ingå i en yrkesgrupps uppgifter och åligganden att utföra momentet, då hör det till de grundläggande mänskliga rättigheterna i en rätts-stat att kunna vägra att utföra detta för sitt samvetes skull, utan rättslig eller någon annan påföljd. ... De länder som har samvetsklausul kan tillvarata kunnandet och engagemanget hos alla de personer som funnit sin uppgift inom sjukvården, utan att tvinga den som hyser samvetsbetänkligheter kring vissa svåra etiska frågor att delta i viss verksamhet. — — — Till syvende och sist handlar det emellertid inte om att utreda huruvida Sverige skall ha en samvetsklausul inom sjukvården eller ej. Frågan är istället hur Sverige skall tillämpa Europakonventionen, som redan är en del av svensk lagstiftning. Enligt vår mening bör dock regeringen snarast återkomma till riksdagen med lagförslag om att införliva samvetsfriheten i rättighetskatalogen i Sveriges grundlag."

Detta skrev Kristdemokraterna i en reservation mot ett riksdagsbeslut år 2003. Det är en mycket bra reservation, anser jag. Hur kommer det sig nu, socialminister Göran Hägglund, också partiledare för Kristdemokraterna, att ni under den tid ni suttit i regeringsställning har ändrat åsikt i den här frågan och nu motsätter er en lagstadgad rätt till samvetsfrihet, något som tidigare har varit viktigt även för socialministerns eget parti?

Anf. 60 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Den fråga vi nu diskuterar är komplicerad på många olika sätt. Det är en rad intressen som står emot varandra. Å ena sidan har vi den enskilde yrkesutövarens känsla för att vilja utföra det som han eller hon tycker är rätt och riktigt och står i överensstämmelse med de egna värderingarna. Å andra sidan finns den rättighet som följer av den

lagstiftning vi har på hälso- och sjukvårdens område, om att vården ska bedrivas på ett visst sätt och utföras i vissa former. Den rätten till vård hör till den svenska lagstiftningen, och så vitt jag vet finns det bred enighet om detta.

För min del – Julia Kronlid får gärna säga emot om hon har en annan uppfattning – är samvetsfrihet en rätt för dig, mig och alla andra att hysa vilka uppfattningar vi vill och att följa vårt samvetes inre röst. En samvetsklausul är däremot något annat. Det är en rätt att avstå från vissa handlingar eller utföra vissa handlingar som är i överensstämmelse med det egna samvetet, och det är lagfäst.

När vi nu diskuterar den interpellation som Julia Kronlid har väckt är det en lång rad frågor som reses. Man kan fråga sig om lagstiftning är det mest ändamålsenliga sättet att möta människors vilja att följa sitt eget samvete. För min del har jag kommit fram till att en lagstiftning blir otymplig och klumpig och riskerar att i yttersta fall äventyra den lagstiftning som vi har en bred enighet om i Sveriges riksdag när det gäller just en samvetsklausul.

Däremot tycker jag att det finns alla skäl för arbetsgivare att överväga när de anställer personal. På en större arbetsplats går det att inrymma också personer som avstår eller vill avstå – deras samvete förbjuder dem att delta i viss verksamhet. Där kan man organisera arbetet på ett sådant sätt att det blir en möjlighet för alla.

Nu diskuterar vi en samvetsklausul inom den abortverksamhet som utförs inom ramen för den svenska hälso- och sjukvården. Men man kan också tänka bredare. Det är ju rimligt att en eventuell lagstiftning skulle fånga upp andra förhållanden där det kan finnas samvetsbetänkligheter. Det finns religiösa riktningar som till exempel motsätter sig blodtransfusioner. En blodtransfusion är i vissa sammanhang alldeles livsviktig för den enskildes möjligheter att överleva. Ska då sjukvårdspersonal med stöd av en samvetsklausul kunna säga att de inte vill delta i det momentet? Vilka effekter skulle det i så fall få?

Jag tror, kort och gott, att en lag blir fyrkantig och svår för att möta de människor som har sjukvårdsbehov. Jag tror helt enkelt att den bästa vägen är att lösa de här frågorna lokalt, i samverkan mellan den som vill bli anställd och den tilltänkta arbetsgivaren.

Anf. 61 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Detta med att lösa det på varje arbetsplats är kanske en fin tanke, men anledningen till att jag anser att det behövs en lag är ju att detta har visat sig inte fungera. Vi kan inte veta hur man ser på detta med samvetsfrihet på varje arbetsplats. Fallet Ellinor Grimmark är ett tydligt exempel på det. Hon har ju inte fått anställning just på grund av sin syn på abort och att hon inte vill utföra aborter.

Jag anser det vara sorgligt att Kristdemokraterna i regeringen inte har kunnat kämpa för rätten till samvetsfrihet och tydligare stått upp för detta. I stället har man vikt sig för vad jag ser som en politiskt korrekt linje i den här frågan.

Jag skulle inte heller tycka att det är lämpligt med en väldigt långtgående samvetsfrihet för vad som helst, men just abort och dödshjälp, om nu det skulle bli aktuellt, är djupt svåra etiska frågor som rör mänskligt liv. Där tycker jag att vi måste kunna göra undantag. Barnmorskor och

Prot. 2013/14:104
28 april

*Svar på
interpellationer*

läkare har ju i första hand utbildat sig för att rädda liv och inte för att släcka liv. Det tycker jag någonstans att vi bör respektera.

Riksdagsledamoten Tuve Skånberg från Kristdemokraterna sade för ett par veckor sedan i en riksdagsdebatt där frågan om samvetsfrihet togs upp att det i Kristdemokraternas principprogram står att det måste finnas respekt för sjukvårdspersonal, så att ingen tvingas delta i ingrepp som strider mot det egna samvetet. Skånberg sade vidare att Kristdemokraterna inte vill gå emot Europarådets resolution gällande samvetsfrihet, och han hänvisade även till dagens interpellationsdebatt, där han hoppades att socialministern skulle redogöra för hur intentionerna i resolutionen ska kunna förverkligas. Men att döma av svaret från Göran Hägglund här i dag verkar det som om man över huvud taget inte vill uppfylla några intentioner i resolutionen. Man hänvisar i stället till att den inte är bindande och att utrikesutskottet ansåg den vara dålig. Vi i Sverigedemokraterna var faktiskt de enda som reserverade sig mot det uttalandet.

Nu säger socialministern att det kan vara positivt om man löser detta på varje arbetsplats, men det finns ju ingen som helst garanti för att det kommer att fungera. Vi har också i Ellinors fall fått besked från Diskrimineringsombudsmannen, som gjorde bedömningen att arbetsplatsen inte hade diskriminerat henne.

Jag vill egentligen ha ett tydligare svar här: Anser socialminister Göran Hägglund att det är fritt fram att diskriminera människor som har samvetsbetänkligheter? Kan socialministern åtminstone erkänna att samvetsfrihet för vårdpersonal faktiskt är en principiellt viktig fråga, där vi bör kunna finna lösningar för att respektera människor med samvetsbetänkligheter när det gäller abort? Det behövs bättre lösningar än att bara säga att man får lösa det som man vill lokalt. Det kan ju gå hur som helst. Det har vi sett exempel på.

Även om resolutionen från Europarådet inte är juridiskt bindande kan man inte bara bortse från den. Den ger en vägledning när det gäller hur vi inom vården ska kunna tillämpa en av våra grundläggande mänskliga rättigheter, nämligen samvetsfrihet.

Frågan är hur Sverige ska ställa sig om fallet Ellinor skulle gå vidare till Europarådet och Europadomstolen för mänskliga rättigheter och man där dömer till hennes fördel. Hur ska Sveriges regering ställa sig då? Ska det verkligen behöva gå så långt innan Sverige kan visa lite barmhärtighet och respektera alla människor och att alla barnmorskor och läkare kanske inte vill delta i abort eller dödshjälp? Att det ska lösas lokalt är inte ett tillräckligt svar.

Anf. 62 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Julia Kronlid säger att hon inte är riktigt nöjd med mitt svar. Det kanske är för att vi har olika uppfattningar. Hon tycker att en lagstiftning skulle vara bra och tror uppenbarligen att den skulle lösa alla problem.

Jag har funnits i den lagstiftande församlingen, riksdagen, under väldigt många år och vet att lag inte alltid är vägen till framgång eller vägen för att uppnå de syften man har. Det finns ibland klokare sätt att gå fram för att åstadkomma det som man vill göra.

Vi vill, tror jag, gemensamt ha en ordning där människor i så stor utsträckning som det över huvud taget är möjligt kan utföra sina arbetsuppgifter i enlighet med det egna samvetet.

Julia Kronlid väljer nu att säga: Ja, men skulle vi ha en sådan här lag är det just när det gäller abort. Sedan för hon in någonting som tack och lov inte är aktuellt i Sverige, nämligen dödshjälp. Men det är väldigt svårt att som lagstiftare säga: Vissa samvetsbetänkligheter är okej, men andra kan vi bortse från. Det är inte alldeles lätt att som lagstiftare hitta en väg för att kunna reglera detta.

Julia Kronlid får gärna komma med en förklaring. Hur, exakt, skulle en sådan lag utformas för att man skulle kunna säga att vissa samvetsbetänkligheter får fullföljas fullt ut medan andra inte är värda att ta på allvar? Det är ju den diskussion som man kommer till som lagstiftare om man skulle fullfölja den vägen.

Hur ska man förverkliga resolutionen? Jag har pekat på ett sätt. När det gäller verksamheter – då talar jag framför allt om verksamheter som har en bredare karaktär än de allra minsta mottagningarna – kan man möjligen organisera arbetet på ett sådant sätt att människor får ägna sig åt saker som är i enlighet med det egna samvetet och inte behöver göra annat.

Sedan gäller det DO:s yttrande. Jag har inte läst hela yttrandet, men jag har läst en sexsidig sammanfattning av det. Man ska nog akta sig för att dra de slutsatser som Julia Kronlid gjorde här. Man får påminna sig om vad anmälaren angav för skäl för diskriminering och också läsa vad Diskrimineringsombudsmannen säger. Det är inte alldeles på det viset som Julia Kronlid redogör för här. Man säger att det inte går att säga att det är en diskriminering till följd av en religiös övertygelse. Det är inte så att den här personen har blivit diskriminerad av religiösa skäl, utan det har handlat om arbetsgivarens sätt att organisera arbetet, oavsett vilka bevekelsegrunderna är. Där ligger en viktig skillnad.

Jag skulle vilja peka på en sak till. Det handlar om det här med att många länder i Europa har olika typer av lagstiftningar som ger den enskilde möjlighet att avstå från att utföra vissa arbetsuppgifter. Det finns en mycket långvarig tradition, tror jag, i varje enskilt fall. Och dessa har i regel kommit till när lagstiftningen har ändrats till förmån för till exempel en utökad rätt till abort.

Vi kan också se att Sverige har särskilda utmaningar. Det är ett glest befolkat land. Vi har stora ytor och ganska lite folk. Hur säkerställer man att alla personer kan få den abort som de, enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen, har rätt att få? En annan sak är att vi i Sverige har organiserat arbetet på ett sådant sätt att barnmorskorna i dag har ett både stort och brett ansvar. Det skiljer sig från hur det är för barnmorskor i många andra länder, där de kan specialisera sig på vissa delar av förloppet. En del är kanske specialiserade på rådgivning, andra på förlossning eller på abortverksamhet.

Anf. 63 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! När det gäller att titta på andra länder håller jag inte med socialminister Göran Hägglund om att det inte är relevant att kolla på våra nordiska grannländer och att tillämpa detta i Sverige. Jag tycker att det går alldeles utmärkt att titta på Norge och Danmark. Det går också

att titta på Tyskland, Frankrike och Spanien – det är länder som är stora. Och Norge och Danmark ligger väldigt nära. Jag tycker absolut att det är möjligt att titta på andra länders lagstiftningar och införa detta i Sverige.

Som jag förstår det är det i alla fall i Norge och Danmark begränsat till just abort. Jag såg en undersökning om samvetsfrihet. Det gällde samvetsfrihet i fråga om abort. Det har alltså inte varit något problem där med att begränsa samvetsfriheten till det ingreppet.

Att det skulle vara dåligt med en lagstiftning tycker jag är väldigt märkligt när KD själva har drivit detta tidigare, även ledamöter som sitter i riksdagen. Jag tycker att det är lite konstigt att man nu tycker att det är ett dåligt förslag för att garantera rätten till samvetsfrihet.

Jag vill igen understryka att vi när det gäller abort och dödshjälp, om det nu skulle bli aktuellt, måste kunna finna utrymme för samvetsfrihet. Det handlar om svåra och etiska dilemman som rör mänskligt liv. Abortfrågan är svår. Den har två sidor, som Göran Hägglund tar upp. Det handlar om kvinnans situation och det etiskt svåra att avsluta ett liv. Vi kommer alltid att ha människor som försvarar möjligheten till abort, och vi kommer alltid att ha människor som försvarar det ofödda barnet.

Jag tycker att vi måste kunna finna en balans däremellan. Det är sunt att ha en levande debatt om det här och att det finns människor inom vården som högaktar det mänskliga livet. Det tycker jag är någonting som vi ska värna. De här människorna behövs där också. Vi ska inte diskriminera dem och låta dem bli av med jobbet – de kanske inte ens får anställning.

Jag tycker att det är väldigt tråkigt att socialministern inte kan ha förståelse för det och respektera den här vårdpersonalens rätt att få arbeta i vården.

Anf. 64 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag har i allra högsta grad respekt för alla de personer som har en stark övertygelse som bottnar i det egna samvetet och som vill att den ska komma till uttryck i till exempel arbetslivet. Men det är inte det som frågan gäller nu, framför allt, utan frågan handlar om: Vad är det mest ändamålsenliga sättet för att man ska kunna komma till en situation där så många människor som möjligt kan få en tillvaro där de kan känna att de är i takt med det egna samvetet, så att säga?

Jag säger då att jag är mycket skeptisk till en lagstiftning som till sin natur blir förhållandevis fyrkantig och krånglig att tillämpa och där det måste finnas, vilket Julia Kronlid medger, alla möjliga utgångar eller undantag för att den ska fungera i praktiken för att man ska kunna säkerställa att varje person får den vård som han eller hon är berättigad till. Jag tror att det finns bättre vägar för att uppnå den saken, nämligen att man för samtal på den lokala arbetsplatsen.

Det här är inte någonting som är udda för oss i den lagstiftande församlingen att samtala om, utan det är ofta så, till exempel på arbetsmarknadens område, att vi har kommit fram till att en bättre ordning än att lagstifta är att hitta överenskommelser. Överenskommelser knyter nämligen an till det lokala förhållandet och bygger på de personer som är involverade. Där tror vi att man har bättre möjlighet att komma vidare.

Jag har för övrigt naturligtvis inte sagt, som Julia Kronlid nu sade, att det inte skulle vara relevant att titta på andra länder. Tvärtom – det är

alltid av stort intresse att titta på hur andra länder har hanterat olika frågor. Men jag ville beskriva en del av de skillnader som finns när det gäller yrkesrollen för barnmorskor mellan Sverige och andra länder.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:104
28 april

*Svar på
interpellationer*

13 § Svar på interpellation 2013/14:402 om smittskyddslagen

Anf. 65 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Börje Vestlund har frågat mig om jag avser att göra en översyn av smittskyddslagen samt vad jag avser att göra för att de personer som inte längre är smittförande inte ska omfattas av smittskyddslagen.

Jag vill inleda med att säga att hanteringen av smittsamma sjukdomar är mycket komplex. Målsättningen med samhällets smittskydd är att tillgodose befolkningens behov av skydd mot spridning av smittsamma sjukdomar. Samtidigt får smittskyddsåtgärder inte vidtas som medför oproportionerliga intrång i den personliga integriteten.

Den nuvarande smittskyddslagen trädde i kraft 2004 och föregicks av en lång tid av utredningar. I förarbeten till smittskyddslagen fastslås att tyngdpunkten i smittskyddsarbetet bör ligga på det frivilliga förebyggande arbetet och att möjligheterna till tvångsåtgärder i praktiken inte spelar någon framträdande roll. Ingrepp i den enskildes frihet eller integritet kan bara anses vara nödvändiga och proportionerliga med hänsyn till andra människors liv och rättigheter.

Dagens smittskyddslag är utformad för att så långt som möjligt stödja och hjälpa smittade att vidta de åtgärder som är behövliga för att de ska skydda sig själva och för att de ska förhindra att smitta andra. I sin kontakt med den behandlande läkaren får den smittade de råd och förhållningsregler som är nödvändiga för att man ska kunna uppfylla krav som ställs i smittskyddslagen.

Frågeställaren har lyft fram informationsplikten samt möjligheten till vissa tvångsåtgärder som omfattas av smittskyddslagen. Informationsplikten omfattar samtliga allmänfarliga sjukdomar och avser en skyldighet för den smittade att vid de fall där det föreligger en beaktansvärd risk för att smittöverföring kan ske informera om sin sjukdom. Vad som utgör en beaktansvärd risk ska bedömas utifrån varje enskilt fall, och det är den behandlande läkaren som ska ge den smittade kunskapen om när det föreligger en sådan risk för smittöverföring. Smittskyddslagen är också tydlig om vad som ska utgöra grund för att tvångsåtgärder ska vara aktuella att tillämpa och att detta endast ska ske som en sista åtgärd när alla övriga åtgärder är uttömda.

I oktober 2013 gav dåvarande Smittskyddsinstitutet ut ett kunskapsunderlag i vilket man gjorde den bedömningen att utifrån det rådande kunskapsläget är smittrisen vid vaginala samlag och anala samlag där kondom används minimal vad gäller överföring av hivinfektion. Dock är detta under förutsättningen att den hivinfekterade personen uppfyller kriterierna för en välinställd behandling mot sjukdomen.

Socialstyrelsen har med anledning av detta kunskapsunderlag gjort ett förtydligande avseende den behandlande läkarens och individens ansvar

enligt smittskyddslagen och beskriver vilka förutsättningar som gäller för att risken för överföring av smitta inte ska anses vara beaktansvärd. Enligt Socialstyrelsen kan då den behandlande läkaren, när han eller hon tar ställning till vilka förhållningsregler som individen ska ha, göra bedömningen att en person med hivinfektion som har en väl fungerande behandling inte är skyldig att informera sin sexualpartner om sin smitta. Detta förutsätter att läkaren vid provningen anser att det inte föreligger en beaktansvärd risk för smittöverföring.

Framtagandet av kunskapsunderlaget avseende smittsamheten vid behandlad hivinfektion är ett viktigt verktyg för att stödja personer med hivinfektion och att minska stigmatiseringen kring sjukdomen.

Jag ser i dagsläget inte skäl till att göra en översyn av smittskyddslagen med anledning av att det har kommit nya behandlingsmetoder för hivinfektion. Tvärtom ger den nya kunskapen bättre möjligheter för den behandlande läkaren att anpassa förhållningsregler så att de inte är mer långtgående än nödvändigt för att undvika smittöverföring av hivinfektion. Det är viktigt att komma ihåg, vilket också framhålls i det aktuella kunskapsunderlaget, att hivinfektion fortfarande är en allvarlig och obotbar infektionssjukdom som kräver livslång behandling. Om inte alla förutsättningar för en välinställd behandling är uppfyllda får det betydelse för vilka förhållningsregler som en behandlande läkare meddelar.

Regeringen kommer att fortsätta att noga följa området.

Anf. 66 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Jag ska först be att få tacka för svaret! Det här är en årlig debatt som jag håller med anledning av att det är viktigt att man i riksdagen med jämna mellanrum diskuterar smittskyddslagen. En lag stiftas och i samband med det är det en stor debatt, men det finns också en pågående debatt ute i samhället.

Lagstiftningen är viktig. Det råder inget tvivel om det. Lagen är viktig för att förhindra att smittsamma sjukdomar sprids och för att kunna spåra fler som har fått samma smitta. Lagen har bidragit till att det på många sätt har varit lyckosamt i Sverige. Det förtar dock inte det faktum att lagen innebär ett stort ingrepp i människors liv och integritet. Det finns all anledning att påtala den stigmatisering som förstärks på grund av smittskyddslagen och som upplevs som betydande av de drabbade.

Herr talman! Smittskyddslagen ändrades radikalt 1987 med anledning av hiv/aids-epidemin. Lagen kompletterades med nya tvångsmedel, nämligen informationsplikt och tvångsvård. På den tiden var det snarare fråga om en internering eftersom endast smittskyddsläkaren kunde skriva ut den tvångsvårdade. År 2004 ändrades lagen. Det som hände då var att dessa tvångsåtgärder omfattade inte bara hiv/aids utan alla allmänfarliga smittsamma sjukdomar. Det andra som ändrades var rättssäkerheten för de tvångsvårdade, som ökade betydligt bland annat tack vare att besluten ska omprövas av domstol med jämna mellanrum.

Herr talman! Socialministern anför mycket riktigt att det är relativt få som tvångsvårdas. Det är dock påtagligt att det är nästan uteslutande personer med utländsk bakgrund, prostituerade och missbrukare. Nästan samtliga har någon form av psykisk störning. De socialt välanpassade, både män som har sex med män och heterosexuella, har nästan aldrig

varit föremål för denna kränkande behandling. Därmed kan man med fog hävda att just denna del av smittskyddslagen är en klasslag.

Herr talman! När man införde tvångsmedlen skulle de gälla de allmänfarliga smittsamma sjukdomarna. Varför är det viktigt att ta upp just hiv i debatten? Skälet är att de flesta allmänfarliga smittsamma sjukdomarna innebär att man smittas, man insjuknar kort därefter, man får en behandling, blir frisk eller avlider. Så är inte fallet med hiv. Här lever man ett helt liv med sjukdomen. I dag finns tack och lov bromsmediciner som i teorin innebär att man kan leva ett helt liv utan att aids bryter ut men med den väsentliga skillnaden att man står under dessa tvångsregler hela livet.

De nya fakta som har redovisats vid internationella symposier och konferenser har i denna fråga fått en helt annan dimension, vilket ytterligare bevisar att de tvångsåtgärder som praktiskt bara Sverige har en lagstiftning om får en allt mindre betydelse. De nya rönen visar att det i princip inte finns några antikroppar alls i blod som är hivsmittat. Det innebär att personer i det närmaste är friska. Det gläder mig att socialministern konstaterar att smittskyddslagen kan ta bort informationsplikten. Men jag har ändå en fråga till socialministern: När nu de nya rönen finns på bordet, varför kan man inte se över smittskyddslagen? Det finns trots allt skäl som talar för det.

Anf. 67 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Tack, Börje Vestlund, för möjligheten att få diskutera frågan, som precis som Börje Vestlund säger förekommer i en del sammanhang men som sällan blir föremål för en större diskussion, trots att smittan är livsomställande för den enskilda person som drabbas och i regel också för många personer runt den smittade. Det är ett område där vi har en lagstiftning som medger en del rätt tuffa åtgärder mot den enskilde personen. Därför är frågan värd att diskuteras gång på gång.

Såvitt jag förstår är vi alldeles överens om att vi behöver en lagstiftning på området. Den syftar till att minska risken för nya personer att bli smittade. Bieffekten kan i bästa fall bli att misstänksamhet mot och stigmatisering av smittade personer minskar om lagen hanteras på ett klokt sätt.

De åtgärder av tvångskaraktär som kan vidtas, som Börje Vestlund var inne på, väljer han att kalla för klasslagstiftning. Jag ska i korta ordalag påminna om att det är tuffa förutsättningar för att tillämpa lagstiftningen. Det ska för det första handla om en smittsam sjukdom som kan ha allvarliga konsekvenser för människors liv och hälsa. För det andra ska det finnas en påtaglig risk för andra människor att smittas av sjukdomen om inte tvångsåtgärder vidtas. För det tredje ska de åtgärder som åläggs en smittbärare för att skydda andra mot smitta vara adekvata och rimliga samt möjliga för honom eller henne att följa. För det fjärde ska smittbäraren visa att han eller hon inte inser innebörden av eller förmår vidta de åtgärder som krävs för att skydda andra mot smitta. För det femte ska lagstiftningen användas enbart när andra alternativ som står till buds är otillräckliga för att skydda andra mot smitta. För det sjätte ska den aktuella tvångsåtgärden framstå som adekvat för sitt ändamål och motiverad från epidemiologisk synpunkt. Det är inget som används i brådrasket, utan det finns tydliga restriktioner.

Prot. 2013/14:104
28 april

Svar på
interpellationer

Börje Vestlund ställer frågan till mig varför man inte ska passa på att se över smittskyddslagstiftningen. Jag tycker nog att smittskyddslagstiftningen och informationsplikten är ändamålsenliga. Med det som har hänt genom Smittskyddsinstitutets kunskapsunderlag och de slutsatser som Socialstyrelsen har dragit har vi fått en ganska bra ordning, nämligen att läkaren kan, om det bedöms att riskerna är utomordentligt små, låta bli att lägga restriktioner på en person som har en väl inställd medicinering och är medveten om sin smitta. Men om det visar sig att personen inte följer instruktioner har man informationsplikten att hänvisa till.

Jag tycker att det är verktyg som är ändamålsenliga för olika situationer och ger möjlighet till en dialog som kan göra att den person som har smittats av en sjukdom som kräver livsvarig behandling ändå kan leva ett liv som är så nära det normala som möjligt.

Anf. 68 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Som socialministern vet bär jag på inte en smittsam men en livslång sjukdom. Jag är inte underkastad några restriktioner utan ska ha rättigheter. Det är det man arbetar efter. Här blir det tvärtom – här är det skyldigheter.

Nej, man använder inte tvångsvården i brådrasket. Men det är påtagligt att där man inte lyckats är det bland de människor som kanske behöver annan vård, till exempel vård för missbruk eller psykiska problem. Där har man inte kunnat erbjuda vård av kända skäl som vi inte behöver ta upp i just denna debatt. Där finns det brister, och det vet socialministern, och det vet jag. Det är det som är det intressanta.

Jag tänkte säga någonting om informationsplikten. Är då min uppfattning att man inte ska informera om att man har sjukdomen? Nej, det tycker jag inte är det första man ska säga. Men det som är intressant är hur man ska hantera olika situationer om man befinner sig en i riskgrupp. Det förebyggande arbetet har gått ut på att hela riskgruppen ska ha säkert sex. Det har gjorts otroliga kampanjer som kanske kan göras om och uppdateras, inte till 1985 års nivå utan möjligen till 2015 års nivå. Kampanjerna gjorde stor nytta i alla riskgrupper. Vi vet att det var effektivt och att man kom vidare.

Vad var då huvudbudskapet i de här kampanjerna till alla som var i riskgrupperna? Det var: Använd alltid kondom vid samlag, och få inte sperma eller slidsekret i munnen. Det var det viktigaste och det hållbara. Jag vågar påstå att detta gjorde att vi minskade smittspridningen i Sverige mycket effektivare än en smittskyddslag eller tvångsåtgärder, vilka dessa än hade varit.

Jag menar att det här är en lagstiftning som är stigmatiserande. Man har en väldigt besvärlig sjukdom med allt vad det innebär. Det kommer hela tiden nya mediciner. En del är bra, en del är mindre bra. På grund av medicinering kan man få till exempel tandproblem. Man får kanske andra problem som kräver annan behandling, till exempel sjukgymnastik eller massage. Det här läggs på som en ytterligare pålaga. Det räcker inte bara med att man har en besvärlig sjukdom utan får även den här pålagan. Det är det som gör att detta blir så olyckligt.

När vi nu har en chans och kan säga att vi har nått ett visst mål, finns det då inte anledning att se över smittskyddslagstiftningen? Ärligt talat används tvångsmedel över huvud taget inte vid någon annan sjukdom än

vid hiv/aids. Det sägs att man inte får sprida smittan vidare. Men vid andra smittsamma sjukdomar har man oftast ingen "chans" att sprida smittan, för man ligger nedbäddad. Då är det lite svårt att sprida smittan. De som har hepatit är i liknande situation; det kan jag gärna gå med på. Men det kan man hindra på annat sätt från att smitta. Men varför kan man inte se över den ganska repressiva lagstiftning som detta trots allt är?

Prot. 2013/14:104
28 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 69 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Den som har drabbats av en sjukdom som kräver livslång behandling är värd bästa möjliga vård, bästa möjliga omsorg, bästa möjliga läkemedel. Men jag tycker att det är rimligt att man från det omgivande samhället ställer krav på en som går in i en situation som medför en uppenbar risk för spridning av smittan.

Det har kommit fram fantastiska mediciner. Men om risken för smitta är påtaglig tycker jag att man ska ha skyldigheten att informera en medmänniska som man är beredd att gå i säng med om att man har en smitta.

Nu finns den ordning som jag redogjorde för i svaret. Har man kontroll i form av bra inställd medicinering och risken för smitta är försumbar behöver man inte informera. Det har hänt någonting fantastiskt som är väldigt bra ur många olika perspektiv och som underlättar livet mycket för enskilda personer. Det är helt annorlunda i dag än vad det var för 10–15 år sedan, måste man säga, i nästan varje avseende. Det är fantastiskt bra.

Börje Vestlund säger att vi har en tvångslagstiftning men att i många fall när den använts hade det kanske varit att föredra att tillämpa en annan lagstiftning som hade kunnat vara lika bra. Så kan det vara. Om Börje Vestlund inte är emot den här lagstiftningen borde vi kanske diskutera det andra. Men jag tycker att det här ska finnas kvar som ett instrument med alla de restriktioner som jag redogjorde för i mitt tidigare inlägg.

Jag håller med Börje Vestlund om allt det han sade om kampanjers betydelse genom åren. Det är dock viktigt att inte slå sig till ro, och det tror jag naturligtvis inte heller att Börje Vestlund menar. Kampanjer och information i inte minst grupper som känner en påtaglig risk att drabbas har verkan. De spelar roll, och vi ska vara väldigt glada om det är det bästa sättet att förebygga. Men i de fall det inte räcker vill jag bibehålla de instrument som finns i form av både informationsskyldigheten och möjligheten att under vissa omständigheter vidta tvångsåtgärder. Det ska inte vara, och är inte, det normala. Men i vissa sammanhang är det nödvändigt mot bakgrund av att detta, förbättrade läkemedel till trots, är någonting som försämrar livskvaliteten för den enskilde och kräver väldigt mycket passning i form av medicinering och annat.

Anf. 70 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Jag tror att min tidigare interpellation just handlade om förebyggande arbete. Jag försöker täcka in det med jämna mellanrum. När det gäller det förebyggande arbetet skulle man också kunna fundera på om det inte finns anledning att se över lagen. Det är några år sedan vi hade de stora kampanjerna och lade ganska mycket resurser på dem. Jag

har inte inför den här debatten tittat på en massa statistik som jag ibland gör.

Det är inte så att vi riktigt kan slå oss till ro än. Nysmittan ökar. Då pratar vi inte bara om den smitta som kommer via personer som kommer till vårt land, utan nysmittan ökar även i vårt land. Det är någonting oroande som vi måste ta på allvar.

Det är inte fråga om några nya grupper som inte har varit medvetna, utan det är precis samma grupper som tidigare. Nu har man blivit duktigare med sprututbytesprogram, så det gäller inte i så stor utsträckning just missbrukare. I övrigt är det män som har sex med män och en del av våra invandrargrupper som smittas i allt större utsträckning, plus att vi har vad som kallas den importerade smittan utomlands ifrån därför att man har varit på semester. Det är de vanligaste smittvägarna.

Det finns kanske anledning att återigen se till att få en bra informationsverksamhet, inte minst riktad till ungdomar. De kommer, tror jag, faktiskt inte ihåg det här, för de var inte ens födda när hiv och aids kom till Sverige.

Jag tycker fortfarande att vi behöver se över smittskyddslagen, och jag hoppas att vi ska kunna göra det i framtiden. Det är väsentligt att ta krafttag så att man kan slippa sitt stigma när man har drabbats av en sjukdom. Stigmat har man i alla fall genom att man har drabbats av sjukdomen. Det är fortfarande en sjukdom som uppfattas som skamlig.

Anf. 71 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Vi som deltar i den här diskussionen – både Börje och jag – fanns med i mitten av 80-talet när detta slog igenom. Det förändrade nog synen på mycket för många av oss. Detta var en dramatik utöver det vanliga. För dem som levde i riskgrupperna var det här en alldeles förfärlig situation. Det fanns ett tonläge i diskussionen som inte kände några som helst gränser.

Men, som Börja Vestlund säger, allteftersom åren har gått har detta klingat av för många av oss. De yngre har inte alls haft den omtumlande upplevelsen. Därför finns det naturligtvis skäl att fundera över när och hur man behöver göra ytterligare insatser för att informera på det här området. Att förebygga är alltid bättre. Det är bättre ekonomiskt, men det är inte det viktigaste. Det är framför allt bättre ur en mänsklig synvinkel, och vi behöver göra mer i det avseendet.

Tack för den här möjligheten till diskussion!

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2013/14:428 om äldres hälsa

Anf. 72 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Gunnar Sandberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska skillnaderna i levnadsvillkoren för äldre i syfte att stärka folkhälsan hos de äldre.

Regeringens mål för vården och omsorgen om äldre människor är att äldre ska kunna leva aktiva liv och ha inflytande i samhället och över sin

vardag. Äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg.

Socialstyrelsen konstaterar i sin senaste lägesrapport över tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten att antalet levnadsår med god hälsa ökar mer än medellivslängden, vilket är en glädjande nyhet.

Sverige tillhör de länder inom OECD som satsar mest resurser på att tillhandahålla en god, offentligt finansierad vård och omsorg om äldre personer och framhålls ofta som en förebild.

Som socialminister har jag verkat för att synliggöra skillnaderna i hälso- och sjukvården genom öppna jämförelser. Öppna jämförelser inom hälso- och sjukvården har skapat bättre möjligheter för uppföljning och jämförelser av vårdens resultat och har bidragit till ett ökat fokus på kvalitet och utfall för patienterna och har därmed blivit ett effektivt verktyg för att driva förbättringsarbetet i vården.

För att stärka arbetet mot omotiverade skillnader i vården har regeringen beslutat om en *Strategi för en god och mer jämlik vård*. Inom ramen för genomförandet av strategin har Socialstyrelsen fått i uppdrag att utveckla särskilda *Öppna jämförelser för jämlik vård* för områden med störst utmaningar enligt strategin. Socialstyrelsen har också fått i uppdrag att utveckla ett jämlik-vård-perspektiv i de nationella riktlinjerna samt ta fram ett utbildningspaket för vårdpersonal om värdigt och professionellt bemötande och agerande i vården, oavsett patientens bakomliggande faktorer såsom ålder, kön och socioekonomi.

Regeringen har under innevarande mandatperiod avsatt 4,3 miljarder kronor för att förbättra vården och omsorgen om sjuka äldre som är i behov av omfattande vård och omsorg. Ett av målen med arbetet har varit att få omsorgen och vården att samverka bättre kring de mest sjuka äldre för att förbättra omhändertagande och behandling. Positiva förändringar märks nu därför ute i länen. Förskrivningen av olämpliga läkemedel har minskat med 11 procent, vilket motsvarar närmare 17 000 färre recept 2013 jämfört med 2012. Kvalitetsregister används i allt större utsträckning i syfte att systematisera arbetet och skapa goda förutsättningar för att utveckla och förbättra vården och omsorgen. Ca 25 000 riskbedömningar görs varje månad i kvalitetsregistret Senior alert, vilket kan förhindra fallolyckor, undvika trycksår och förhindra undernäring och därmed förhindra onödigt lidande.

För att utveckla förutsättningarna för kommuner och landsting att arbeta förebyggande och därmed främja hälsa, trygghet och säkerhet har regeringen nyligen tillsatt en utredning som ska lämna förslag till åtgärder som främjar äldres hälsa, trygghet och självbestämmande.

Avslutningsvis vill jag på nytt understryka att målsättningen med allt det arbete som regeringen bedriver på hälso- och sjukvårdsområdet är att synliggöra olikheter, öka jämlikheten, förstärka det preventiva arbetet och helhetsperspektivet samt involvera patienten.

Anf. 73 GUNNAR SANDBERG (S):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret. Jag kan se att det finns flera bra intentioner och initiativ rörande att bättre förstå och förbättra äldres hälsa, vård och omsorg.

Prot. 2013/14:104
28 april

Svar på
interpellationer

Öppna jämförelser skapar förutsättningar för att kunna göra geografiska jämförelser och för att skapa möjligheter till benchmarking. Det har getts ut rapporter gällande folkhälsa samt vård och omsorg. Även initiativet att stärka jämlikhetsarbetet för en god vård och omsorg verkar lovvärt.

Men jag har ändå några kommentarer och frågor om äldres folkhälsa ur ett jämlikhetsperspektiv.

För det första: När folkhälsa diskuteras blandar vi ofta ihop orsakerna till att folkhälsan är bra eller dålig. Ofta spelar hälso- och sjukvården mindre roll i det sammanhanget jämfört med våra levnadsvillkor. Det gäller inte minst jämlikhet och folkhälsa. Olika folkhälsorapporter har gång på gång visat att viktiga faktorer bakom folkhälsans ojämlikhet är utbildning, ekonomi och socioekonomisk tillhörighet. Dessa levnadsvillkor bör därför lyftas fram även när det gäller jämlikhet i folkhälsa för äldre.

För det andra: Det behövs bättre mätinstrument för att mäta äldres folkhälsa, inte minst ur ett jämlikhetsperspektiv. Öppna jämförelser presenterar sällan folkhälsodata för äldre. Jämförelser av folkhälsa görs geografiskt, könsmässigt och efter utbildningsnivå, men inte specifikt för äldre.

Öppna jämförelser av vård och omsorg presenteras inte ur ett socialt jämlikhetsperspektiv, exempelvis utbildningsbakgrund eller ekonomiska resurser. Det blir därför svårt att se jämlikhet för äldre ur ett folkhälso-perspektiv.

Min fråga blir då: Vad tänker socialministern göra för att utveckla bättre metoder för att mäta och följa arbetet med att förbättra jämlikhet och folkhälsa för äldre?

Anf. 74 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag är väldigt glad över den här frågan från Gunnar Sandberg. Detta är ett otroligt viktigt område. Om man ser på helhetsbilden kan vi glädja oss åt att vi gör väldigt stora framsteg. Människor lever allt längre, och de nya år som läggs till människors liv är pigga, friska och aktiva år. Det tycks som att den tid som man är riktigt skör och allvarligt sjuk är ungefär lika kort eller lång – hur man nu uttrycker det – som den har varit tidigare, men den har skjutits upp i åren. Det gör att många nya friska år har lagts på. På en tioårsperiod läggs ungefär ytterligare ett år till medellivslängden, och det är ju en alldeles fantastisk utveckling som naturligtvis beror på många olika saker.

Vid en internationell jämförelse av livslängden är Sverige det land i världen som har den mest jämlika livslängden av alla folk. Detta är någonting att vara stolt över. Det bygger mycket på att vi är och har varit ett land som är hyggligt sammanhållet. Vi har haft gemensamma välfärdssystem som har omfattat alla från Treriksroset ned till Smygehuk, och vi har haft en hyggligt hög lägsta nivå när det gäller till exempel utbildning.

Det finns dock en del utmaningar, och Gunnar Sandberg snuddade vid några av dem. En utmaning handlar om att personer kommer från andra länder till vårt land. Jag vill understryka att jag tycker att Sverige ska vara ett land som är öppet och generöst. Det berikar vårt land att det kommer nya personer hit. Men de kan möjligen ha en historia som inne-

bär en annan utbildningsnivå och en annan hälsosituation. Det gäller ibland och vissa grupper.

Vi vet att vi har skillnader socioekonomiskt, precis som Gunnar Sandberg var inne på. De som har en högre utbildning och bättre ekonomi mår i regel bättre. Vad värre är – höll jag på att säga – behandlas de ibland också på ett annat sätt i sjukvården än de som kommer från socioekonomiskt svagare grupper.

Det senare är någonting som jag har fört en dialog om tillsammans med statssekreterare. Vi har rest runt till samtliga landsting och diskuterat detta för att öka uppmärksamheten kring dessa frågor. Vi tror inte att det här löses enkelt bara genom ett klubbslag – med all respekt, herr talman. Mycket handlar om enskilda möten mellan sjukvårdspersonal och patienter. Det handlar förstas om tiotusentals varje månad; det är sammantaget väldigt många. Det är inte enkelt att med ett enda beslut nå detta.

Vi måste jobba mycket med bemötande. Det är en nyckelfaktor både för att man ska känna sig välkommen och sedd och för att man ska öppna sig och kunna komma vidare när det gäller eventuella insatser, behandling och så vidare. Där har vi en del ytterligare att göra. Det finns ingen enkel eller snabb lösning, men det är en lösning som likväl är otroligt betydelsefull.

I mitt nästa inlägg tänker jag berätta ytterligare lite om de framsteg som vi har gjort med det arbete vi har bedrivit under mandatperioden.

Anf. 75 GUNNAR SANDBERG (S):

Herr talman! Jag tackar ministern. Jag håller med om att Sverige är ett bra land. Det är jättebra att vi ökar livslängden, och jag hoppas att vi kan fortsätta att utveckla Sverige så att vi lever ännu längre och är friskare högt upp i åldrarna. Jag brukar säga: Alla vill må bra. När man mår bra har man miljoner önskningar. Men om man tappar hälsan och blir sjuk har man egentligen bara en önskan och undran: När blir jag frisk? Vad har jag för fel?

Jag har tidigare understrukt betydelsen av våra levnadsvillkor. Vi hade en debatt i socialutskottet för några veckor sedan då jag lyfte upp levnadsvillkoren som en viktig orsak till hur vi mår under uppväxttiden och även när vi blir äldre. Levnadsvillkoren är det viktigaste även när det gäller äldres folkhälsa. Några av de andra viktiga är ekonomin, boendet och att man har en meningsfull sysselsättning och sociala nätverk. Ministern var inne på detta också.

Alla äldre har inte tillräckligt bra levnadsvillkor. Det skapar grund till den ojämlika folkhälsan. Det kom nyligen en studie från Stockholms universitet som handlar om att ge omsorg mitt i livet och hur det påverkar arbete och försörjning. Den visar att 140 000 personer i åldern 45–66 år har minskat sin arbetstid eller helt slutat arbeta för att ta hand om anhöriga.

Riksrevisionen säger att det kan vara så många som 1,3 miljoner anhöriga som går ned i arbetstid för att ge omsorg. Det är vanligast att ge omsorg bland dem i åldern 45–64 år. Riksrevisionen skriver att 900 000, alltså majoriteten av de 1,3 miljoner av dem som vårdar anhöriga, har ett vanligt jobb att sköta. Detta kan göra att det är extra svårt att få vardagen att fungera. Många anhörigvårdare drabbas själva av hälsoproblem, och

Prot. 2013/14:104
28 april

Svar på
interpellationer

det blir stressigt. De kan få ekonomiska svårigheter när de tvingas gå ned i arbetstid för att hinna med att vårda sina familjemedlemmar.

Detta är också levnadsvillkor som kommer att påverka – om man nu går ned i arbetstid eller slutar arbeta. Det handlar om både pensioner och annat, och det kan bli bestående sjukdomstillstånd.

Det här ska man ha med sig när man talar om att välfärden brister. Sverige har en generellt bra välfärd, men när den brister kan det få dessa effekter. Hur tänker socialministern på ett kraftfullt sätt föra in dessa viktiga levnadsvillkor i det framtida folkhälsoarbetet även för de äldre?

Anf. 76 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tror att det handlar om att vi fortsätter med den generella välfärdspolitik som vi har. Den når alla, och den betyder mycket för alla men mest för dem som har lite.

Vi vet att skolan, som står högt upp på den politiska dagordningen, spelar en jättestor roll. De unga som inte klarar sig genom skolan med godkända betyg har det tuffare i många avseenden. Det kommer så småningom också att avspeglar sig i den medicinska historiken för deras del.

Detta är grundläggande. Som jag nämnde har vi i Sverige den mest jämlika livslängden. Det är någonting som är otroligt betydelsefullt, och jag kan naturligtvis slå mig för bröstet och säga att det beror mycket på sjukvården. Men sanningen är förstås att det i huvudsak beror på att vi har en god hälsa. Denna goda hälsa ska vi vårda, och vi ser en del utmaningar när det gäller en del barn och ungdomar. Jag vet att till exempel motion och kostfrågor är Gunnar Sandbergs stora intresseområde. Där ser vi en ojämlikhet. Den som har turen att växa upp med föräldrar som leder barnen till idrottsanläggningar och som ger dem näringsrik mat har det naturligtvis bättre förspännt än den som har föräldrar som av olika skäl inte orkar med detta. Det blir mer skräpmat och mindre fysisk aktivitet. Här är socioekonomiska insatser av allra största betydelse.

När man väl har kommit upp i en högre ålder har vi en situation där vården – eller man kanske ska säga omsorgen – inte alla gånger har hållit jämna steg med kunskapsutvecklingen. Vi vet att det finns fantastiskt mycket att göra. Om vi alla och överallt gjorde som man gör där vi lyckas bäst skulle vi åstadkomma fantastiska förbättringar, till exempel när det gäller att reducera antalet läkemedel som de äldre får. Vi vet att det inte är ovanligt att man äter 20–30 olika läkemedel, och dessa interagerar med varandra på ett sätt som inte är avsett. Ibland kan det leda till att den äldre tappar mycket av medvetandet. Ibland leder det till att man faller lättare än man annars skulle göra, och så vidare. Det påverkar kort sagt livskvaliteten på ett förödande sätt. Därför är det viktigt att vi sprider kunskapen om vad som kan göras.

Jag ser glädjande nog att vi gör stora framsteg i detta avseende. Jag skulle kunna ge jättemånga exempel, men jag avstår av tidsskäl. Det här är någonting att bygga vidare på, för det spelar jättestor roll för de äldres hälsa.

Summa summarum behöver vi fortsätta att gynna en hälsosam livsstil under de aktiva åren och se till att vi har en omsorg och vård, och aktiviteter över huvud taget, för äldre som gör att man kan hålla i gång så att vi lägger ytterligare friska år till dem som vi redan har. Vi får väl tillfälle, Gunnar Sandberg, att stå här om 40 år och debattera igen. Du får ställa

din interpellation, jag svarar och vi är rätt nöjda med det arbete vi har bedrivit.

Prot. 2013/14:104
28 april

Anf. 77 GUNNAR SANDBERG (S):

Herr talman! Jag tackar ministern. Han är inne på det här med levnadsvanor. De har stor betydelse för alla åldrar. Jag hoppas att ministern själv är ute och löptränar med jämna mellanrum så att han håller sig i trim. Det behöver man, inte minst i detta uppdrag.

Vardagsmotion och bra kost är bra och viktigt. Det gäller även att man får hjälp att sluta röka. Det handlar om måttligt med alkohol. Det är viktigt också för den äldre åldersgruppen, inte minst när många börjar bli kroniskt sjuka och multisjuka.

Hur ska bra levnadsvanor bättre kunna främjas både för relativt friska äldre och för dem som behöver vård och omsorg, inte minst när privata vinstintressen kommer in i verksamheten?

Socialministern nämner i sitt svar bland annat läkemedelsanvändningen bland äldre. Detta är en mycket viktig fråga inte minst för de äldre eftersom de blir alltmer multisjuka med åren, som ministern var inne på. Men de flesta läkemedel är inte utprovade på äldre utan på friska yngre. Vi har haft en lång diskussion om att många läkemedel är utprovade på män men ej på kvinnor. Samma debatt bör lyftas upp när det gäller läkemedelsprovning på yngre men ej äldre.

Är socialministern beredd att lyfta upp frågan om läkemedelsprovning specifikt för äldre?

Anf. 78 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tror att det är otroligt betydelsefullt att möta de äldre där de är. Det handlar om mycket olika situationer som ofta beror på vilka levnadsvanor som man har haft tidigare, men även annat kan spela roll, till exempel en stroke som inträffar, en hjärtinfarkt eller vad det kan vara.

Det gäller att komma ihåg att de äldre lika lite som vi är en enhetlig grupp, utan det är enskilda personer, och de behöver individuellt bemötande. Det handlar förstås om att främja en aktiv livsstil också när man har blivit äldre, att man känner att man är med i samhällsbygget, att det finns en plats för en och att man inte blir förbigången. Det handlar om att ge dem som vill möjlighet att arbeta, så länge orken och motivationen finns där.

Det handlar också om att utveckla vården och omsorgen. Till det hör naturligtvis också att ständigt se över de läkemedel som finns, så att de är ändamålsenliga gentemot de patientgrupper som förväntas äta dem. Där ser vi att vi gör stora framsteg, men förmodligen har vi stora framsteg framför oss ytterligare, inte minst när det gäller den del av folksjukdomarna som rör hjärnans sjukdomar, till exempel minnesfunktionsstörningar, vilket blir alltmer besvärligt i takt med att vi som befolkning blir allt äldre.

Den här frågan lär vi få tillfälle att återkomma till många gånger. Det händer mycket positivt, men det finns utan tvekan utmaningar som följer av det att vi lever allt längre.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 79 Statsrådet EWA BJÖRLING (M):

Herr talman! Annika Lillemets och Jens Holm har båda ställt frågor om de pågående förhandlingarna om ett frihandels- och investeringsavtal mellan EU och USA, det så kallade TTIP-avtalet. Jag väljer att besvara interpellationerna i ett sammanhang.

Inledningsvis vill jag tacka Annika Lillemets och Jens Holm för att de berör de viktiga pågående förhandlingarna om TTIP-avtalet. Partnerskapet mellan EU och USA, världens två största ekonomier och Sveriges viktigaste exportmarknader, har en betydande potential för tillväxt och jobbskapande på båda sidor om Atlanten.

Inför förhandlingarna har regeringens målsättning varit att införskaffa så goda och omfattande informationsunderlag som möjligt. Kommerskollegium har analyserat de potentiella ekonomiska effekterna av ett frihandels- och investeringsavtal mellan EU och USA. Siffran för hur mycket TTIP kan ge per person och år är baserad på resultaten av en särskild skattning utförd av Kommerskollegium, vilken baseras på ett antagande om en öppen transatlantisk marknad. Metoden är densamma som används i studien med namnet *Potential Effects from an EU–US Free Trade Agreement – Sweden in Focus*. Skattningen påvisar att en öppen transatlantisk marknad har potential att gynna Sveriges bnp med upp till 0,43 procent per år. Den exakta siffran för potentiell vinst varierar beroende på vilket år man applicerar skattningen på. För år 2015 blir siffran omkring 1 700 kronor per person och år.

Herr talman! TTIP handlar inte om att försämra regelverk och standarder. TTIP handlar om att förenkla regelverk och standarder. EU-lagstiftning som syftar till att skydda områden såsom miljö, livsmedel, djur, hälsa och konsumentskydd kommer inte att urholkas av TTIP. Grundläggande bestämmelser som till exempel rör genetiskt modifierade organismer eller hormonbehandlade djur ingår inte i förhandlingarna.

Även på andra sidan Atlanten förs en debatt kring miljö, hälsa och konsumentskydd. USA:s president Barack Obama har klargjort att han inte kommer att skriva under ett avtal som försämrar miljö- och konsumentskyddet. Jag välkomnar den samsyn som finns kring detta.

Regeringen är en drivande kraft i EU för ökad transparens och öppenhet. Vi har vidtagit åtgärder för att informera och samråda om TTIP. Regeringen för en konstruktiv dialog med representanter för fackföreningar och arbetsgivare, liksom branschorganisationer och aktörer i det civila samhället. Samtidigt ska man ha klart för sig att det handlar om en förhandling och att det därför inte är möjligt att i alla lägen öppet redovisa alla detaljer.

Riksdagen informeras kontinuerligt inom ramen för regeringens EU-samråd inför de ministerrådsmöten där TTIP finns med på agendan. Det skedde inför antagandet av förhandlingsmandatet till TTIP, då riksdagen också fick se utkast till mandattext. Jag har vid flera tillfällen informerat näringsutskottet om förhandlingsläget. På sedvanligt sätt kommer jag att söka EU-nämndens stöd för regeringens handlingslinje i enskilda sakfrågor.

Slutligen, vad gäller frågan om investerarskydd och skiljedomsförfarande, har jag varit tydlig med att investeringsreglerna i TTIP inte ska begränsa vår demokrati. Jag stöder därför EU:s strävan att söka rätt balans mellan investeringsskydd och staters rätt att lagstifta genom ett modernt system för investeringsskydd och ISDS. Nyligen lanserade EU-kommissionen en 90 dagars öppen konsultation för just ISDS för att kunna inhämta ståndpunkter från samhället.

TTIP är det viktigaste bilaterala frihandels- och investeringsavtal som EU någonsin har förhandlat. I en tid då världsekonomin fortsatt brottas med sviterna av de senaste årens kriser är det angeläget att TTIP blir så ambitiöst och heltäckande som möjligt utan att vi för den delen gör avkall på de höga krav vi har inom andra områden, såsom miljö, livsmedel, djur, hälsa och konsumentskydd.

Jag välkomnar en fortsatt konstruktiv dialog med Annika Lillemets, Jens Holm och andra aktörer om denna så betydelsefulla fråga för Sveriges välstånd.

Anf. 80 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Först vill jag tacka handelsminister Ewa Björling för svaret på mina frågor om det handelsavtal som just nu förhandlas mellan EU och USA, kallat Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP.

Förespråkarna, däribland handelsministern, hoppas att avtalet genom avskaffandet av alla tänkbara former av handelshinder ska ge ökad tillväxt och skapa jobb på båda sidor av Atlanten. Men risken är överhängande att avtalet i stället underminerar befintlig miljö- och konsumentlagstiftning och hotar grundläggande demokratiska principer. Folkvalda politiker och medborgarrättsgrupper har extremt bristfällig insyn, medan företrädare för stora företag och andra ekonomiska särintressen har fått lämna in kravlistor och har haft stor insyn i förhandlingarna från början.

Regeringen och EU-kommissionen har lyft fram överdrivet optimistiska siffror över vilka effekter avtalet skulle kunna ge såväl i bnp-tillväxt som i nya jobb. Avtalets tydliga fokus är att avskaffa handelshinder. Flera studier har visat att de eventuella ekonomiska vinsterna av att helt ta bort tullarna mellan EU och USA skulle vara mycket marginella. De är nämligen redan väldigt låga.

Det är i stället avskaffande av så kallade icke-tariffära handelshinder som anses kunna ge stora effekter. Detta sker genom att harmonisera eller ge undantag för regleringar, vilket kan underminera exempelvis befintlig och framtida konsument- och miljölagstiftning i Sverige och EU. USA har exempelvis på flera punkter lägre standard än vi för produktion av mat, med allt från tillväxthormoner, antibiotikabehandling och GMO till klorsköjlda kycklingar. Det skulle bli en osund konkurrens genom import av varor som inte når EU-standard, och den hotar att drabba svenska bönder och konsumenter hårt.

Handelsministern säger i sitt svar att EU-lagstiftning som syftar till att skydda områden som miljö, livsmedel, djur, hälsa och konsumentskydd inte kommer att urholkas av TTIP. Hon säger vidare att grundläggande bestämmelser, som exempelvis rör genetiskt modifierade organismer eller hormonbehandlade djur, inte ingår i förhandlingarna.

Det låter utmärkt. Men det går inte ihop med exempelvis de ekonomiska förhoppningar som handelsministern gång på gång framför, som att varje svensk skulle få 1 700 kronor mer i plånboken per år. Den siffran bygger på att alla tullar och samtliga politiskt påverkbara icke-tariffära handelshinder tas bort. Vad blir kvar att ta bort om skydd för miljö, hälsa, djur, livsmedel och konsumentskydd inte påverkas? Det skulle jag vilja att handelsministern förklarar närmare.

Jag vill också påminna om ACTA-avtalet. Det försäkrades att avtalet inte skulle hota medborgerliga rättigheter eller tillgången till generiska läkemedel. Men när texten blev offentlig fick den stark kritik av hundratala medborgarrätsorganisationer, Europas tyngsta forskare på området samt organisationer som Läkare Utan Gränser för just detta. Slutsatsen är given: Även när det gäller TTIP måste vi vara uppmärksamma.

Vi vill varna för att det kan finnas allvarliga risker med TTIP utifrån den kritik som redan har kommit samt exempelvis det positionspapper som EU-kommissionen har offentliggjort. Vi hoppas att regeringen drar lärdom av erfarenheterna från ACTA-avtalet och inte ännu en gång tänker för naivt.

Mot bakgrund av detta och att det ännu inte finns någon slutgiltig text att ta ställning till undrar jag hur handelsministern här och nu kan påstå att EU-lagstiftning som syftar till att skydda områden såsom miljö, livsmedel, djur, hälsa och konsumentskydd inte kommer att urholkas av TTIP, som det står i svaret.

Jag återkommer till de ekonomiska beräkningarna i mitt nästa inlägg.

Anf. 81 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag tycker att det här är en mycket viktig debatt. Internationell handel kan ju vara något väldigt positivt. Vi sprider kunskaper runt om i hela världen. Länder som är duktiga på att producera vissa produkter billigt och effektivt kan exportera dessa produkter till andra länder som inte är lika bra på att göra det. Andra länder kan i sin tur exportera andra saker till länder som inte är lika duktiga på att ta fram dem.

Att handel är viktigt och bra är knappt värt att diskutera, tycker jag, utan jag vill att den här diskussionen ska fokusera på vilket slags handel vi vill ha.

Som tidigare konstaterats av Annika Lillemets och även av handelsministern håller EU och USA på att förhandla fram frihandelsavtalet TTIP. Då tycker jag att det är viktigt att man ser till att det blir ett avtal som innebär att länderna tillåts att ha en mer ambitiös lagstiftning på djurskyddsområdet och miljöområdet samt vad gäller arbetsrätt, välfärd och så vidare.

Kommer det då inte att bli så? Nej, jag är rädd för att det inte blir så, därför att ett frihandelsavtal handlar inte bara om att ta bort tullar och tariffier så att det ska bli billigare att exportera produkter, utan ett frihandelsavtal handlar också om att harmonisera lagstiftning. Man ska göra lagarna så lika varandras som möjligt för att man på så sätt ska ha fri konkurrens, så att det inte blir så att USA har hårdare lagar på vissa områden och EU-länderna då kan producera produkter billigare därför att de inte har en hårdare lagstiftning och vice versa.

Jag kan ta upp några konkreta exempel. I USA finns en storskalig produktion av genmodifierade organismer, GMO-varor, vilket inte finns här i Europa. När man producerar kyckling i USA doppar man ofta kycklingen i en klorlösning för att den ska få en ljusare färg. Det gör vi inte i Sverige och i övriga Europa. I USA använder man antibiotika och hormoner rutinmässigt för att djuren ska växa fortare och inte ska bli sjuka, men det är för att man har en så otroligt intensiv uppfödning som man behöver göra det. I USA använder man också mängder av kemikalier, bekämpningsmedel och tillsatser som inte finns inom EU.

Då svarar handelsministern lite förenklat att alla de här sakerna ligger utanför förhandlingarna, åtminstone GMO och hormonbehandlat kött. Men i protokollet från förhandlingarna i Bryssel i mars i år mellan EU:s representant och USA:s representant framgår det klart och tydligt att USA:s representant säger: Vi förhandlar om allting. Vi förhandlar om vårt nötkött, vi förhandlar om alla livsmedel och vi förhandlar om GMO. Och USA:s representant säger att det är viktigt att allting är baserat på vetenskap och riskbedömningar. Så det som du säger, Ewa Björling, att GMO och hormonbehandlat kött är helt utanför förhandlingarna, delas uppenbarligen inte av USA. Det inger hos mig en stor oro.

Vad händer då om USA och EU inte kommer överens när handelsavtalet är på plats? Jo, då är det fristående domstolar som ska avgöra, helt utanför det ordinarie rättsväsendet. Det tycker jag känns som ett oskick. Varför kan man inte använda vanliga domstolar, Ewa Björling?

Anf. 82 Statsrådet EWA BJÖRLING (M):

Herr talman! Att få ett transatlantiskt avtal på plats är en av de absolut viktigaste åtgärderna för ökad export. Ett avtal beräknas kunna öka svensk export till USA med 17 procent eller mer.

Både Annika Lillemets, Miljöpartiet, och Jens Holm, Vänsterpartiet, talar gärna om välfärden men inte om att det är export och handel som möjliggör välfärdssatsningar.

För att maximera vinsterna för det svenska välståndet måste vi helt enkelt fokusera på avtal som ger störst utväxling för vår utrikeshandel. Vi kan allihop konstatera att USA är Sveriges största exportmarknad utanför Europa och därmed otroligt viktig.

Det är en myt att tullarna mellan EU och USA är så låga att det inte skulle finnas något att vinna på att avskaffa dem, för vi har en väldigt stor handel med USA.

Även om de största vinsterna i termer av bnp kommer av borttagna icke-tariffära handelshinder, eller tekniska handelshinder som man brukar säga, och även om tullarna som jag sade är så låga kommer allt detta tillsammans att göra att det kommer att vara det absolut viktigaste avtal vi kan få på plats för EU.

I dag måste fortfarande svenska konsumenter betala tull på en hel rad varor från USA. Det gör bilar uppemot 10 procent dyrare, cyklar 15 procent, kläder 12 procent och skor 17 procent. Det finns dessutom vissa exempel på olika sorters kläder som har olika procent. Svenska tillverkare har därmed svårt att kunna exportera.

Vi har debatterat TTIP i riksdagens kammare flera gånger under våren. Det är beklagligt att den enade frihandelslinje som vi tidigare har haft i Sveriges riksdag, och som också haft starkt stöd i EU, nu är splitt-

rad på grund av vänsterpartierna. Jag tycker att ni ska bekänna färg inför era väljare och tala om att ni inte vill ha något TTIP. För en kort tid sedan debatterade jag med Vänsterpartiets partiledare Jonas Sjöstedt, som sade rent ut att han inte ville ha detta frihandelsavtal. Det var inte bara det att han var emot ISDS, investeringsskyddsmekanismen, utan han ville faktiskt inte ha TTIP. Jag tycker att det är dags att våga säga det till svenska folket.

Siffran 1 700 kronor, som vi har beräknat för 2015, är baserad på data utifrån en ekonomisk modell som beräknar vilka vinster en öppen och fri handel skulle innebära utifrån dagens handelsflöden. Beräkningsmodellen är faktiskt ganska försiktig, eftersom den inte tar hänsyn till dynamiska effekter av TTIP, det vill säga handel som tillkommer i form av ökad export till USA. Liknande beräkningar finns också för flera andra EU-länder. Vi kommer att tjäna på ett avtal med USA. Det kommer hela Europa att göra.

Jag ska i det här inlägget försöka hinna med några kommentarer om GMO. Där vill jag vara tydlig och säga att regeringen de facto inte är för eller emot GMO generellt. Vi har sagt att det ska bedömas på vetenskaplig fakta. Det finns produkter där man kan vara för GMO, och det finns också produkter där man kan vara emot det. Men så tänker inte Vänsterpartiet. Vänsterpartiet reagerar instinktivt: GMO är någonting dåligt, ISDS är någonting dåligt och USA är någonting dåligt, alltså ska vi inte ha det här frihandelsavtalet.

Anf. 83 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! När man diskuterar viktiga frågor måste man ha så bra och korrekt information som möjligt. Låt oss titta närmare på handelsministerns påstående att TTIP skulle kunna ge varje svensk 1 700 kronor extra i plånboken per år.

Kommerskollegium presenterade 2012 en studie som regeringen beställt. Regeringen blev tydligen inte nöjd med resultatet, utan Utrikesdepartementet beställde nya siffror som man sedan räknade om, och man kom fram till att avtalet kommer att ge varje svensk 1 700 kronor extra i plånboken varje år. Men denna siffra bygger på att man tar bort alla politiskt påverkbara icke-tariffära handelshinder.

Det är för det första inte ett troligt scenario att förhandlingarna skulle ge detta resultat. För det andra är det något som rimligen måste innebära att man upphäver konsument- och miljöskydd.

Därtill finns det många oklarheter i hur regeringen har räknat. I min fråga bad jag handelsministern svara på när dessa effekter ska börja gälla. Jag upprepar frågan: Om TTIP ratificeras 2016, när får varje svensk 1 700 kronor extra per år?

Den modell regeringen använder räknar mycket riktigt inte med dynamiska effekter. Den räknar inte heller med vad det kan kosta att göra undantag från miljöskydd eller konsumentlagstiftning, alltså miljöskador och hälsoskador.

Vi i Miljöpartiet tar gärna bort tullar. Hade det handlat om bara det hade vi varit ense. Vi är för handel på sjysta villkor.

Att ta bort samtliga tullar kan ge en bnp-effekt på 0,01 procent för Sverige över tio års tid, enligt Kommerskollegium. Därefter skulle det eventuellt kunna bli ett permanent tillskott till ekonomin. Det är inte

mycket i sammanhanget. Det är knappast de enorma summor som handelsministern hävdar ibland annat en reklamfilm som den amerikanska handelskammarens har producerat.

För större effekter handlar det om att avskaffa icke-tariffära handels hinder, det vill säga bestämmelser och standarder som ofta syftar till att skydda miljö och människor.

Vi i Miljöpartiet är aldrig beredda att sälja ut viktiga grundbultar i samhället såsom miljö- och konsumentskydd. Men jag kan tyvärr inte dra någon annan slutsats av handelsministerns resonemang än att regeringen är beredd att sälja ut och därtill billigt. Det går inte att få både de ekonomiska vinster regeringen tycks hoppas på och hälsa och miljö. De står mot varandra.

Handelsministern säger i interpellationssvaret att president Obama har klargjort att han inte vill skriva under ett avtal som försämrar miljö- och konsumentskydd. Jag undrar vad det betyder. Talar han om amerikanska nivåer eller om europeiska? Vem ska ändra sig? Hur ska bestämmelserna göras lika? Kan handelsministern utveckla vad som står i de amerikanska förhandlingsdokumenten mot bakgrund av det som Jens Holm rapporterade om den amerikanska hållningen i förhandlingarna? Vem ska anpassa sig, USA eller EU? Kan vi få några exempel?

Jag upprepar mina frågor: Kan handelsministern lova att vi folkvalda antligen får se texten?

När nu forskare, över hundra miljöorganisationer, tyska miljödepartementet, världens största fackförbund IG Metall med flera varnar för riskerna med TTIP-avtalet som det kan komma att se ut och säger att det hotar konsumentskydd, miljö, arbetarnas rättigheter och hälsa, kommer handelsministern då att säga nej till ett sådant avtal om hon är i ställning att göra det?

Om kritiken kvarstår – kommer handelsministern och nuvarande regering att backa från sin extremt positiva och okritiska hållning?

Anf. 84 JENS HOLM (V):

Herr talman! I alla internationella handelsavtal uppstår det tvister om hur man ska tolka paragraferna i gällande avtal. Det är kanske inte så konstigt.

Det som är speciellt med handelsavtalet med USA är att man ska låta separata skiljedomstolar avgöra i de fall där storföretag påstår att de kan tappa vinst för att ett land har ändrat sin lagstiftning. Det kallas för att man inför ett investeringsskydd till avtalstexten. Den mekanism som ska lösa detta brukar kallas för ISDS. Man går alltså inte till en vanlig domstol om man tolkar avtalstexten olika.

Det finns redan några exempel på förfarande med investeringsskydd. Philip Morris stämde den australiensiska och den uruguayanska staten för att de hade infört lagstiftning om blanka cigarettpaket utan reklam. Detta ska inte avgöras av lokal domstol i Australien eller Uruguay utan i helt separata förfaranden som ligger helt utanför ordinarie rättsväsen.

Vattenfall har stämt tyska staten för att Tyskland ska avveckla kärnkraften. Vattenfall menar att de tappar stora vinster på detta sätt.

Det holländska försäkringsbolaget Achmea stämde den slovakiska staten för att man har lagstiftat mot privata vinster i välfärden. Det holländska bolaget vann tvisten.

Detta kommer att leda till att stater blir rädda för progressiv lagstiftning. Det är bara storföretag som får dra stater inför detta separata domstolsförfarande. Staterna får inte stämma storföretagen.

I ditt svar till mig och Annika Lillemets säger du, Ewa Björling, att det är viktigt att hitta rätt balans mellan investeringsskydd och staters rätt att lagstifta. Det var i princip ett citat. Vad är det för balans vi ska hitta? Vad är det i vår lagstiftning som är problemet? Vad är det som ska balanseras i vår lagstiftning? Vad vill du ta bort från vår lagstiftning?

Jag tycker att det är självklart att vi ska få ha våra lagar för arbetsrätt, för välfärd, för djurskydd, för miljö och så vidare. Samtidigt ska vi kunna ha en internationell handel. Men handeln får inte pressa ned nivån på vår lagstiftning.

I ditt svar, Ewa Björling, säger du att du minsann vet att detta frihandelsavtal inte kommer att urholka nivån på lagstiftningen för till exempel miljö, livsmedel, djur och folkhälsa.

Låt mig åter referera till mötet mellan EU:s chefsförhandlare och USA:s chefsförhandlare. Den senare heter Dan Mullaney. De hade en presskonferens den 14 mars i Bryssel och Dan Mullaney fick då frågan om hormonbehandlat kött var uteslutet ur förhandlingarna. Han svarade: Jag har aldrig hört talas om att det ska vara uteslutet.

Sedan fick den europeiska förhandlaren samma fråga, och han sade också att han inte hade hört något om ett undantag för hormonbehandlat kött.

Kan du, Ewa Björling, berätta för mig klart och tydligt vad på livsmedelsområdet och miljöområdet som är uteslutet ur förhandlingarna? Det verkar ju som att toppförhandlarna tycker att allt ligger på bordet vid förhandlingarna om ett frihandelsavtal.

Anf. 85 Statsrådet EWA BJÖRLING (M):

Herr talman! Regeringen lät Kommerskollegium göra en ekonomisk konsekvensanalys för att uppskatta de ekonomiska effekterna av TTIP i termer av bnp och utrikeshandel.

Eftersom det är förhandlingar vi talar om, alltså ännu så länge ett hypotetiskt avtal, kräver liknande konsekvensanalyser också olika antaganden om hur förhandlingarna kan komma att falla ut. Den publicerade rapporten från Kommerskollegium innehåller ett antal olika antaganden som täcker in diverse scenarier för förhandlingarna, utifrån mer begränsat avtal till mer omfattande reformer. Utifrån samma modell, samma data och samma metod kan man sedan laborera med flera scenarier.

Kommerskollegium har för UD presenterat ytterligare resultat baserat på andra scenarier, till exempel vad gäller en fullständigt öppen transatlantisk marknad för handel och investeringar, vilket är viktigt för att visa på potentialen med TTIP. Värt att notera i detta är att även i resultatet som baseras på relativt mindre omfattande handelsliberalisering kan exporten öka betydligt.

Vad gäller effekterna på tillväxten varierar de från ringa 0,01 procents högre bnp vid ett starkt begränsat avtal till 0,43 procents högre bnp vid en öppen transatlantisk marknad.

Denna siffra kan enkelt appliceras på Sveriges bnp och folkmängd för att komma fram till vad den potentiella vinsten med TTIP skulle kunna

bli motsvarande person och år. För 2015 blir den ungefär 1 700 kronor. För 2018 blir siffran närmare 1 800 kronor.

Som jag sade i mitt tidigare inlägg är det viktigt att komma ihåg att de uppskattade resultaten är försiktiga på det sättet att de inte tar hänsyn till några som helst dynamiska effekter av TTIP, det vill säga att vi ökar vår export och att företagen ser USA som en bättre marknad när vi får mindre tullar och handelshinder.

Så ser bakgrunden ut till siffran 1 700. Man kan välja vad man vill däremellan, men jag tycker att det är viktigt att kunna berätta för svenska folket vad det ger var och en i plånboken i stället för att tala om tekniska handelshinder.

Jag tror att Annika Lillemets och Jens Holm har erfarenhet av att när man är ute och talar med människor i Sverige brukar det mest intressanta vara vad som rör dem hemma vid köksbordet. Då handlar det inte om tekniska handelshinder utan om hur det blir bättre för just mig.

Jag tycker också att både Annika Lillemets och Jens Holm målar upp en ensidig bild av överdrivna risker som går ut på att onda amerikanska företag kommer till Sverige och förstör vår demokrati. Men det är ett skräckscenario som har föga förankring i verkligheten.

Det pågår förhandlingar och konsultationer. Dessutom bortser du, Jens Holm, från det faktum att Sverige är en betydande investerare i USA och att sådana här klausuler kan behövas för att skydda svenska företag där. Vi är världens största investerare i USA per capita. Det tenderar vi att ofta glömma bort.

Jag tycker att det är obehagligt när man målar upp det som onda avsikter. Det är precis tvärtom. Vi förhandlar om detta för att människor ska få det bättre, för att fler företag ska tycka att det är enklare att exportera till USA och för att vi ska få en ökad handel så att vi får fler jobb och ett ökat välstånd här hemma.

Det är inte skräckscenarier om amerikanska företag som ska komma hit och stämna den svenska staten. Det tror jag för övrigt väldigt lite på. Det är på sin plats att säga att kommissionen ännu inte har kommit med något förslag. Just nu lyssnar man ute bland medborgarna – för eller emot.

Anf. 86 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Välstånd är också sådant som god miljö, god hälsa, goda arbetsvillkor och väl fungerande demokrati, inte bara pengar i plånboken.

Även om vi utgår från regeringens enligt de flesta bedömares orealistiska scenario med avskaffande av 100 procent av de politiskt påverkbara icke-tariffära handelshindren uppgår de potentiella effekterna inte till mer än 170 kronor per svensk och år under en tioårsperiod. I bästa fall – ekonomiskt – skulle det först därefter kunna handla om 1 700 kronor per svensk och år, om den tänkta tillväxten fördelas helt lika mellan svensarna, förstås. Det handlar om framåt 2026 i så fall.

När det gäller ISDS-mekanismerna, som Jens Holm var inne på, skulle jag vilja ha svar om detta med balans mellan investeringsskydd, det vill säga företags rätt att stämna stater och staters rätt att lagstifta, och ett modernt system för detta. Vad menas med det? Kan handelsministern utveckla det lite grann?

Prot. 2013/14:104

28 april

Svar på
interpellationer

Staters rätt att lagstifta är absolut, och vi i MP ser det här förslaget om mekanismer som väldigt oroande. Handelsministerns resonemang går inte ihop, varken vad gäller ekonomi eller demokrati. Jag tycker att detta framstår ännu tydligare efter vår debatt i dag. Jag har inte fått tillfredsställande svar på mina frågor.

Trots de uppenbara riskerna och de välgrundade farhågorna fortsätter den svenska regeringen att okritiskt stödja det planerade avtalet och drar sig inte för att skönmåla det med vaga påståenden och illa underbyggda siffror.

Vi i Miljöpartiet har hela tiden varit tydliga med att vi säger kategoriskt nej till ett avtal som innehåller ISDS eller riskerar att underminera miljölagstiftning, konsumentskydd eller arbetares rättigheter.

Demokrati och öppenhet är inga handelshinder. Vi kompromissar inte med grundläggande demokratiska principer, och vi är genuint oroade för vad detta avtal kan komma att leda till. Det borde regeringen också vara. Vi hoppas att de tar till sig den välgrundade kritiken och intar en mer balanserad hållning.

Anf. 87 JENS HOLM (V):

Herr talman! Det finns några frågor som handelsministern inte svarade på. Den första rör det som Annika Lillemets tog upp: Vad, Ewa Björling, är det i vår demokrati som ska balanseras till förmån för investerarskydd? Du säger i ditt svar till mig och Annika Lillemets att man måste ha rätt balans mellan investeringsskydd och staters rätt att lagstifta.

Jag fick heller inte svar på vad exakt, Ewa Björling, som är undantaget från förhandlingarna. USA:s chefsförhandlare Dan Mullaney säger att hormonkött inte är undantaget. Är hormonkött undantaget? Är GMO undantaget? Är kycklingkött som är doppat i klorlösning undantaget? Är alla andra områden där vi har en högre standard på miljö, djurskydd och konsumenträttslagstiftning undantagna? Kan du berätta någonting om vad som egentligen är undantaget i förhandlingarna? Som jag förstår det är allt uppe på bordet.

Då kommer vi till frågan om skiljedomsförfarande, helt separat från det ordinarie rättsväsendet. Här i Sverige skulle Handelskammaren sköta det. Det skulle vara tre domare som i total hemlighet fattar besluten. Vad, Ewa Björling, är det för fel på det ordinarie rättsväsendet?

Vi har ganska utvecklade lagar, både i Sverige, i EU och i USA, som ska kunna väga intressen vad gäller handel och ekonomi å ena sidan och kanske miljö, arbetsrätt och annat å andra sidan. Detta är våra domstolar vana vid. Vad är det för fel på det ordinarie rättsväsendet, Ewa Björling?

Tyskland har sagt att de vill lyfta ut hela detta förfarande ur förhandlingarna. Varför driver inte Sverige den positionen? Jag hoppas, Ewa Björling, att du verkligen ger mig och Annika Lillemets svar på våra frågor.

Jag vill tacka för debatten. Jag tycker att den är viktig.

Anf. 88 Statsrådet EWA BJÖRLING (M):

Herr talman! Det är nästan komiskt att höra företrädare från USA-fientliga Vänstern hylla det amerikanska rättssystemet.

Förra gången vi debatterade i denna kammare stämplade Jens Holm USA:s rättssystem som ”effektivt”. Men jag ska erkänna att jag tvivlar på Jens Holms och Vänsterns nyfunna förkärlek för USA:s rättssystem.

Att lyfta fram rättsväsendet som effektivt och fritt från problem är inte bara ohederligt utan också missvisande. Faktum är att utan ISDS i TTIP skulle svenska företag fortfarande ha ett undermåligt skydd i USA. Det amerikanska rättssystemet tillåter nämligen inte utländska företag att väcka talan vid dess domstolar med stöd av internationella avtal. USA har heller inte förbud mot diskriminerande lagstiftning, vilket i stället skulle kunna bli en skyddsprincip som kan verkställas enligt TTIP.

Vidare, när det gäller ett modernt ISDS, har vi sagt att vi vill ha ett modernt, innovativt, brett och djupt avtal mellan EU och USA. Vi har redan i dag ISDS med ett sextiotal stater. Varför har ni aldrig klagat på det? Eller är ni beredda att nu riva upp alla andra ISDS vi har, bland annat ett pågående avtal med Kanada? Jag tycker att det är lite intressant att det helt plötsligt bara gäller USA.

Avseende Tyskland är det fortfarande så att alla EU:s medlemsstater, även Tyskland, har gett kommissionen mandat att förhandla inom alla områden utom det audiovisuella. Alla andra områden innebär faktiskt också ISDS.

Jag är övertygad om att även Tyskland kommer att vänta och se vad det är för förslag som kommer att komma på bordet. Där är vi inte ännu. Att i det läget kategoriskt ta ställning för att vara negativ mot TTIP och säga att det aldrig går att rösta ja till det, innan vi ens vet vad det innebär, tycker jag inte är hederligt mot svenska folket.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:213 Cirkulär migration och utveckling
2013/14:Sf28 av Tomas Eneroth m.fl. (S)
2013/14:Sf29 av David Lång (SD)

med anledning av prop. 2013/14:214 Strandskydd vid små sjöar och
vattendrag
2013/14:MJ28 av Helena Leander m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2013/14:215 Ny lag om näringsförbud
2013/14:C16 av David Lång (SD)

med anledning av prop. 2013/14:220 Ändrade regler om introduktions-
period och legitimation för lärare och förskollärare
2013/14:Ub20 av Ibrahim Baylan m.fl. (S)
2013/14:Ub21 av Jabar Amin m.fl. (MP)

Kulturutskottets betänkande

2013/14:KrU5 Politik för det civila samhället m.m.

Prot. 2013/14:104
28 april

*Svar på
interpellationer*

Trafikutskottets betänkande
2013/14:TU16 Några sjömansfrågor

Konstitutionsutskottets betänkanden
2013/14:KU25 Integritets- och sekretessfrågor
2013/14:KU26 Offentlig förvaltning
2013/14:KU28 Etermediefrågor
2013/14:KU31 Ökad effektivitet, säkerhet och tillgänglighet i valförfarandet
2013/14:KU36 Kommittéberättelse 2014

Utbildningsutskottets betänkande
2013/14:UbU12 Skolväsendet

17 § Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 25 april

2013/14:453 Arbete i EU mot illegal lastbilstrafik
av *Anders Ygeman* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

18 § Kammaren åtskildes kl. 15.28.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 8 §
anf. 38 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Meddelande om inlämnande av interpellationer	1
2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Anmälan om faktapromemoria	2
5 § Ärenden för hänvisning till utskott	3
6 § Ärenden för förnyad bordläggning	3
7 § Genomförande av energieffektiviseringsdirektivet	4
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU18	4
Anf. 1 INGEMAR NILSSON (S)	4
Anf. 2 LISE NORDIN (MP)	6
Anf. 3 DAVID LÅNG (SD)	9
Anf. 4 KENT PERSSON (V)	9
Anf. 5 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M)	11
Anf. 6 LISE NORDIN (MP) replik	12
Anf. 7 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	13
Anf. 8 LISE NORDIN (MP) replik	13
Anf. 9 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	14
Anf. 10 INGEMAR NILSSON (S) replik	15
Anf. 11 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	15
Anf. 12 INGEMAR NILSSON (S) replik	16
Anf. 13 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	16
Anf. 14 KENT PERSSON (V) replik	17
Anf. 15 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	17
Anf. 16 KENT PERSSON (V) replik	18
Anf. 17 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	18
Anf. 18 HELENA LINDAHL (C)	19
Anf. 19 LISE NORDIN (MP) replik	21
Anf. 20 HELENA LINDAHL (C) replik	21
Anf. 21 LISE NORDIN (MP) replik	21
Anf. 22 HELENA LINDAHL (C) replik	22
Anf. 23 INGEMAR NILSSON (S) replik	22
Anf. 24 HELENA LINDAHL (C) replik	23
Anf. 25 INGEMAR NILSSON (S) replik	23
Anf. 26 HELENA LINDAHL (C) replik	24
Anf. 27 MATS ODELL (KD)	24
Anf. 28 LISE NORDIN (MP) replik	27
Anf. 29 MATS ODELL (KD) replik	27
Anf. 30 LISE NORDIN (MP) replik	28
Anf. 31 MATS ODELL (KD) replik	28
Anf. 32 KENT PERSSON (V) replik	29
Anf. 33 MATS ODELL (KD) replik	29
Anf. 34 KENT PERSSON (V) replik	30
Anf. 35 MATS ODELL (KD) replik	30
(Beslut skulle fattas den 29 april.)	31

8 § Svar på interpellation 2013/14:412 om en nationell strategi för MOOC	31
Anf. 36 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	31
Anf. 37 THOMAS STRAND (S).....	32
Anf. 38 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	33
Anf. 39 THOMAS STRAND (S).....	33
Anf. 40 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	34
Anf. 41 THOMAS STRAND (S).....	35
Anf. 42 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	35
9 § Svar på interpellation 2013/14:413 om tidsbegränsade anställningar vid lärosätena.....	36
Anf. 43 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	36
Anf. 44 THOMAS STRAND (S).....	37
Anf. 45 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	38
Anf. 46 THOMAS STRAND (S).....	38
Anf. 47 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	39
Anf. 48 THOMAS STRAND (S).....	40
Anf. 49 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	40
10 § Svar på interpellation 2013/14:421 om utvecklingen på fritidshemmen	41
Anf. 50 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	41
11 § Svar på interpellation 2013/14:444 om resursfördelning till skolor.....	41
Anf. 51 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	41
Anf. 52 CECILIA DALMAN EEK (S).....	42
Anf. 53 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	43
Anf. 54 CECILIA DALMAN EEK (S).....	44
Anf. 55 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	44
Anf. 56 CECILIA DALMAN EEK (S).....	45
Anf. 57 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	45
12 § Svar på interpellation 2013/14:363 om samvetsklausul och fallet Ellinor.....	46
Anf. 58 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	46
Anf. 59 JULIA KRONLID (SD).....	46
Anf. 60 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	47
Anf. 61 JULIA KRONLID (SD).....	48
Anf. 62 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	49
Anf. 63 JULIA KRONLID (SD).....	50
Anf. 64 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	51
13 § Svar på interpellation 2013/14:402 om smittskyddslagen	52
Anf. 65 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	52
Anf. 66 BÖRJE VESTLUND (S).....	53
Anf. 67 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	54
Anf. 68 BÖRJE VESTLUND (S).....	55
Anf. 69 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	56
Anf. 70 BÖRJE VESTLUND (S).....	56
Anf. 71 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	57
14 § Svar på interpellation 2013/14:428 om äldres hälsa	57

Anf. 72	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	57	Prot. 2013/14:104
Anf. 73	GUNNAR SANDBERG (S).....	58	28 april
Anf. 74	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	59	
Anf. 75	GUNNAR SANDBERG (S).....	60	
Anf. 76	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	61	
Anf. 77	GUNNAR SANDBERG (S).....	62	
Anf. 78	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	62	
15 §	Svar på interpellationerna 2013/14:414 och 415 om		
	Sverige och miljön i förhandlingarna om USA–EU-avtalet	63	
Anf. 79	Statsrådet EWA BJÖRLING (M).....	63	
Anf. 80	ANNIKA LILLEMETS (MP)	64	
Anf. 81	JENS HOLM (V)	65	
Anf. 82	Statsrådet EWA BJÖRLING (M).....	66	
Anf. 83	ANNIKA LILLEMETS (MP)	67	
Anf. 84	JENS HOLM (V)	68	
Anf. 85	Statsrådet EWA BJÖRLING (M).....	69	
Anf. 86	ANNIKA LILLEMETS (MP)	70	
Anf. 87	JENS HOLM (V)	71	
Anf. 88	Statsrådet EWA BJÖRLING (M).....	71	
16 §	Bordläggning.....	72	
17 §	Anmälan om interpellation	73	
18 §	Kammaren åtskildes kl. 15.28.....	73	

